

ע צינור שמקלה מים למקוה והמתכתות והיא כלי בצדו ספק אם קלחו המים מן הצינור למקוה וכשר ספק מזהמתשת למקוה ופסול הדי זה פסול מפני שהפסול מוכיח עליו ואם יש במקוה רובו מים כשרים הרי זה כשר כיון שיש שם מקוה כשר קבוע כן כתב ש"ע ז"ל שנתב כן לפי כבוד הרמ"ב בסבורא ליה אפילו כילו שאוב דרבנן לכך מיקל אם יש בו רובו מים כשרים אבל אנו שכבר נתבנו בסעיף שלישי דקיימא לן דכולו שאוב דאורייתא אפילו ברוב מים כשרים פסלינן כה"ג שהפסול מוכיח עליו ג"ל :

עא טמא שירד למקוה לטבול כפק טבל ספק לא טבל ששכח או ידע בדיאי שטבל אלא שנסופק אם היו בו מ' סאה במקוה או לא היו בה מ' סאה או שיש כאן ב' מקואו' אחד יש בה מ' סאה ואחד אין בה מ' סאה וידוע שטבל באחד מאלו השנים ואינו יודע באי' מהם הרי זה טמא לפי שהטמא בחזקתו עד שידוע שטבל בראוי : וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות שהרי המקוה חסר לפנינו עד שידוע הזמן שנמדד בו והיה שלם ולא דמי לספ' דלעיל בסעיף ס"ה דמטהרינן דהתם אין המקוה עכשיו חסר לפנינו אלא ידענין שזה המקוה דרכו לפעמים לעלות ולפעמים להתמעט ועכשיו יש בו מ' סאה אלא דחוששין כיון שדרכו לפעמים להתמעט שזא בשע' טבילה היתה מתמעטת לפחות ממי' סאה אע"פ שעכשיו הוא שלם התם אמרינן דלא היישנין להכי כיון שאין רובו להתמעט לפחו' ממ' סאה וגם עכשיו אינו חסר לפנינו ג"כ **עב** שני מקואות שאין בכל א' מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין מים שאובין לתוך א' מהם וידוע לאיזה מהם נפלו ואחר כך נפלו שני' ואין ידוע לאיזה מהם נפלו תולין השני' בראשונ' לומר במקו' שנפלו הראשונ' נפלו גם השני' שהרי לא פסלינן בתלוי' זו כלום שאיתו המקוה שנפלו שם הראשונ' כבר היה נפסלו מהם אבד אבד בראשונים לא נודע לאיזה מהם נפלו ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו אין תולין הראשונים בשניים לומר במקו' שנפלו השניים נפלו גם הראשונים שאין שייך תולת כמות שנעש' אח"כ הואיל ובעת הגפילת הראשונים היינו צריכי' לפסול שניהם כו' על סעיף ס"ה : ואחר כך נפלו שני' סאה ואחר אין בו מ' סאה הריני אומר לתוך של מ' נפלו וכן אחד שאוב ואחר שאינו שאוב הריני אומר לתוך של שאוב נפלו שהרי אין פוסלין כולם בתלייה זו :

עג שני מקואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיז' מהם נפלו ואח"כ ירדו גשמי' ונתמלא למ' סאה לא יטבול כולם מחמת השאובין ולא בכשר על ידי הגשמי' בספק פסול ינפסלו כולם מחמת השאובין ולא בכשר על ידי הגשמי' אלא אח' מהם אותו שלא נפלו בו ולא ידענין איזה מהם מיהו אם טבל באחד מהם עלתה לו טבילה בדעבד ואע"ג דלעיל סעיף ס"ז מכשרינן הספק שאובין אפי' לכתחלה שאני התם שאין וראי' פסול תוך הספק אבל הכא אחד מהם מן הספקות הוא וראי' פסול לפנינו אלא שאין אנו יודעים איזה לפיכך לא יטבול בהן לכתחלה שזא הוראי פסל יתרמי ליה אבל בדעבד תולין להקל לומר בכשר טבל הואיל ושאובין אלו דרבנן :

עד כל המקואו' הנמצאי' בזמן הזה פסולין שהק"ת שאובין : **עה** יש מי שאוסר להטיל יורה מלאה מים המין לתוך המקוה לחממו ואע"פ שהמקוה שלימה ואין כאן משום פסול שאובין מ"מ אסרו משום גזירת מרחצאות וכן למלאות מקוה מים המין לחברו לנהר בשפופרת הנאד להכשירו ע"י חבורו לנהר אוסרין לטבול ג' מ' משום גזירת מרחצאות ויש מקילין ומתירין להטיל המין למקוה כדי לחממה דלא שייך בזה גזיר' מרחצאות כ"כ כיון דסוף סוף במקוה כשרה עצמה הוא טיבל ומ"מ יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות כירן ובהמי טבריה מותר לב"ע דלא שייך ביה גזירת מרחצאות כלל שהכל יודעים דמעין הוא וראי' שטבלה במים צוננים כשרים מותרת לכ"ע ליכנס למרחץ כדי שתהמ' עצמה אבל לחזור ולרחוץ אח"כ יש אוסרין כדי שלא יאמרו גם זה המרחץ הוא מטמא כמו הטבילה ויבאו אח"כ לומר המרחץ לחודיה מטמא כמו המקוה : וכן נהגו לאיסור :

רב דברים החוצצים בטבילה ובו מ' סעיפים :

א כבר אמרנו כסי' קצ"ח החציצה בטבילה ה"ל מ"ש באד"ו ל"ש בכלים ועיקר החציצה הוא בדברים שמקפדין עליהם לפיכך אמרו ז"ל אלו דברים חוצצין בכלים הזפת והומר בכלי זכוכית בין מבפני' בין מבחוץ ודוקא אלו חוצצין בכלי זכוכית מפני שכלי זכוכית הם חלקים ושאר דברים הנדבקים בהם אין אדם מפקיד עליהם מפני שגופלי' ממנו מעצמן מחמת חלקיותו אבל הני זפת ומור מדבקי טובא ואינם נופלים מדר ודרך האדם להקפיד עליהם לפיכך חוצצין אבל בשאר כלים כל דבר הנדבק בהן חוצץ מקפדין עליו חוץ מן השחוריות שבדופני הירות והמחנות מבחוץ שאינו חוצץ מפני שהוא בדופן הכלי עצמו שדרכו בכך ואינו חוצץ : **ב** כללא דמילתא כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ אא"כ חופה את רובו שאז חוצץ אפי' אינו מקפדין עליו כמו שנתבאר לעיל סימן קצ"ח דגזרינן ברובו ואגו מקפיד משום רובו ומקפיד :

ג ירות הכלים שאינם עומדים להיות קבועים שם כגון שהכניסן שלא כדרךן או שלא הכניסן כולם חוצצין וכן שהכניסן כולם ונשברו שאז ודאי יוציאם ויעשה אחרים חוצצין שאין זה מקומן :

ד יד המגל ויד הסבין שנשתכרו אם מותרות מעין מלאכתן ראשונות הרי הם קבועי' במקומן שישארו שם ואין חוצצין ואם לאו חוצצין שאין זה מקומן שודאי לא יניחו' שם :

ה מגל שגשברה ידה כן השפה ולפנים אינה חוצצת מפני שדיא כבית הסתרי' מן השפה ולהוץ אם משמשת מעין מלאכתה הראשונה אינה חוצצת שהיא מקוה שתשאר קבוע שם ואם לאו חוצצת כמו שאמרנו טעמא כסמך ואם סירנה בגמי או במשיחה הרי זו חוצצת שאין זה חלקן יפה אלא חלקן ארעי הוא ובודאי אין דעתו להגירו שם אבל אם דבקה בשרף שהוא דבוק וחלקן טוב ועל דעת להגירו שם תקנה לפיכך אינה חוצצת :

ו כלי שהטבילו דרך פיו פירי' עכפה פיו למטה והכניסו כדלמים אם פיו צר קצת אין המים יכולים ליכנס בתוכו לעול' אפילו מכניסו כולו ולא עלתה לו טבילה אלא אם כן יהפוך פיו למעלה כשהוא בתוך המים אבל אם פיו רחב עלתה לו טבילה אפי' לא הפכו למעלה שיטולין המים לבא עד שוליו במים ומותר לטבול כלי בתוך כלי אם יש כפי החיצון כשפופרת הנאד ויותר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון שיוכלו המים לבא בנייהם ולכן כשטובל סכינים לא יתחבם בתוך הדלי ויטבלם כי לא תעלה טבילה בראשם וכן אם הכלי הפנימי הוא כבד ומונח בכבודו על שולי החיצון אין המים יכולין לבא בנייהם ולא תעלה הטבילה במקום שמונח ועיין לעיל סימן ר"א סעיף ט' :

ז כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע אין המים באין לו לכל צד' עד שיטרו על צדו :

ח כל כלי שפיו צר יותר משפופרת הנאד צריך להשהותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה אף ע"פ שהמים שיהיו בתוכו יהיו נשאבים הלא יושקו אח"כ במי המקוה בעת הטבול' ותעלה לו הטבילה :

ט ירות הכלים שהם ארזים ועתיד לקוצצן מטביל עד מקום שעתידי לקוצצן רדיו דכל העומד לקחן בקצוץ דמי ומקום החתך לא הוי חציצה דבבית הסתרים דכלים לא היישנין כ"כ לחציצה שאין דרך להקפיד שם :

הלכות נדרים

רנ איזה דברים משוברים בנדרים ואיזה הם מגונים ובו ז' סעיפים

א כל הנודר ואינו מקיימו עובר בלאו ועשה דכתיב איש כי יהור נדר לה' או השבע שבעה לאסור אוסר על נפשו לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה וכתיב מוצא שפתיך תשמור וגומר לפיכך לא יחל אדם נגיד בנדרים שלא יבא למעול בהם ולא עוד אלא אפילו הנודר ומקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא נקרא רשע דילפינן גזירה שוה הדלה הדלה כתי' הכא וכי תהדר לנדר לא יהיה בך חטא וכתי' התם שם רשעים חדלו ריגו מה חדלה דהתם ברשעים מיירי אף חדלה דהכא כלומר שלא תהדר לנדרו אלא תדור הוא נקרא רשע מיד שנודר אף על פי שמקיימו ונקרא חוטא דמכתוב ובי תהדר לנדר לא יהיה בך חטא משמע הא לא חדלת אלא נדרת יהיה בך חטא :

ב וכל הנודר ומאחר את נדרו פנקסו נפתרת כלומר פותחין לו למעלה פנקס של מעשיו ומדקדקין ארדיו דהכי כתיב מוקש אדם ילע קרש ואחר נדרים לבקר פירוש דמאחר נדריו מבקדין אחריו פנקסו לידע מעשיו כיון שהוא מרשע לדור אי נמי כיון שהוא מחזיק עצמו צדיק ובנחת שיוכל לקיו' נדרו ולא יכשל מדקדקין במעשיו אם הוא כן :

ג אמרו חכמים ז"ל כל הנודר הרי הוא כאלו בנה כמה בשעת איסור הבטות והמקיימו הרי הוא כאלו הקריב עליה קרבן וטעמ' דמלתא שהמשילו שניהם זה לזה הוא מפני שהם דומין שהנודר מעל' על דעתו דמצוה קעביד שחושב בדעתו כיון שצמינו בתורה שאסרה עלינו הריב' דבר' שמע מיניה דניחא ליה לקדשא בריך הוא שאסרו האדם על נפשו כמה דברים ואומר א"כ כל המרבה לאסור על עצמו אפילו דברים המותרים הרי זה משובח ולכך הוא נודר ואוסר דבר על עצמו : וכן הבונה כמה בחוץ להקריב עליה קרבן חושב בדעתו דמצוה קעביד שליון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפני' הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחוץ לכך אמרו ז"ל שזה מועה הוא דהא חזינן שרתורה צותה עלינו הרבה מצות להביא כמה קרבנות בפנים ואף על פי כן אסרה עלינו לכנות כמה להקריב עליה קרבן בחוץ הכא נמי נדי דרחמנא יציה עלינו כמה דבר' כי מסיפ' איהו לאסור על עצמו יתיר' ממה שאסר' התורה פשע ועל דרך אומר ז"ל גם כן במקום אחר לא ידויך כמה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עלך דברים אחרים והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו הרי הוא כאלו הקריב על אותה כמה קרבן וחייב משום שחוטא

שחזמי חוץ הכי נמי אין קיום נדרו רצויו לפניו יתברך אלא טוב לו יותר שישאל עליו שמוא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי מכשול כמה דברים אמורים בשאר נדרים אבל נדרי הקדש וצדקה מצוה לקיימו וכן אמר דוד עליו השלום נדרי לה' אשלם ולא ישאל עליהם אלא מרוחק וכן שבועה שנשבע על איזה דבר מצוה לא ישאל עליה אלא מדוחק דשבועה חמורה היא דכתיב בה לא ינקה .

ך מיהו יתא אדם נזהר שלא ידור שום דבר ואפי' לצדקה אלא אם ישנו בידו אותו דבר יתנו מיד ומה לו לנדר ואם אינו בידו עכשו לא ידור עד שיהיה לו ואם פוסקין צדקה ברבים והוא צריך לפסוק עמדם יאמר בלא נדר .

ה ובעת צרה מותר לנדור שע"י אותו הזכות ינצל מן הצרה שכן מצוה כיעקב אבינו עליו השלום שנדר בעת צרה דכתיב וידר יעקב נדר לאמור ואמרו רבותינו זכרונם לברכה מאי לאמור אלא לאמור לדורות שיהיו נודרים בעת צרה .

ן ושתי ליה לאינש למיגדר כדי לזרוזי נפשיה לדבר מצוה שכן אמר דוד עליו השלום שנשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך כיצד כגון שיש לו לשנות פרק אחר וירא עמא יתירשל כדבר מותר לדור או לשבע שישנה וכן אם ירא שיתכפנו יצרו לעבור על איזה מצוה ממצות לא תעשה או יתירשל מקום מצות עשה מצוה לשבע ולנדור כדי לזרוז עצמו למצוה .

ז מי שנודר נדרים כדי לכונן דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה רזוי ומשובח כיצד מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנתיים או שהיה שוגג בין ואסר היין על עצמו זמן מרובה או אסר השכר לעולם וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל לזון ואסר על עצמו המתנות או הגיית אנשי מדינה זו וכן כי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בגזיר וכיוצא בנדרים כאלה הם כולם דרך עבדות לשם יתברך ובנדרים אלו וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים טיג לפרישות מיהו אף על פי שהם עבודה לא ירבה אדם בנדריו אסור ולא ירגיל עצמו בהם אלא פרוש עצמו מדברים שראוי לפרוש מהם בלא נדר .

נדרי המתנים בנדר ובו ד' סעיפים

א עיקר לשון נדר האמור בתורה הוא שיתנים בדבר הנדור כגון שאומר כבר זה עלי אסר כל קרבן או שאמר יאסר עלי כבר זה או שאומר כבר זה עלי אסר כל אלו הלשונות וכיוצא בהם הם בכלל לשון נדר האמור בתורה אף על פי שאין שם הזכרת שם ולא כינוי ואם תלוא בדבר הנדור עליו כבר כגון שאמר עליו כבר אחד ואמר אחר כך על כבר אחר או דבר אחר וזה הוא כזה הרי זה גם כן אסור שהוא לשון אסור הנאמר בתורה מלשון אסור רג וגו' כלומר שקישר ואסר זה בזה ואפילו עד מאה כולם אסורים וכן אם נדר על יום אחד להתענות או שלא לאכול בשר ואמר אחר כך על יום אחר יתא אסור .

ב ולאו דוקא מתנים בקרבן אלא ה"ה מתנים בכל דבר הקדוש בקדושת הפה כגון שאומר כבר זה כאמרא שפי' כשה ומשמעו כשה הידוע ואמרינן ודאי כשה של קרבן קאמר דסתם נדרים להתמיר אסור וכן אם אמר כבר זה כדורים ומפרשים ליה כדרי של קרבנות קאמר וכן אם אמר כמוזבח כהיכל כירושלים או כאחד מכל משמשי המזבח כל אלו בכלל נדר הם שתולה בדבר הנדור ואסור ואם אמר כשלחן שבמקד' הרי זה נדר אבל אם אמר כשלחן חתם ולא הזכיר המקדש אין זה כלים שררבה שולדנות של חולין הם שכיחי ובהם נדר מכל מקום בעם הארץ יש להורות שישאל עליו שלא יהא פהוי כנדרים אמר הקרבן שאוכל לך בפתח או שאמר העולה החטאת התידה השלמים שאוכל לך כולן בפתח ה"ה הידיעה הרי זה אסור שמשמען האי ליהוי קרבן קאמר כלומר שמה שישאל משלו יהיה אסור עליו בקרבן וכן אם אמר לקרבן לא אוכל בשבא תחת הלמד אסור שכן פירושו לקרבן יהא אם אוכל לך לפיכך לא אסור משלך . אבל אם אמר לקרבן לא אוכל לך בפתח הרי זה מותר דלא אמר כלום דהכי משמע לשוני יתא קרבן יהא מה שלא אוכל עמך ועל מה שאוכל לא אמר כלום לא היתר ולא אסור ולא אמרינן אדרבה ונימא מדקאמר על מה שלא יאכל לא יהא קרבן ממילא שמעינן הא מה שאוכל יהא קרבן זה לא אמרינן שכן דרך בלשון בני אדם מה שלא אוכל יהא לי אסור ורצה לומר אבל מה שאוכל יהא מותר וכן אם אמר קרבן לא אוכל לך מותר דהכי קאמר קרבן יהא מה שלא אוכל משלך ומת שישאל יהא מותר וכן אם אמר הקרבן העולה רמנחה החטאת השלמים שאוכל לך בצירי תחת ה"ה הרי זה גם כן מותר שזה לא אמר כלום על מה שישאל אלא הוא שנשבע בחיי הקרבן שישאל עמו והחליף החי'ת בה"ה כאלו אמר חי הקרבן חי העולה כו' שאוכל משלך ולא כלום הוא אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא מה שאוכל לך אלא קרבן יהא וכן נמי אם אמר לא כשר לא כהור לא דכי מה שאוכל לא חולין וכן נמי אם אמר לא כשר לא כהור לא דכי מה שאוכל לך או לכשר לטהור לדכי בפתח שאוכל לך אסור שכינן משמען לא יהא כשר לא יהא טהור לא יהא דכי מה שאוכל לך ואסור וכשאומר לא כשר לא מפרשינן ליה לא כשר אלא טריפה או נבילה דזה לא הוי מתנים בדבר הנדור דטריפה ונבילה מעצמו הו' וכבר

אמרנו שאין מתפסין אלא בדבר הנדור וכמו שיתבאר מעמא עוד לפנינו אלא מפרשינן ליה לא כשר אלא פסול והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסולות והוי דבר הנדור וכי תימא מאי הוית דלמא לא כשר אלא נבילה קאמר כבר אמרו חכמים זכרונם לברכה סתם נדרים להתמיר כיוון דדעתו להתפסו בנדר אמרינן לדרבנן הנדור נחבין וכן כשאומר לא מותר אלא פסול טומאה השייך בקדשים קאמר וכן לדכי פירושו אינו מותר אלא אסור כקדשים מפרשינן ליה דקאמר . אמר טמא או נותר או פיגול מה שאוכל לך אסור דטומאת קדשים קאמר וכן נותר ופיגול דקדשים קאמר אמר לא חולין לא אוכל לך או לחולין בפתח לא אוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך ואם אמר חולין החולין כחולין שאוכל לך מותר לדברי הכל אבל אם אמר חולין החולין כחולין שלא אוכל לך או לחולין לא אוכל לך כשבא יש אסורין דבחולין החולין כחולין שלא אוכל לך דהכי קאמר מה שלא אוכל הוא כחולין הא מה שאוכל הוא כקרבן דכילל לאו אתה שומע הן ואמרו וכשאומר לחולין לא אוכל בשבא נמי הכי קאמר לחולין יהא מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך יהא כקרבן ויש מתירין דלא אמרינן מכלל לאו כו' . ולא דמי למה שאמרנו לעיל לקרבן בפתח הרי זה מותר כו' דהתם דרך לשון בני אדם הוא כן והכא שפת יתר הוא: דמתנים בנדר הרי זה גם כן נדר בדבר הנדור כיצד שמע חברו שנדר ואמר הרי בתוך כדי דבור ואני כמותך הרי זה אסור כמו שנאמר בו הריבן שמע שלישי זה שאמר ואני ואמר גם הוא ואני אפילו היו באה וכל אחד אמר ואני בתוך כדי לדבורו של חברו הרי כולם אסורים .

ד לשון הנדר משמעו שאסור על עצמו דבר מה לפיכך אסור אדם על עצמו אפילו דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם שיהא אסור עליו שהאמיר חל עליו :

רה דין האוסר עליו דבר באסור התורה ובו ב' סעיפים :

א מדכתיב איש כי ידור נדר לה' וגומר ולא כתיב איש כי ידור או הישבע שבועה וגומר דקדקו חז"ל שאין מתנים בנדר חל אלא כשיתלה נדרו בדבר הנדור לה' כלומר שאומר דבר זה יהא אסור עלי כדבר זה האסור ואותו דבר שתלה בו גם כן הוא לא נאסר אלא על ידי נדר לה' כגון שתולה נדרי בקרבן שאמר דבר זה עלי בקרבן וקרבן כבר נאסר בהנאה על ידי שנדר או נדר לה' ועשה בהמה של חול לקרבן והוה משמעות לישנא דידור נדר לה' אבל האומר פירות אלו עלי או מין פלוני עלי או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חייר או עבודה זרה או עליו באמי או כאחותי או בערלה או ככלאי הרבם לאשתו הרי את עלי נאסר או כאחותי או בערלה או ככלאי הרבם הרי אלו מותרים ואין כאן נדר שאין דברים אלו נאסרים על ידי נדר לה' אלא אסורין וקיימין הן ואפילו שאלה אינו צריך מן הדין מיהו אמרי דכמיב ז"ל אם היה האומר הזה עם הארץ צריך שאלה לדכס ומראין בפניו שאשתו אסורה עליו וישא אותם פירות אסורים עליו ומחמירין עליו לומר לו שאין די לו בהרטה לבדו אלא שצריך לפתוח לו פתח ממקום אדר ואז מתירין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים יש אומרים דבזמן הזה לכלוי עלמא דינין ליה כדון עם הארץ לפי שרובן אינן בני תורה מיהו יש אומרים דאפילו בעם הארץ אין צריך לדרמיר כל כך בשאלתו אלא באוסר עליו אשתו אבל בעשר נדרים אינו צריך .

ב האומר שהוא ייני יין נכך ופתח פת כותי לא נאסר יינה בכך שהרי לא נדר בדבר הנדור אבל אם אמרו בדרך קנס כגון שאמר אם אעשה כך וכך או אעבור על כך יהיה פתי פת כותי וייני יין נכך ועבר יש אסורין ולא משום התפכת נדרים אלא כמו שבידי יכולין לענוש ולהרמיר לפעמי' על אחד יותר כתינו כפי צורך השעה כמו עתה כל רכישו יחרם והוא יבדל מקהל הגולה כן כל אדם יכול לקבל על עצמו כל ההזמרות ויש מתירין מהו בעם הארץ יש לשאל עליו שלא ידא פרוין בנדרים ודוקא יחיד שקבל עליו כן אבל רבים כולי עלמא מודו שיתולין לרדות המורדים והפושעים ולעשות יינם יין נכך ופתח פת כותי וכל מה שגורין עליו שיהא קיים ככתיב יחרם כל רכישו וגומר וע"ל סימן רכ"ט :

רז דיני ידות נדרים ובו ה' סעיפים :

א עיקר הנדר אינו תלוי אלא בלשון דכתיב כל היוצא מפיו יעשה וכמו שיתבאר עוד לפיכך ידות הנדרים הרי הם בנדרים כלומר שדחתיל בלשון משמעו נדר ולא נמר הדבור אף ע"פ כן הוא נאסר עליו כאלו נמר כל הדבור וזה דומה לאדם שאוחז ביד הכלי ועל ידי כך משתמש בכלי כאלו אחז בו בעצמו והוא שהיו מיכוחות קצת על הנדר כיצד האומר לחברו מורגני ממך שאינו אוכל לך או מפרשני ממך שאינו אוכל לך או מרחקני ממך שאינו אוכל לך אסור לאכול עמו שכיין שדחתיל לומר בלשון מורגני ולא סיים אותם לומר בקרבן לא הוי נדר שלם אלא יד כמו יד הכלי ויש

יש אומרים דאפי' אם אומר שאיני אוכל לך עם אלו הלשונות גם כן אסור לאכול עמו אבל אם אמר שאיני אוכל לך לכך בלא מודרני ממך לא הוי יד ואינו אסור עמו בכלום ואם אמר מודרני ממך או מופרשני ממך או מרוחקני ממך ולא סיים דבריו שאיני אוכל או שאיני אוכל לך גם כן אינו נאסר לאכול עמו אלא במאמי דמשמע הלשון כגון מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו מרוחקני ממך שלא יעמוד בר' אמותיו :

ב האומר לחברו מודר אני לך מאכילה או מהנאה שניה/ אסורים לאכול או להנות זה מזה שכן הוא משמעות דלך שלי אסור לך ומשמע גם כן מודר אני משלך אבל אם אמר מודר אני ממך או מאכילה או מהנאה / אין משמעותו אלא שהוא אסור בחברו אבל חברו מותר בו ואם לא הזכיר לא אכילה ולא הנאה אלא פתם מודר אני לך או ממך לא הוי נדר כלל שאין בלשון זה מוכיח מאי קאמר :

ג אמר בעודה אני לך או משמתי' מינך אם סיים דבריו ואמר שאני או שאיני אוכל לך לא אסר כלום ומותר בכל לדמורה הוא לשון שמת' ואין לשון שמתא' שייך לענין אכילה ואפילו יד אינו ואם לא סיים דבריו אסור לו לעמוד עמו בד' אמותיו אבל אם אמר גדינא ממך וסיים בדבריו שאני או שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו דלישנא גדינא אינו לשון שמתא דוקא אלא גם כן לשון ריחוק כמו מרוחקני ממך ואם לא סיים דבריו בשאני או בשאני אוכל לך יש אומרים דלשוננו גם כן משמע שמתא שאסור אפילו להנות ממנו פלגיה וי"א שאינו כלום :

ד האומר כנדרי רשעים עלי חייב בקרבן שכן דרש רשע החוטא להביא קרבן על הטאו וכן כנדרי רשעים כבר זה עלי אסור בו דהוי באימר כבר זה עלי בקרבן דסתם רשע חייב קרבן , ואם אמר כנדרי כשרים עלי או כנדרי כשרים כבר זה עלי אינו כלום שאין דרך כשרים להביא קרבנות שאינם צריכים להם ואפילו כנדרי כשרים כבר זה עלי קנסם אינם כלום כיון שאמר כשרים מבטל לישנא דקונם שאין דרך כשרים לחקודש קרבן אפילו כנדר אבל אם אמר כנדרת כשרים עלי או כנדרת כשרים כבר זה עלי הוי נדר שכן דרך כשרים לנדב דלא אתו כדו יודי תקלת בל תאחר ונדבה היינו שאומר היינו אבל נדר דאמר הרו עלי אתי לודי תקלת בל תאחר ואין אדם כשר נדר שלא יבא לודי תקלת בל תאחר :

ה האומר לחברו אני נודר שלא אוכל עמך או שאוכל עמך אפילו יד לא הוי ואינו נדר כלל שהרי לא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל או שלא יאכל ואין זה לשון נדר אלא לשון שבועה כלומר בשבועה צריך שיאמר כהאי לישנא שיאסור עצמו על החפץ ואימר גשבע אני שלא אוכל עמך או שאיני עמך אבל בלשון נדר צריך לאסור החפץ על עצמו ולא רמי לאומר מודרני ממך דהתם אסר על עצמו הנאת חברו ואף על פי שלא התפס בדבר הנדור שלא סיים דבריו יד מהא הוי אבל לשון זה אפילו יד לא הוי אם לא שגדר לעשות מצוה כדלפנין מבפנין זו צדקה שאם אמר אני נודר צדקה צריך לקיימו ומיהו כיון דהאי דנא מרגלא כפומיהו דאנשי למוד' כי האי לישנא אין להקל וצריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ויש מי שאומר הנדר שאמר בלשון שבועה או שבועה בלשון נדר מהני דלא גרע מודות נדרים , ונזירות שהוציאו בלשון שבועה לדברי הכל אסור ,

ה' דין כיניו נדרים ובו סעי' א'

ז ומטעם שאמרנו שאין תל' אלא בלשון ה"ה שכיניו נדרים ראים להיות כנדרים כיון שהוא מדבר באותו הלשון ומכיר בו שכלשון זה הוא אסור החפץ עליו נדרו קיים כיצד אמר חז"ל שכלשונם קנסם או קניה או קנסם הם כיניו נדרים כלומר שאם אמר קונם או קונה או קנסם כבר זה עלי הוי זה נדר ואסור בו בכבר וה"ה מן בכל מקום שהולכין אחר הלשון שגילין בו שאם יש להם כיניו לנדר נדר בו הרי זה נדר ומי שאינו מכיר באותו לשון נדר בו אינו נדר ואפי' בלשונות אלו שדברו בהם הכנסו מי שנדר בהם ואינו מכיר אותם נדרו אינו נדר שהרי אינו יודע מה שמדבר אבל כיניו כתיבם דחינו לשון שחוק הרבה מלשון נדר באותו זמן ובאותו מקום אינו כנדר ,

ח דין סתם נדרים והנודר בחרם ובו ה'ס

א סתם נדרים לחמיר שאם אמר לשון שהוא משממע לתרי אפי לקולא ולדומרא אולגין בו לחומרא כיצד אמר הרי פירות אלו עלי כבשר מלוח או כיון נסך שיש במשמעו מלוח של קדשים דכתיב כרו על כל קרבנך תקריב מלח וכן כיון נסך יש במשמעו וכן נסך לשמים שהוא נדר שהרי הוא מתפס בדבר הנדור לה' ויש עוד במשמעו בשר מלוח וכן נסך לעבודה זרה שזה אינו נדר שהרי מתפס בדבר האסור אני תולין אותו להחמיר במה דברים אמורים שהוא עצמו לא פ' מה היה בלבו אלא אמר כך נדרתי כמו שפירשונו חכמים אז אינו מופרשים אותו לחומרא אבל אם הוא

אימר שיעניי הנה כבשר מלוח ויין נסך של עבודה זרה נאמן ואין צריך שאלה יאפילו עם הארץ יאם רוב אנשי המקום קרין כבשר מלוח של קדשים בשר מלוח פתם ילין נסך לשמים ויין נסך פתם אינו נאמן הח"ל לפרש כיון דרוב אנשי מקומו לא רבוינו כפרושי' :

ב נדר בחים ואמר לא נדרתי אלא כחרמו שלים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות זה מלכום הוי עצמי קרבן דמשמע שהקדיש את עצמו ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנתי להיות נודר בו קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי ראשונה שגרשתי אם הוא תלמיד חכם נאמן ואין צריך התרה ואם הוא עם הארץ צריך שאלה שלא ינהגו קלות ראש בנדרים וכו' שפירא י' שאינו צריך שאלה משמעו ליה ומהו בחימה סג' ואין צריך לפתוח לו פתח ממקום אחר ואם עבר על הנדר אין קנסין אותו לנהוג בו איסור כימים שעבר על הנדר ונהג בו היתר ומה שהתיר כאלו בעם הארץ יותר מבראשונות הנאמרים בסעיף ש' קיים זה בשר מלוח ויין נסך כו' היינו מעמא משימם שבארי' נהנה דעתי שנתכיון להצרים ולהוציא דבריו בלשון שיטעו השומעים ולפנין מחמירין עליו ומגודן כונתו כמו שכתב הרמב"ם השימעים ועוד דסתם לשונות לפי פירושן משנה הוא ירוב אין מברכים אותן הלשון על כינה מוז אבל בראשונה הלשון כולל זה כמו זה ואינו משנה כל כך בפני הבריות אפילו בפני עמו הארץ נסך הקילו עליו ומה שהקילו בא"י שלא לקנסו לנהוג בו איסור כימים שעברו כו' לא הקילו אלא דוקא בנדרים כאלו שאין א"י הרבין אבל הנדר נדר גמור שדוקא באריתא ועבר עליו במיד קנסין אותו ואין מתירין לו אלא אם כן יחזור וינהג בו כיון ששעבר עליו ונהג בו היתר כדאשכחן גבי נזיר הומם הראשונה יפלו ואם יש ממשל בדבר כגון שנדר בדבר שאינו יכול לזה' בו כגון שאסר עליו כל הפירות שבעולם היין מרגן שזהו דבר שאינו יכול לעמוד בו ועבר עליו במיד מתירין לו מיד ואין קנסין אותו לנהוג בו איסור כימים שעבר עליו כו' שאל יבא לודי ממשל ויש מי שאמר שמכל מקום יש להחמיר עליו שלא להתירו בחימה אלא בפתח ממקום אחר ומה נלמד למי שאסר על עצמו בשר ויין ועבר ובא להתיר נדרו שמתירין בו מיד ואינו צריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר כיון שיש חשש ממשל בדבר מיהו יש אומרים אם נראה להכנס שיוכל לעמוד על עצמו ולא יעבור עוד ואין מתירין לו עד שירצו איסור כימים שנהג בהם היתר :

ג כמה דברים אמרים שצריך לנהוג איסור כימים שנהג בהם היתר כימים מעטים אבל במרובים הוי שלשים יום :

ד מי שעבר על נדריו אין צריך לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר מפני שנידו דרבנן :

ה נשבע שלא ישא אשה תוך שלש שנים ועבר ונשא אם אמר לשון שמשמעו שלא יעשה עמה נישואין הוי כנשבע על הדבר ועבר ואכל הנשאל עליו ומתירין לו ונעקר הנדר מעקריו כאלו לא היה נדר אבל אם אמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו אין מתירין לו עד שיגרשנה כימים שנהג בהם קלות ראש כנדרו ואם הם ימים מרובים כבר נתבאר דבשלשים יום סגי עובד הש"ע : ונראה לי הא דברישא אין קנסין אותו ובספא קנסין אותו היינו טעמא דברישא לא שייך לימר דקנסונה שגרשנה דלמא נגרשנה שהרי אינה אסורה עליו מכאן ואילך ואין צריך תקן אלא על מה שעבר ונשא שהוא מעית שלא יוכל לתקן כמו נזיר אכילת הכזר רק כדי להצילו מן העונש אשכחו ליה תקן זה שישאל על נדרו לעקר את השבוע' או הנדר מעקריו שזהו טעם התרת הנדר כמו שכתבאר עוד לפנינו בע"ה והוי מיה דנפשו כאלו לא עבר על הנדר אבל בספא שאמר לשון שמשמעו שלא תהיה אשתו כו' שזה הלשון משמע שאפילו אם ישאנה תרא אסירה עליו והיוב לרשעה יעודה אסירה עליו מכת נדרו ואם תנינו לו השבועה מה לעקר השבועה מעיקרא כדי להצילו מעונש על מה שעבר תהיה ממארא מיתרת גם להבא ויהיה חוטא נשבע גם לרביא ע"ז התירנו לפיכך קסירו שגרשנה לפחות כימים שרטא ונהג בהם קלות ראש בנדרו נ"ל :

ו' היטעו שחבתו נודר ואמר אמן ובו סעיף אהד :

א אחו הנודר מעצמו או שהתירו חבירו ואמר אמן או דברי שענינו כעניית אמן שהוא קבלת דבר קרוי זה אסור כנדר עצמו דכתיב ואמרה האשה אמן אבל כשהתירו מרובו משלו אין צריך לקבל דבריו שאפי' לא קבלם אסיר' לו שהרי זה על כל פנים יכול לאסר לו נכסיו עליו בעל כרחו :

ז' שצריך לפרש הנדר בשפתו ובו ג' סעיפים :

א אין הנדר חל עד שייצאו בשפתו ויהיה פיו ולבו שייך דכתיב גבי שבועה לבטא בשפתים שיוציאו בשפתיו מה שמחשב בלבו וי"ז להדרים דרשין הן כן מסוק בגמרא פ"ג דשבועות ומה שלא אמרו זה לנדרים דבהדיא כתיב בהו ככל היוצא מפיו יעשה נ"ל למי שדבר אפקיה ע"ק הנדרים לוד' נדרים וכו' ומה שכתב כלל מה שדרך בני האדם היוצא מפהם בלשונם דכתיבא לעיל כימו

לבוש הלכות נדרים עמדת זהב

איני ע"פ שלא אמר כמה שכתוב בה כמי שנדר כמה שכתוב בה דמי ואסור וזקא נדר אבל הנשבע בתורה ככל עניין צריך התרה בין אחוזה בידו בין לא אחוזה בידו בין אמר בה בין אמר כמה שכתוב בה בין ת"ח בין ע"ה ואפילו אינה מנוחת לפניו שלא נשבע אלא בשמות הכתובים היה וע"ל סימן רל"ז :

ר"ג שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש ובו י"ג סעיפים :

א כבר ידעת עיקר לשון הגדר הוא שאסור דבר מה עליו כגון שאומר הרי זה אסור עלי כזה האסור וכיון שהוא כן הדעת נותן שצריך להיות אותו דבר הנאסר דבר שיש בו ממש שיחול עליו הגדר אבל אם אין בו ממש אין כאן דבר שיחול עליו הגדר ואין הגדר כלום כיצד האומר קונם שאיני מרבה עמך שאיני עושה לך שאיני מהלך לך שאיני יושן עמך אינו נדר שלא אסר אלא הדבור או העשייה או ההיחלך או השינה ואלו הם דברים שאין בהם ממש וכו' ש' אם אמר בפירוש דבורי או עשייתי או הליכתי אסורים עליך או שאמר שינה אסורה עלי שאיני נדר ומיהו כל יחל דברו רבבן איכא כאן וצריך שאלה מדרבבן לפיכך האוסר עליו שמיעת תפלת שמעון אף על פי שלא נדר אלא שמיעת קולו שהוא דבר שאין בו ממש צריך שאלה מדרבבן אבל אם אמר קונם פי' מלדבר עמך קונם ידי עושות לך קונם רגלי מהלכות לך קונם עיני בשנה הרי זה נדר גמור מן התורה שהרי פיו וידיו ורגליו ועיניו יש בהם ממש ועליותם חל איסור הגדר וכו' ש' אם יאמר יאסר פי עליך לדבורי יודי לעשייתי ורגלי להליכתי שחל עליהם הגדר וי"א ר"ה"ה אם אמר דבור פי עליך או נפילת אבן עלי דהרי נדר הואל והוכיר הפה והאבן כגדרו ששם דברים שיש בהם ממש .

ב האומר אשנה פרק זה אף על גב שאין זה לשון נדר ממש שהרי לא התפס נדרו כדבר הגדור מכל מקום דין נדר גמור יש עליו כיון שנדר לדבר מצוה והוי כאלו נדר לתת צדקה דילפנין מכפיך לעשותו שחייב לקיים וה"ה לנדר לעשות שאר מצוה דהוי נדר ונדרו קיים .

ג האומר קונם עיני בשנה היום אם אישן למחר לא ישן היום שמא למחר ישכח תגאו וישן ונמצא שערב לפתע בכל יחל דברו אבל אם אמר קונם עיני בשנה למחר אם אישן היום יכול לישן היום ולא חיישינן שמא למחר ישכח נדרו וישן רביון ריוס של מחר הוא עיקר הגדר שאסור בו לישן משום נדרו שיודע שישן אתמול ואם יישן היום ילקה משום שינה דהיום לכך נהדר כיה טפי ולא לעבור בכל יחל דברו ביום זה אבל ברישא שיום של מחר אינו אסור בשנה מחמת נדרו אלא שהוא תנאי לשינה של אתמול שאם יישן היום ילקה על שינה דאתמול ולא משום שינה היום בזה אין אדם נהדר בו כל כך כיון שעכשיו אינו עושה שום איסור לפיכך לא ישן ביום נדרו שמא למחר לא יוחר בתנאי וישכח וישן :

ר"ד לעבור על פנה צריך התרה ובו ב' סעי'

א דברים המותרים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו כהן איסור הוי כאלו קבלום עליהם כנדר וצריכים התרה כיון התרת נדרים הילכך מי שרגיל להתענות תעניות שלפני ר"ה ושבין ר"ה ליום הכפורים ומי שרגיל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין מ"ח אב או מ"ז בתמוז עד ס' באב ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא צריך ג' שיתירו לו אם בשעה שהתחיל לנהוג היה דעתו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת צריך התרה ויפתח בהתרה שמתחרט שנהג כן לשם נדר לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המותרים לסיג ופרישות יאמ' בתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בגדר וגם יאמר שאין ברעתי לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעם' שירצה ולא לעולם כן כתב רבינו בשולחן ערוך אבל ג"ל דהאי וגם יאמר כי' שאין צריך לאומרו אלא לפי דעת היש מי שאמר שאכתוב בסמוך בע"ה דמחמיר טפי אבל לפי הסכרא הזאת דאנו ק'ימין בה עכשיו סגי כשיאמר שאינו מקבל עליו בגדר ג"ל והנהגים איסור בדברים המותרים מחמת שסוברים שהם אסורים לא הי' כאלו קבלום בגדר ומותר לומר להם מותרים אתם בלא שום התרת נדר אלא יאמר להם טועים אתם כיון ומותרים אתם ויש מי שאמר ש'אם טועה ונהג איסור בדבר המותר גשאל ומותרים לו בשלשה כעין התרת נדרים ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור אין מתירין לו אפילו כעין התרת נדרים דהוי כאלו קבלו על עצמו כאיסורין שאסרתן תורה שאין לה היתר לעולם והמנהג כסברא ראשונה :

ב קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם אחריהם ואפילו בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה אלא שנוהגין בו מעצמם לעשות נדר וסייג לתורה וכן הבאים מחוץ לעיר לדור שם הוי הם כאגשי העיר וחייבין לעשות כתקנתן ואף בדבריהם שהיו אסורים בהם בעירם מפני מנהגם ואין מנהג העיר שכאו לדורו בה לאסור והתירו בהם אם אין דעתם לחזור :

קטו שהגדרים

סימן ר"ז וזו לאו לבטא בשפתים ה"א כשגמר בלבו להוציא מה שדרד בני האדם להוציא בלשונם לפי המקום ולפי הזמן אף על פי שלא הוציא לכתב נאמר לבטא בשפתים ושכנתה ונדר' שיון הן דגבי הדרי כתביו כי דור נדר או השבע שבועה וגומר ג"ל לפיכך אם היה בלבו לדור מפת חטין והוציא בשפתיו פת שעורים מותר בשניהם בחטין מותר דהא לא הוציא בשפתיו ובשעורים גם כן מותר דהא לא נתכוין לומר שעורים ולא עלה על דעתו לאסרו עליו אבל אם היה בלבו פת חטין או פת שעורים והוציא בשפתיו פת סתם אסור באותו פת שהיה בלבו בפת חטין כלבד או בפת שעורים לבד אף ע"פ שהוציא בשפתיו פת סתם שהוא כולל כל מיני פת כיון שלא היה דעתו אלא אחד מהם ואותו האחד כולל גם כן במילת פת שהוציא בשפתיו חשיב גם כן פיו ולבו שיון אף על פי שאין שיון לגמרי וילפנין לה מריבויה דלכל אשר יבטא האדם ואם נדר על דעת אחים אינו תלוי בלבו אלא כפי מה שיאמרו האחרים שהיה דעתם כך יחול הגדר :

ב הגדר כחלום אינו כלום שהרי לא שייך לומר שהוא פיו ולבו שיון שאין כאן לב ולא פה ויש אומרים אדרבה כיון דמין השמים הדירוהו לא סגי בהתר' מועטת אלא צריך שיתירוהו לו עשרה כפי אדם דידעי למקרי ויתירו לו בהרטה כאלו נדר בהקין ויש לחוש לדבריהם מהו אי לית בקלות י' בני אדם דידעי למקרי אין צריך לטרוח הרבה ויתירוהו לו שלשה כשאר נדר :

ג הנודר וחזר בו תוך כדי דבור או שמיהו בו אחרים תוך כדי דבור וקבל דבריהם תוך כדי דבור לגדרו לא הוי נדר והוי שאומ' כך בפיו דלא עדיף חזרתו מקבלתו שצריכה להיות בשפתיו ואם אמר חזרתי בלבי אינו כלום .

ר"ה המתנה שנדריו לא יהיו נדרים ובו ר' סעיפים :

א האומר נדר שאני רוצה לדור לא יהא נדר ואחר כך נדר אינו נדר כמה דברים אומרים שהוציא תחלה בשפתיו לומר שלא יהא נדר אבל אם חשב כך בלבו מה שיודר לא יהא נדר ונדר נדרו נדר דברים שכלב אינם מבטלין הנדר שהוציא בשפתיו וי"א דאפי' נדר כן בלחש לא יהא נדר ואחר כך השמיע קולו ונדר ששמעוהו הוי דבור שלא כמד דברים שבלב ואינן מבטלין הגדר שהשמיעו בשפתיו ועכשיו שאנו נוהגין לומר כל נדר ביום הכפורים הוי תנאי לכל נדריו של כל השנה ומ"מ לא סמכינו על זה לדתירי בלא שאלה לחכם כי אם לצורך גדול .

ב מי שחתמה ואומר כל נדרי שאדור עד זמן פלוני יהיו בטלים ונדר בתוך הזמן אם הוא זוכר לתנאי ישעת הגדר נדרו קיים שהרי מבטל תנאו בשעה שגודר דאם לא כן למה נודר ואם אינו זוכר לתנאו בשעת הגדר התנאי קיים והגדר בטל ויש אומרים שאין התנאי מועיל לבטל הגדר אלא אי"כ יחזור לתנאו תוך כדי דבור לנדר שכיון שזוכר לתנאו תוך כדי דבור אע"פ שאינו מוציא בשפתיו עכשיו רק שחושב בלבו שהוא סימך על התנאי סגי והוי כאלו בטל נדרו תוך כדי דבור כיון שכבר הוציא התנאי בשפתיו קדם שגדר אבל אם אינו זוכר לתנאו תוך כדי דבור לנדרו נדרו קיים ויש לחוש לדבריהם .

ג התנה על קצת דברים שידור שבזמן פלוני יהיה בטלים ואינו זוכר על איוה מהם התנה אם על אכילת בשר או שתיית יין ונדר אחר כך משניהם אם אומר בפיו בשעת הגדר על דעת ראשונים אני נודר שאם אזכור על מה שהתניתי שאלך אחר התנאי ואח"כ נזכר על מה התנא התנאי קיים והנדר בטל שהרי לא נדר אלא על דעת הראשון דהכא ליכא למימר כיון שזוכר שכבר התנה לבטל נדר למה נדר אלא ודאי בטליה לתנאי דאיכ' למימר שהוא נודר ע"מלכשיזכור לתנאו שהוא נדרו חל על המותר ואם לא אמר על דעת הראשונה אני נודר התנאי בטל והגדר קיים שהרי הוא זוכר בשעת הגדר שכבר התנה על בטול איוה דבר והוא נודר סתם אמרינן והא כ' בטל תנאו וקיים נדרו אבל אם היה זוכר כל תנאו בשעה שגדר אפי' אמר בפיו על דעת הראשונה אני עושה בטליה לתנאו וקיימה לנדרו ראל"כ למה נדר .

ד אין דברים הללו אומרים אלא בשבועה או נדר שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשביעו חבירו או הירשו אין ביטול זה מועיל לו כלום שהרי על דעת חבירו נשבע ונודר וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי וע"ל בלבוש התכלת סימן תר"ט .

ר"ו דין הנודר בתורה ובו סעיף א'

א הנודר בתורה והיא מנוחת לפניו שאינה בידו ואמר ירות אלו עלי כזו ולא אמר כמה שכתב בה לא אמר כלום שלא כיון אלא על הטילים ואין הטילים ממנה אסורים עליו לפיכך אם ת"ח הוא אין צריך התרה ודאי לא כיון אלא על הטילים אבל אם הוא עם דארין צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בגדרים ויכא להגך אפילו כשיאמר בפירוש כמה שכתוב בה שאם אמר כמה שכתוב בה אפילו ת"ח אסור שהרי כתב בה איסור ואם נשלה בידו ונדר בה

רמ"ו שהנדרים הלים על דבר מצוה וכו' סעיפים :

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידי כך יבא לבטל מצוה נדרו קיים ומבטל את המצוה אבל שנועה אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצוה שנועתו בטלה ולוקה עליה וצריך לקיים המצוה ודבר זה יש בו סוד אבל גם כנגלה טעמא דמכתב יש בו שהרי כבר אמרנו פעמי' דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנודר ואוסר על עצמו דבר של המצוה אף על פי שנדרו סבת בטול המצוה אינו כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אוסר את החפץ עליו ואין מאבילין לאדם דבר האוסר לו שהרי אפשר לקיים המצוה ע"י ד"א כיוצא באלו אבל שנועה היא אוסר עצמו מלעשות דבר וכיון שהוא עצמו מחוייב לעשות המצוה משום דמושבע ועומד הוא עליה מהר סיני לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחוייב המצוה ולקיים שבועתו דשבועה דהר סיני קדמה וחמורה כיצד אמר קונם סיכה שאני יושב לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח אף על פי שאין לו סיכה אחרת או לולב אחר או תפילין אחרים וצריך לבטל המצוה אם יקיים נדרו אף על פי כן אסור לו לישב בסיכה זו ולנטול לולב זה או להניח תפילין אלו עד שיתירו לו את נדרו ולא דוקא על אלו הוא מושבע ועומד מהר סיני אבל אם נשבע שלא לישב בסיכה ושלא לנטול את הלולב או לבדק תפילין שהוא אסור שהל על גופו הרי זה שבועת שוא ובטלה מחמת שבועת הר סיני ולוקה על שבועת שוא וצריך לקיים המצוה :

רמ"ז חלוק בין האמ' פירות אלו או לא אמ' אלו ודין הנודר מהמבוטל וכיצד הולכין בנדרים אלו לטין תורה וכו' סעיפים

א כל הנדרים הולכין אחר הלשון אם הוא לשון תורה כפי מה שיצ' ממשמעותו ואם לשון בני אדם כפי מה שירכרו אנשי המקום ההוא בזמן ההוא ואחר כוונת הנדרים כמו שיתבאר הכל לפנינו בע"ה ובירולפין הכל מקראי דכל היצא מפיו ועשה וקרא דלכטא בשפתים לעיל סימן ר"ו וסימן ר"ו לשון תורה כיצד אמר קונם פירות אלו עליו כיון שאמר אלו אסור בחילופיהם ובגידוליהם ואין צריך לומר במשקן היוצאין מהן וכן אסור בגידולי גידוליהן שהכל בכלל אלו הוא אבל חילופי חלפין מתירין דחלופיהן הוי כמו דמי הקדש ותופש דמיו והוי כמו אלו ולא בחלופי חלפין וכן בגידולי גידוליהן אם הוא דבר שרוע כלו גידולי גידוליו מתירים שאני' בכלל אלו וכן הדין אם לא אמר האלו אלא הוי מונחים לפני ואמר קונם הם עליו וכן אם אמר פירות של מין פלוני או מקום פלוני או פירותיו של פלוני קונם עליו הוי כאלו אמר פירות אלו :

ב ואם אמר קונם מה שאני אוכל או טועם מהם לא אסר עליו בזה הלשון אלא טעמיהם לפיכך אם הוא דבר שרוע כלו כגון חטין וכיוצא בהן מותר ג' ילופיהן ובגידוליהן דהנהו פירות דאסר עליו כבר אזלו להו' ואלו אחריו נינהו ואם הוא דבר שאין זרעו כלה כשזורעין אותו כגון שום וכצלים אפילו גידולי גידוליהן אסורין שטעמם עורגו קיים ואין אוסרים ובטל עיקר טעם האיסור בגידול שרבו עליו שהרי הן דבר שיש לו מתירין וכבר דעת דק"ל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל וכן משקן היוצאין מהן אסורים וכן אם אמר אחר שיש לו פירות קונם פירות האלו על פלוני אסור בחילופיהם ובגידוליהם ובמשקן היוצאין מהן :

ג אמר לאשתו קונם מעשה יידיך עליו בזה הלשון משמע שהוא אסר עליו כל מה שהיא עושה ומכני' לו לאכול לפיכך אם נטעה אילן אסור בגידולו ובחילופיהן וי"א אם נתנו לה פירות בשב"כ כמעשה ידיו אסור בחלופיהן ובגידוליהן ואין פירושו שאמר כן קונם שעשת' נטעתה או טילאכתה שהו' הוי כמו נודר בדבר שאין בו ממש אלא לאחר שעשתה או נטעה היא אומר כן לפיכך אסור בגידוליהן ובחלופיהן ואם אמר קונם שאני אוכל או שאני טועם ממעשה יידיך לא אסר בזה הלשון אלא הנטעה בעצמה או איתו דהרי אי מה שקבלה בשכרה ומותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שרוע כלו אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידוליהן אסורין וכמו שכתבנו טעמא ככעוף שקורם הו' :

ד אמר לחבירו קונם אני לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח לא אסר עליו הבית הזה או השרה הזה אלא כל זמן שהוא של חבירו זה אבל אם נט או מכרין אי נתנו לאחר מותר אבל כל זמן שהוא ברשותו של חבירו זה אפילו מכרו וחזר וקנאו או שנפל הבית וחזר ובנאו אפילו לא בנאו במקומו הראשון אסור לו ליכנס בתוכו שאלו האבנים והעצים הם שאסר עליו כל זמן שהם של חבירו זה :

ה אמר קונם לבית זה שאני נכנס אסור בו לעולם בין שמת או מכרו או נתנו לאחרים דמכל מקום בית זה הוא דאסר על נפשו ואם נפל וחזר ובנאו אפילו במקומו הראשון יבשרתו הראשון' מותר דבית אדר הוא בין שנפל :

ו ואם אמר ב' הלשונות יחד ביתך וזה שאמר קונם לביתך זה שאני נכנס י"א שתופסין בו חומת של שני הלשונות שכוין שאמר ביתך אסור בו כל זמן שהוא של חבירו זה ואפילו נפל וחזר ובנאו או שמכרו וחזר וקנאו אסור בו דהא מ"מ ביתך הוא וכיון שאמר זה אסור בו לעל' אפ"מ או נתנו או מכרו לאחר דהא מ"מ בית זה היא י"ש מי שאמר רפשי לשון ראשון וכלאו אחר ביתך לחוד דמי ומתיר במת או מכרו או נתנו לאחר ואסור בגבל ובנאו ויש

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידי כך יבא לבטל מצוה נדרו קיים ומבטל את המצוה אבל שנועה אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצוה שנועתו בטלה ולוקה עליה וצריך לקיים המצוה ודבר זה יש בו סוד אבל גם כנגלה טעמא דמכתב יש בו שהרי כבר אמרנו פעמי' דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנודר ואוסר על עצמו דבר של המצוה אף על פי שנדרו סבת בטול המצוה אינו כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אוסר את החפץ עליו ואין מאבילין לאדם דבר האוסר לו שהרי אפשר לקיים המצוה ע"י ד"א כיוצא באלו אבל שנועה היא אוסר עצמו מלעשות דבר וכיון שהוא עצמו מחוייב לעשות המצוה משום דמושבע ועומד הוא עליה מהר סיני לאו כל כמיניה להפקיע עצמו מחוייב המצוה ולקיים שבועתו דשבועה דהר סיני קדמה וחמורה כיצד אמר קונם סיכה שאני יושב לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח אף על פי שאין לו סיכה אחרת או לולב אחר או תפילין אחרים וצריך לבטל המצוה אם יקיים נדרו אף על פי כן אסור לו לישב בסיכה זו ולנטול לולב זה או להניח תפילין אלו עד שיתירו לו את נדרו ולא דוקא על אלו הוא מושבע ועומד מהר סיני אבל אם נשבע שלא לישב בסיכה ושלא לנטול את הלולב או לבדק תפילין שהוא אסור שהל על גופו הרי זה שבועת שוא ובטלה מחמת שבועת הר סיני ולוקה על שבועת שוא וצריך לקיים המצוה :

ב וכן אם נדר להתענות זמן ידוע ואירעו בו שבתות וי"ט ור"ח הל' הדר ג' עליו' שה דומה לאוסר החפץ עליו ומ"מ לא יצום בהם אלא שפנותיהן לו בהם שאמרתי' לו אלו שמת ללכך שיפגעו בתוך הזמן אלו הימים כלום הית נודר ומתירין לו והותר כל הנדר דנדר שהותר מקדוה' הותר כולו כמו שיתבאר טעמא בע"ה בסימן רכ"ט :

ג כמה דברים אמורים שצריך התרה בשקבלו בלשון נדר ממש כגון שאמר קונם אכילת ימ"ט כך וכך עליו אבל אם לא הוציאו אלא בלשון קבלת תענות שאמר הייתי בתעני' בימים אלו אינו דוחה לא שבת ולא י"ט ולא ר"ח ולא חנוכה ולא פורים ואינו צריך התרה והוא שלא קבל עליו להתענות אלא בשכ"וים טוב בלבד שאו נעקר כל הנדר ואין צריך להתענו' כלל שלשון זה משמע כמו לשון שבועי' שהוא מקבל על עצמו שתענה והיא כבר מצויה על עונג שבת ויום טוב וע"ה ור"ה מקראי דאורייתא וחנוכה ופורים מגזירה דרבנן ולא כל כמיניה להפקיע עצמו ועיין בלבוש החור סימן ת"ח ובסימן תק"ע :

ד כבר אמרנו בסוף ב' שהמקבל עליו בלשון נדר לצום בשבת וי"ט שחל הנדר וכן הנודר לצום יום אחד בשבת או ב' בשבת כל ימיו ופגע בהם י"ט או ערב י"ב שחייב לצום מפני שכל אלו איסור תעניתים הוא דאוריית' וליכא למיחש בהם שיכאו לולל בהם לפיכך צריך לקיים נדרו עד שיתירו לו בהתיר נדרים כיון שהנדר חל על דבר מצוה ואין צריך לומר אם פגע בהם ר"ח שאין איסור תעניתו מן התורה אלא מאסמכתא כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ת"ח שנדרו חל חייב לצום וליכ' למיחש א"כ שיכאו לולל בו דמ"מ חמור הוא בעיניהם כיון שיש לו אסמכתא מפסק שמן החירה כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ת"ח אבל אם פגע בהם חנוכה ופורים אף על פי שאינם מן התורה אלא מרבית' עשו חז"ל חווק לדבריה' ואמרו ז"ל שנדרו בטל מפני גזירתנו שלא יבאו לולל בהם ועיין בלבוש החור סימן תק"ע :

ה מן הטעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה נתבאר דהא נדרים חלים על דבר מצוה היינו דוקא במצות עשה בין שיש בהן עשה גרידא בין שיש בהם עשה בקיומה ולא תעשה בביטולה ואין הפרש בזה בין איסור הבא מאילו לאיסור הבא על ידי עצמו אבל על מצות לא תעשה אינו חל בין בבטולו בין בקיומו שאינן נכנסים בטע' שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה כיצד הרי שאמר אכילת גבילה עליו אן הנדר חל עליו שיתחייב עליה שנים משום גבילה ומשום כל יחל שהרי אין לשון הנדר אלא שאוסר החפץ עליו מהתירו וזו כבר היא אסורה עליו וקיומה ויה' לאיסור הבא על עצמו כגון שאמר שבועה שלא אוכל כבר זה וחזר ואמר כבר זה עליו אינו חייב אלא א' דהיינו משום כל יחל דשבועי' וכן אם אמר שבועה שלא אשתה יין וחזר ואמר הייתי נזיר ושתי' יין אינו חייב אלא אחר דהיינו כל יחל דשבועה אבל לא דנזירת' אלא אם כן נשאל על השבועי' שאו הל' תפ' הנזירות עליו כיון שפקע ממנו איסור השבועה ומי שנשבע שישן או שיסתה כבר ידעת' ששבועה זו חל עליו לקיימה ואחר כך נדר ואמר קונם עיני כשינה או שתיתי יין עלי כנדר אי קונם פי בשתייה הנדר חל עליו ואסור כשינה ובשתייה אף על פי שעונם בקיום נדרו לא תעשה דכל יחל דשבועה מ"מ זה הוא נכנס בטעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה שהו' דומה קמש' לנודר על דבר מצוה כמו קונם סיכה עליו שאוסר הסוכה עליו והוא כבר מושבע ועומד מסיני לישה בסיכה ואף על פי כן חייב לקיים נדרו ה"ג הוא מושבע על ידי שבועתו שישן וישתי' יין ועכשיו הוא אוסר השינה והיין עליו והוא חייב לקיים נדרו :

יש מי שאומר תפוס לשון אחרון וכמו שאומר בית זה דמי ומתיר בנפל ובנאו ואומר במת או מכרו או נתנו לאחר ויש לתפוס הומרות שתי הלשונות דספיקא דאורייתא היא ולחומרא האומר לחבירו קונם בית אביך שאני נכנס בו אף על פי שמת האב אסור דכל יוצאי חלציו קרויין ביתו של אב :

ז אמר ראובן לשמעון קונם בית זה שאתה נכנס בו ומת או שמכרו לאחר אסור שהאומר דבר בעוד שהוא שלו אף על פי שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ולא פקע איסורו מיניה אבל אם אמר לביתי שאתה נכנס אם מת או מכרו או נתנו לאחר מותר דהא לביתו קאמר כל זמן שהוא ביתו משמע .

ח אמר לחבירו בכרי אסור עליך וה"ה קונם ביתי שאתה נכנס אפילו נתנה לו במתנה או מכרה לו אסורה לו דאף על גב דאמר בכרי וביתי ועכשיו אינם שלו מ"מ עיקר כוונת לשון נדרו לא משמע אלא כן בכרי וביתי לכשיבא לידך ממני יהיו אסורים עליך אע"פ שיהיו שלך והיה לך לאוכלו או ליכנס בו בהיתר מעכשיו אני אסור עליך דאם לא כן תיפק ליה שאסורים לזה מחמת גול מה צריך לאוסרו פשיטא שלא יגולנו ויאכלנו אלא ה"ק לכשיבא לידך ממני וברצוני אפילו במכירה או במתנה יהיו אסורים עליך אבל אם מת וגפלו בירושה או שמכרה או נתנו במתנה לאחר ואותו האחר נתנה או מכרה לזה מתרת לו שלא אמר אלא בכרי או ביתי ועתה אינה שלו ואם אמר לו בכרי זה או ביתי זה הוי דיניה כמו גבי האומר ביתך זה שכתבנו בסעיף ו' שתופסין בו דומרות שתי הלשונות נ"ל האומר לבנו הרי אתה אסור בהנייתו או שנשבע שלא יהנה בו אם מת יירשנו אף על פי דאמרנין לעיל בסעיף זה שהאומר דבר בעוד שהו' שלו אע"פ שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ה"מ באומר בית זה אסור עליך שכל האיסור על הבית או על דבר הנאסר ולא פקע ממנו אף על פי שיצא מרשותו אבל לשון זה שאומר אסור אתה בהנייתו או שלא יהנה בו דומה כמי שאומר ביתי אסור עליך שאינו אסור אלא בחייו או כל זמן שלא מכרו אבל אם פירש בחייו ובמותו שאמר אסור אתה בהנייתו בחייו ובמותו אם מת לא ירשם שזה כאומר נכסי אלו עליך אסורים או קונם ביתי זה שאתה נכנס בו שאסור עליו לעולם אף ע"פ שמת או מכרו לאחר : מי שנשבע לאשתו המשודכת לו שלא ישהו אשה עליה וקודם שכנסה נפלה לו ליבמה מותר ליבמה דלשון עליה אין משמעו אלא לאחר נישואיה לא ישהו אחרת אבל זו מן השמים נפלה לו קודם שנשאה ומוצה ליבמה מיהו לכתחלה לא יכנס המשודכת אלא אם כן יתירו לו שבעותו דשמה לא תהא שום אשה נישואה לו אחר נישואיה קאמר ותהיה יבמתו אסורה עליו :

ט אמר קונם בשר ויין עלי מותר בתבשיל שיש בו בשר ויין אע"פ שנתנין בו טעם שזה לא אסר עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל או שאמר קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתבשיל שיש בו טעם אצלו בשר או טעם אותו יין שבין שאמר זה שויה עליה הו' בשר וההוא יין התיכה דאסורה ואסור עליו כג"כ כשאר איסורין שנתור' אבל כשלא אמר זה לא אסר עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

י תערב יין זה שאסרו על עצמו בין אדר אפילו מפה אדת בחבית נאסר הכל מפני שיש לו להשאל על נדרו נעשה כדרכו שיש לו מתירין שאפילו באלף אינו בטל במינו ובשאינו מינו כס' וע"ל סימן ק"ב סעיף א' :

יא האסר על עצמו יינו של פלוני או יין של מקום פלוני דינו כדין האסור על עצמו יין זה שאסור בתבשילו שנפל בו ויש בו טעם דהיינו שאין בו ס' וה"ה אם אותו יין נעשה חומץ אחר הנדר שהוא אסור עליו דעדיין יין זה הוא אבל מה שהיה חומץ בשעת הנדר מותר דיון אסור עליו ולא חומץ :

יב אמר קונם זתים וענבים עלי מותר בשמן ויין היוצא מהם אפילו הוא חדש שעדיין לא נשתנה טעמו הרבה מטעם זתים וענבים אפ"ה מותר בהן שלשון זה לא משמע איסור אלא בתים וענבי' עצמן ואם אמר קונם זתים וענבים שאני טועם או שאמר קונם זתים אלו עלי אסור אף במשיקים היוצאים מהם ובתבשיל שנתנין בהם טעם :

יג הנדר מהמבושל מהמליח ממיעשה קדרה ודומיהם תיצד הלכין בנדרים אחר לשון בני אדם וכו' מ"ח סעיפים :

יד אחר לשון בני אדם כיצד הנשבע או נודר מהמבושל אם דרך אותו המקום באותו הלשון ובאותו זמן שקוראין מבושל אפילו לצלי ולשלוק הריזה אסור בכל ואם אין דרכם לקרות מבושל אלא לבשר שנתבשל כמים ובתבלין הרי זה מותר בצלי ובשלוק וכן המעשה שהמומין המבושל בחמי טבירה וכיוצא בהם הולכין בו אחר לשון בני העיר :

טו הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא בדבר שנגמר ונרתח בקדרה כגון ריפות ולביבות וכיוצא בהן ואם אמר קונם הוורד' :

לתוך קדרה עלי אסור בכל המתבשלין בקדרה אפילו אינו נגמר בתוכה אלא באילפס או בכלי אחר * נדר מהוורד לתוך קדרה אסור בוורד לתוך האילפס שכבר ירד לתוך הקדרה קודם שירד לתוך האילפס שכן הדרך עמבשלין אותו קצת תחלה ואחר כך מטגנין אותו באילפס נדר מהוורד לתוך האילפס מותר בוורד לתוך הקדרה שאין כל מה שיוורד לתוך הקדרה יורד לתוך האילפס וי"א דמותר במה שיוורד לתוך הקדרה אפילו הוא דבר שנותנים אותו אחר כך לתוך האילפס שבין שאמר הוורד לתוך האילפס מעמע דבר שתחלתה יורדתו לאילפס נדר מהנגמר בקדרה מותר בנגמר באילפס מהנגמר באילפס מותר בנגמר בקדרה מהוורד לתוך התנור אינו אסור אלא בפת ואם אמר כל מעשה התנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור :

טז נדר או נשבע מן המליח אם דרכם במקומו לקרות מליח לכל המלוחים הרי זה אסור בכל המלוחים אפילו אינו מלוח אלא לרתקיים לשעה ואם אין דרכם לקרות מליח אלא לדג מליח בלבד אינו אסור אלא בדג מליח , נדר או נשבע מן הכבוש אם דרכם לקרות כבוש אלא לכל הכבושים הרי זה אסור בכל ואם אין דרכם לקרות כבוש אלא לירק כבוש בלבד אינו אסור אלא בכבוש של ירק וכן כיוצא בזה . היו מקצת בני המקום קורין לו כך ומקצתן אין קורין לא שייך לימר בזה ניוול בתר רובא כיון דאיכא לספוקי שמה זה אף למיעוט' נתכונן והיו ליה ספק נדרים וכבר אמרנו פעמים דק"ל דספק נדרים להדרימ ,

יז אמר קונם ירק עלי אסור אלא בנאכלין חיים ואם אמר ירק קדרה עלי אסור אף בנכבשים בה ואם אמר ירק המתבשל בקדרה עלי אינו אסור אלא במתבשל בה ומיהו אסור בכל המתבשל בה אף בדילועין שכל דבר שהשליח נמלך עליו הוא בכלל המין ההוא ואם אמר אדם לשלוחו קח לי ירק ואינו מוצא אלא דילועים הוא נא ומלך בו אם תרצה דילועים מזה נראה שדרך לקרות גם הדילועין ירק אבל אם נדר מהדילועין מותר בירק ,

יח הנודר מן הירק אסור אפ"י ביבש מאחר שאין לו גורן כולם כולם ירק מקרי ומותר בפולין יבשים מאחר שיש לו גורן ואין נקראים ירק אלא הלחין ,

יט הנודר מן הירק נסתפק בירושלמי אם הוא אסור בקלקס , ז הנודר מן הבשר מותר בנדרין מהניין ומותר בבשר ישני מינין , ח מקום שדרכם אם ישלה אדם שליח לקנות לו בשר והלך ולא מצא ונא יאמר לא מצאתי אלא דגים אם נשבע או נדר במקום הזה מן הבשר נאסר אפ"כבשר דגים דמרמזליך השליח ש"מ דבמק"י זה בשר דגים בכלל סתם בשר הוא וכן כל כיוצא בזה , ובכל מקום הנודר מהבשר אסור אף בבשר עופות ובקריבים ובראש וברגלים בקנה ובלב ומותר בתוכים שאינם נקראים בשר כלל ואם מ"א"ם הדברי' בעת שנדר שלא נהיין אלא בכשר בלבד אינו אסור אלא בכשר בהמה ומותר בבשר עופות ובכשר דגים ואפילו במקום שהשליח נמלך עליהם .

כ הנודר מהקופה מותר ברוטב מהרוטב מותר בקופה ופ"י קיפה י"מ שהוא הפרורין שהוא הדק רק של הבשר הנקפין בשולי הקדרה ויש מפרשים שהם התבלין שבמאכל ופירש רובט היא המרק והנודר מן הבשר מותר בשניהם אם לא שאומר קונם בשר שאני טועם או שאני אוכל שאני נדר גם מן הטעם :

כא הנודר מן הגריסין אסור במקפ' של גריסין שהוא תבשיל העב של גריסין ואע"פ דגבי הנודר מן הבשר הוא מותר במקפה לא דמי התם סתם מקפה קרוליה והכא מקפה גריסין קרי ליה ובין דשם גריסין עמו נכלל גם כן כלשון גריסין אבל אם אמר מקפה של גריסין אינו אסור אלא במקפה ולא בגריסין הנודר מן המקפה אסור בשום דלשון מקפה כולל כל דבר קפוי ועבה ושום נמי קפוי היא שממחין אותו במעט מים ונאכל בכך מהשום מותר במקפה מרתבלין אסור בחיין ומותר במבושלין ואם אמר קונם תבלין שאני טועם אסור בחיים ומבושלים ודע שכל דבר הבא ליתן טעם בקריה כגון שומין ובצלים וכיוצא בהם הכל נכלל בשם תבלין ובהני הוא דשייך לפלוני בין חיים למבושלים אבל בפלפלין וכיוצא בהן אין שייך להלק בהם בין חיין למבושלין מהכרוז מותר באספרגים מהאספרגים מותר בכריב דשני מינים הן מהכרישין מותר בקפלומות מהירק אינו אסור אלא בירקית הגדלים בנגות אבל מותר בירקות השרה מפני שהוא שם לווי כלומר דסתם לשון בני אדם הוא כן שקורין לירקות הגינה סתם ירק ולירקות השרה קורין ירק השרה ואף על גב דשם ירק קרוי עליו מכל מקום מין אחריו הוא ולא דמי ליון מבושל דאסרינן סעיף ט"ו משו' דשם יין קרוי עליו דהתם מין זה הוא אלא שנתבשל וכל שבנדרלא דמי לקומא דהלבא לפי ה"א דהתם מיהסין אותו אתר החלב וכאלו עדיין חלב ממש הוא :

כב הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום הם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלבא הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקום אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

כג הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני מינים הם ופירש קום הם מי חלב הגבדין ממנו וי"א באתרא שקורין לקום על שם החלב מגון שקורין אותה קומא דחלבא הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקום אף על גב דקרי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא קומא אסור מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב בגבינה אסור בין לחה ובין יבשה תפלה ומלוחה :

יב הגורד מן הדגים מותר בציד ומוריים של דגים :

ג הגורד מן התמרים מותר בדבש תמרים אף על גב דעיינן שם התמרים עליו שנקרא דבש תמרים לא דמי לקומא דחלבא לפי ה"א דסעף י"א דהתם איכא תרתי חדא עדיין שמו עליו ועוד שלא נשתנה כל כך מצורה לצורה דמעיקרא נמי כשהיה מעורב בחלב באותה צורה עצמה היה אלא שהיה מעורב אבל הכא נשתנה צורת לגמרי לכך אינו בכלל נדרו ועוד דמה שנקרא דבש תמרים אינו אלא להבדילו משאר דבש שאינו מתמרים מה שאין כן בקומא דחלבא שמה שקורין אותה קומא דחלבא הוא מפני שעדיין תורת חלב עליו קרו ליה הבו ולא להפרי' בין קום זה לקום אחר שאין נקרא קום אלא זה לכך הוא כולל בלשון חלב שגדר והגורד מדבש תמרים מותר בתמרים מסתונו' פירש סופי תמרים שאינו מתבשל' אלא בסתיו מותר בחומץ היוצא מהם אע"ג דחומץ סתוניות מקרי ועדיין שמן עליהם א"ה מותר מן הטעמים שפירשתי גבי דבש תמרים דתרווייהו שייכי ביה :

יד הגורד מדבש סתם מותר בדבש תמרים דסתם דבש אינו אלא חומץ שבו מותר בחומץ סתוניות דסתם חומץ אינו אלא חומץ עכר או יין :

טז הגורד מן היין אסור גם ביין מבושל דשמו עדיין עליו ומותר בקוגרטיין שהיא יין מבושל במיני בשמים דשמה אחרתא היא ויש מי שאסור גם בקוגרטיין דהא מכל מקום יין הוא אלא מותר ביין תפוחים דאע"ג דשם יין עליו מ"מ מינא אחרתא הוא כדאמרנן לעיל סעף י' גבי ירק השדה ורין החומץ ממנו עיין לקמן סוף סימן :

מז י הגורד מן התירוש כומוהו בלשון הקדש אינו אסור אלא ביין ומותר בכל מיני מתיקה שעכשוו שיעקר לשוננו בלשון לעז אין אנו קורין תירו' בל"ה אלא ליין בלשון שקרא' התורה שכקבלו חז"ל תירושהו זה יין אע"ג דבימייהם כשהיה עיקר לשונם לשון הקדש היו קורין תירושהו לכל מיני מתיקה כבר ידעת דאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון בני אדם באותו זמן ובאותו מקום :

יז הגורד מהשמן אם הוא במקום שמסתפקין בשמן זית ודאי לא התיר דעתו אלא על מה שמסתפקין ממנו ואינו אסור אלא בשמן זית ומותר בשמן שומשמן ואם מסתפקין בשמן שומשמן אינו אסור אלא בשמן שומשמן ומותר בשמן זית ואם מסתפקין בשניהם אסור בשניהם אע"ג שרוב סיפוקן מאחד מהם מ"מ איכא לספוקי שמה זה אף למיעוטא נתכוין וספק נדרים להחמיר :

יח הגורד בתבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין וכן אם אסר מן עללתה שהוא לשון תרגום פירושו ה' מינין שכן תרגום תבוא' עללתה וה"ה מן הדגן ג"כ אינו כולל אלא החמשה מינין :

יט הגורד מפת סתם אינו אסור אלא בפת חטין ושעורין ובמקום שנוהגין לעשות פת מכל דבר ונדר מהפת אי מהחזון אינו אסור אלא בחמשת המינין דהוון משמע דבר דזיין וסיעד את הלכ וכל חמשת המינין שהם מיני דגנסערא דלבא הם אבל אם אסר מכל דבר הוון עלי אסור בכל חוץ ממים וממלח רכל הוון משמע כל דבר המשביע אע"ג שאינו סועד הלכ ומלח לא זיין ולא משביעין :

כ הגורד מן החטין אסור בהן בין חיין בין מבושלין חסה שאני פועם אסור באפיה ומותר לכוס חיה חסה חיים שאני פועם אסור בהן בין בחיין בין באפי' בין חי' בין מבושלין האוסר פת חטין ושעורין וכוסמין עלי אינו אסור אלא בפת חטין ושעורין ופת כוסמין דפת דקאמר קאי על כולם ויש מחמירין לאסור אף בשעורין וכוסמין לגמרי שכונן שהוכיח פת בראשונה קאי על כולם וכיון שלא הוכיח פת ככולן אסר עליו האחרים אפי' שאינה פת אלא אם כן אסר שלא היתה כוונתו רק אפת שאז נאמן או שידוע שלשון בני אדם שבאותו העיר כן הוא שאז הולכין אחר לשון בני אדם :

כא גרים שאני פועם אסור לאוכלן מבושלים ומותר לאוכלן חיין גריסין שאני פועם אסור לאוכלן חיים ומותר לאוכלן מבושלים גרים גריסין שאני פועם אסור לאוכלן חיים ומבושלים :

כב הגורד מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ומלאים כחלב ובבצים בגוללות של שנה וזו שלא אסר עליו אלא פירות אבל אם אסר גידולי השנה עלי כולם בכלל ואסור בכלם ועיין לקמן סימן רל"ב סעף ה' :

כג הגורד מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ וגם בפרי העץ שגם הם בכלל פרי הארמה ומותר בכמהין ופטירות שאינם נקראו פירות רק ממוותר ליחת הארץ הם גדלים ואם אסר גידולי קרקע עלי גם כמהין ופטירות בכלל ואסור בכלם :

כד הגורד מרקין אינו אסור אלא בתאנים שקורין אותם כך :

כה הגורד ממים הגמשכים ממעיין פלוני אסור בכל הבהרות הינוקות ממנו ואין צריך לומר מהגמשכ' ממנו אע"פ שגשגת' שמו ואין קורין אותו אלא נדר פלוני ומעיין פלוני ואם אסר מנהר פלוני או ממעיין פלוני אינו אסור אלא בנקראים על שמו :

כו הגורד הנאה ממעיין מוכל בו סבילה של מצוה כימות הגשמים שאין לו הנאה ממנו אלא הסבילה של מצוה ומצות לא ליהנו' נתנו אבל לא יוכל בימת החמה דאיכא גם כן הגאת הגוף דמיקר ביה .

כז הגורד מהכסות מותר בשק וזכריעה ובחמילה הם מיני כנדים גסים :

כח הגורד מהכית אסור בעלייה שהכל בכלל בית מעלייה מותר בבית :

כט הגורד מהעיר אסור ליכנס לעיבורה דהיינו תוך שבעים אמה ושירים :

ל הגורד מהבית אינו אסור אלא מהאגף ולפנים דהיינו מסתימת הדלת ולפנים אבל מסתימת הדלת ולחוץ על עוכי המפתח מותר' לא והגורד אי נשבע שיעזוב' בבית ולא יצא לחוץ אסור לצאת מן האגף ולחוץ דהיינו אפילו על עוכי המפתח אסור והגורד לחדר בשטנת היהודים צריך לחדר בשכניה גזולה כרחוב הגורל שלהם ולא אצטין כאן דסגין בג' בתים המקרי שכונה לענין שאר דינים דבגדייהם הולכין אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שאין קורין שכונת היהודים אלא רחוב הגזולה שלהם : קדל שגורד שלא לקנות בתים מגופ אסורים להחליף עמם להחליף נמי מקרי קנייה ומכירה בלשון בני אדם :

לב נדר מיושבי העיר אסור כמי שישב שם ל' יום מכני העיר אינו אסור אלא כמי שישב שם י"ב חדש ואם אסר כמי שדר שם אפילו דירת ארע' מקרי דירה ואסור אפילו בדר שם יום אחד או שנים שאין דירה אלא לשון גרות שלשון דר הוא תרגום של גר מיהו סתם לשון בני אדם הוא שאינו נקרא דירה אלא בדר שם עם בני ביתו ורך קבע אף על פי שהוא פחות מל' יום אך א"ה ידוע שדרך לשון אותו המקום בלשון אחר הולכין אחר לשון המקום וכונת הגורד :

לג נדר מורדי הים אסור בכל יורדי הים אפילו באותם שאין הולכין' אלא אפילו מעכו ליפו אפילו באותם שיורדים לפייל ומותר ביושבי יבשה שאין דרכם לירד לים באניות :

לד אבל אם נדר מיושבי יבשה אסור גם ביורדי הים ואפילו באותם שמפליגין בו הרבה והם עכשוו בים שהרי סופם לירד ליבשה : לה ואם אסר יורדי הים אחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הגורד מורדי הים אסור בו אחר ל' יום אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הגורד כבר עלה ליבשה ונעשה מיושבי יבשה ומי שאינו מורדי הים בשעת הגורד מותר בו אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הגורד הוא מורדי הים :

לו נדר מרואי חמה אסר אף בסומין שלא נתכוין זה אלא למי שהחמה רואה אותו לאפוקי עובדים דינים שבכמים שאין החמה רואה אות' ומותר בכל דבר שאינו כ"ה אף על פי שהחמה רואה אותו שכיון שהוכיח רואה החמה משמע ב"ה שעושיין לראות החמה והחמה רואה אותן ואפילו הוא אומר לא נתכוונתי לכך לא צייתין ליה ולא נדר אינש אדעתה דנפשיה הויכא דאיכא שינוי בלישנו ואם אסר מרואים החמה מותר בסומין הגורד מכל דבר שהוא אדום אסור לראות בחמה שגם היא אדומה :

לז נדר משחורי הראש אסור בכל האגשים אפילו בבעלי שיבה או למי ששערותיו לבנים דסתם אגשים יש להם שחורי הראש ובעלי שיבות כבר היו להן שערות שחורות ומי ששערותיו לבנים סופן משחורין וגם אסור בקרחים מדלא קאמר בעלי שער ומותר בגשים ובקטנים שאין סתמן שחורי ראש ואם רבך לקרות שחורי ראש לכל כולם אסורים שהכל הולך אחר לשון בני אדם : הגורד מן הראש או מן הגולדים אסור בין באותן שגולדו כבר בין באותן שיוולדו אחר כך דתרווייהו תרווייהו משמע שכן מצונו לשונות אלו בפסוקים לשעבר ולעתיד גולד' כתיב שני בניך הגולדים לך לשעבר וכתיב הנה בן נולד לבית דוד להבא ילודים גם כן כתיב כל העם הילודים במדבר לשעבר וכתיב כל הנו הילוד להבא לפיכך לא כיון זה אלא ממי שדרכו להולד ואינו מותר אלא בעופות ודגים שנוצרין מן הבצים ואין דרכן להולד :

לח הגורד משבותי שבת אסור בכותיים ומותר בגוים המשמרים את השבת שלא כיוון זה אלא למצוין על השבת ומקיימין אותו והכותיים גרים הם ומצוין גם הם על השבת והגוים המשמרים אותן אינם מצוין והגורד מאוכלי שום אינו אסור אלא בישראל שדרכן לאכול שום בע"ש מתקנת עזרא :

לט נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים שלא נתכוין זה אלא למצוין לעלות לירגל ומקיימין והכותיים אף על פי שמצוין הם לעלות לרגל שהרי גרים הם אבל לא קיימורו שעלו לרגל גריזים :

מ הגורד מכני נח אסור באומ' העולם ומותר בישראל אף על גב שגם הם מכני נח הא נתיחדו בשמם המיוחד ישראל והגורד מורע אברהם אסור בישראל ובגרים שכל הגרים נקראים זרע אברה' מדכתיב אב המון גוים וגומר ומותר באומות העולם אפילו בכני ישמעאל ועשו דכתיב כי ביצחק ולא בישמעאל ביצחק ולא כל יצחק לאפוקי עשו :

מא הגורד מערלים אסור אפילו במזלי אומות העולם היינו שלא גימלו אלא לרפואה ויוצא בה שאף על פי שגימלו ערלים נקראו דכתיב כל הגוים ערלים וגומר וכה"ג כמה פסוקים ומותר בגרים שנתגיירו לשמ' ומותר בישראל אפילו בערלים שבהם כגון שמתו

לבוש הלכות נדרים עמרת זהב

שמתו אחיו מחמת מילה דכל ישראל מולים נקראו :
ז נדר מהמולים אסור אפילו בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם ברכתינו' טעמא בסעי' הסמוך :
ז נדר מן ישראל אסור גם בנדרים שגם הם נקראו ישראל אבל נדר מהגרים מותר בישראל :
ז נדר מן ישראל אסור גם בכהני' לויים שגם הם ישראל הם מכהני' ולויים מותר בישראל :
ז נדר מהכהנים מותר בלויים בלויים מותר בכהנים שכן בלשון בני אדם נקרא כל אחד בשמו המיוחד אף על גב שמצינו בפסוקים לפעמים שהכהני' נקראו לויים כבר ידעת דבגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :
ז נדר מהכהנים מותר בבני כנים אף על גב דבני כנים הרי הם ככנים בגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :
ז מי שנדר או נשבע על דבר חוץ ממועדים וימים טובים' יש להסתפק אם הנוכח ופורים בכלל דשמא לא כיון אלא על י"ט דאסור המלאכה ואלו הם מותרים במלאכה-או שמא כיון על יום שיש בו תוספת שמחה ומשחה שצמינו בליוש' דרבנן ובפסוק שהם גם כן נקראו י"ט בליוש' דרבנן עובדנא יומא טובא לרבנן ובפסוק כי על י"ט באנו לפיכך אין לנו לסמוך אלא על דעת הנודר או הנשבע כמו שפירשנו אם אמר שברעתו היה להוציא גם הנוכח ופורים מהכלל נאמן שדבר זה אין לו הכרע מן הלשון אם לא בכונת הנודר ואם נדר סתם ולא העלה על דעתו לאלו תליין להחמיר ואסור גם בהם וע"ל בלבוש החור סימן קע"ט :

מז מן שנדר או נשבע על דבר חוץ ממועדים וימים טובים' יש להסתפק אם הנוכח ופורים בכלל דשמא לא כיון אלא על י"ט דאסור המלאכה ואלו הם מותרים במלאכה-או שמא כיון על יום שיש בו תוספת שמחה ומשחה שצמינו בליוש' דרבנן ובפסוק שהם גם כן נקראו י"ט בליוש' דרבנן עובדנא יומא טובא לרבנן ובפסוק כי על י"ט באנו לפיכך אין לנו לסמוך אלא על דעת הנודר או הנשבע כמו שפירשנו אם אמר שברעתו היה להוציא גם הנוכח ופורים מהכלל נאמן שדבר זה אין לו הכרע מן הלשון אם לא בכונת הנודר ואם נדר סתם ולא העלה על דעתו לאלו תליין להחמיר ואסור גם בהם וע"ל בלבוש החור סימן קע"ט :

ר מי שנדר או נשבע לישא אשה או לקנות בית וכיוצא בו ולא קבע לו זמן אין מחייבין אותו לישא אשה או לקנות בית עד שימצא הראוי לו שלא כיון זה אלא להרין לו :
ב הנודר או נשבע לשכור מלמד לבנו עד עשר ליטרין כל זמן שישכור מלמד הגן והוא פטור ולא נאמר שנשבע או נדר לשכור מלמד הויתר חכם שכיון שכל הנדרים הולכים אחר כונת הלב וזה דבר ידוע שכתחלת לימוד הנער כל כך ראוי והגון אפילו מלמד שלא הגיע למדרגת הרבנות כמו אחד מגדולי הרבנים לפיכך אמרינן לא נתכוין זה אלא למלמד שהגון לנער זה וכלכך שישכור מלמד ראשון והגון שבא לו שוראי כונתו היה שלא יתבטל הנער וכל זמן שיעכב הוי פסידא דלא הדר לנער ולא ישלח המלמד הראשון שיש לו עד שיביא השני :
ג מי שאסר עליו דבר אחד בלא זמן אסור בו לעולם דאזוה זמן תתן לו וזה לא מסתבר לתן לו זמן המועט שנוכל דהיינו רגע אחד שאין דרך העולם לגזור כך :

מ מי שנדר או נשבע שלא יצחוק שום צחוק אין כונתו אלא בשחוק המביא לירי הפסד ממון לפיכך אסור בכל שחוק המבי' לירי הפסד ממון אפילו להטיל גירלות כגון מנה גדולה כנגד מנה קטנה או להמרות עם חבריו שקורין אפיסט' אר בלעז ובכ"ל וועמן זכן שום אדם לא יעשה שום שחוק בשבילו וכל הימים הנזכרים בסמין זה אין הילוק בין נודר לנשבע * יקהל שגורו חרם שלא להתפלל במניין ממוש' איהו דבר אסורים לקרות בתורה שכל דבר שבקדושה נקרא תפלה בלשון בני אדם מי שנדר שלא לקבל פקדון אסור לו להלות לישראל על משפטן שגם המשכן הוא פקדון לגביה וע"ל סימן רל"ח מי שנדר להתענות סך ימים ואירע בהם תענית חובה עולה לו למניין הימים וכן מי שנדר לילך לבית הקברות או למקום אחר ואירע לו שהלך לשם ע"י עסק אחר יצא בזה ידי נדרו וע"ל סימן רל"ט עיר מזה :

ד חלוק שבין קונם וזמן

ר יח כיצד הולכין אחר כוונת הנודר וכו' סעיפים :

א אחר כוונת הנודר כיצד כל הנודר או נשבע רואין דברים שבגללן נדר או נשבע ולומדים מהם לאזוה נתכוין והולכין בו אחר אותו הענין לא אחר משמעות הדיבור כיצד היה טעון משא של צמר או של פשתן והוזה והיה ריחו קשה עליו ונדר או נשבע שלא יעלה עליו צמר או פשתן לעולם מותר לו לכמות וללבוש בה וזוהו אסור אלא להפשיטין לאחריו וכמעשה שהיה לו היה לבוש בגדי צמר וצמער בלבושתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמר לעולם אסור לו ללוש ומותר למען עליו ולהפשילין לאחריו ומותר להתבסס בגיו צמר שלא נתכוין זה אלא לכבד צמר וכל כיצא בזה וכל זה דוקא בנודר בינו לבין עצמו שאין חבריו מודיעו אבל בנודר לחבירו המודיעו אין הולכין אחר כוונת הנודר אלא כל שלשון הנדר כולל הולכין אחריו שהרי על דעת חבריו הוא נודר אם לא באומדנא דמוכח :
ב מי שהעבירו עליו מפני שמכר יין לישמעאלים ונשבע מפני כך שלא יעשה יין למכור והיה לו יין עשוי מקורם אסור למכרו אע"פ שלא נשבע אלא שלא יעשה יין למכור וזה כבר היה עשוי אזלינן בתר דעת ה' דר ואין ספק שזה היה כוונתו שלא ימכור עוד שום יין כדי שלא יעבילו על עור ואין חלוק בין יין שיעשה ובין יין העשוי כבר שלא ימכרו וכ"ש קהל שעשו תקנה כיוצא בזה שאסורין ומכור אפילו מה שהיה להם קודם לכן וכן כל כיוצא בזה :
ג הוי מצינו בו שישא בת אחרת ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגורש את אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם הרי אלו מותרת ליהנות לו שהענין מוכיח שלא נתכוין זה אלא לשם אישות :
ד היה חברו מפציר בו שיאכל אצלו ומיין ואמר קונם לביתך * שאני נכנס ומטת צינן שאני טועם עמך מותר ליכנס לביתו ולשתית עמו פתפת צונן שלא נתכוין זה אלא שלא יאכל ולא ישתה עמו בסעודה זו וכן כל כיוצא בזה מי שנדר צדקה או שאר נדר מחמת חולה ומת ע"ל סימן ר"ך :

א אחר קונם שאני טועם יום אחד או קונם יין שאני טועם יום אסור בו מנע לשת' ואם אמר קונם יין שאני טועם היום איני אסור אלא עד שתחשך בין עומד בתחלת היום או בסופו מיהו כשתחשך צריך שאלה לחכם קודם שישתה יין גזירה שניא פתם אחרת יאסור עליו יום אחד ולא ידע להפריש בין היום ליום אחד ויבא לשתות בלילה אפילו באומר יום אחד ואף על גב דגבי תענית יחיד דלא הוי אלא מצפרא ועד פניא נהויגין כשתחשך שריא ליה לאכל בלא שאלה ולא גורגין ממוש' יום אחד היינו ממוש' שהדבר ידוע שרינו של תענית כך הוא שאין אסורו כשאר נדרים שכבר קבעו לו החכמים זמן הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך בלא שאלה לא אתי לאיחלופי בנודר יום א' שרינו תענית נדרים חלוקים הם ולא אתי לאיחלופי אבל הכא איבא למהיש דלמא אתי לאיחלופי כיום אח' וצריך התרה לכשתחשך ויש אומרים עוד טעם אחר דבהיום דהכא צריך שאלה לכשתחשך ולא בתענית יחיד ממוש' דלא דמי דהכא בחינם הותר לו יום זה מתחלתו עד שנדר ורומה בזה לום א' שאינו נאסר מעת לעת אלא משעת הנדר וכיון דרמיין להדרי אתי לאיחלופי אבל תענית דמתמר מתחלת היום לא דמי ליום אחד ולא אתי לאיחלופי דמימר אמר להכי שרינא לכשתחשך לפי שאסרתי מתחלת היום אבל כיום אחד שלא חל אסורו מתחלתו אינו ברין שהיה מותר לכשתחשך ואין לדחות ולומר דבהיום דהכא נמי מי לא עסקין דקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר שנאמר אותו היום מתחלתו כל היום עד הלילה כתענית יחיד ואפילו הכי הצריכוהו עיאלת חכם לכשתחשך ואם כן גבי תענית יחיד נמי נצריכוהו שאלת רבם לכשתחשך דאין זה קושיא דאף על גב דאין הכי נמי דגבי היום דאין אפי' אי קאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר צריך שאלה לכשתחשך לא דמי לתענית יחיד דהתם בחינם כיון דמי קאי בשעת הנדר באמצע היום דרמי ליום א' שהותר לו מקצת היום הוצרכו להצריכוהו שאלה אף בדקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר הצריכוהו שאלה דלא פלוג רבנן במלתיהו אבל בהענית דלא משכרת ביה כלל שמקצת תחלת חיום והא מותר לוכא לאיחלופי באומר יום אח' לפיכך לכוילי עלמא הכא בחינם צריך שאלה לכשתחשך מיהו יש אומרים אם היה הנדר של מצוה כגון ללמוד או לקיים שום מצוה אחרת כגון שאמר אלמוד היום אינו צריך ללמוד מכה נדרו אלא עד הלילה ואינו צריך התרה לכשתחשך דאף על גב דהך גזירה נמי שייך הכא מימ' ממוש' גזירה זו לחודא לא הוי מצריכו שאלה אלא ממוש' רבכל נדר איבא בלא הכי קצת נידונד עבירה כדאמרינן לעיל כאלו בנה במה כו' לפיכך ויבא דשייכא בהדיה גם כן הך גזירה קנסוהו וגזרו שלא ישתה עד שישאל עליו לחכם אבל בנדר של מצוה כיון דלא שייך קנסא דשפיר עבד נדר בטלו גם כן גזירתם ולא הצריכוהו שאלה :
ז אדר

אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל אותו היום דינו כהיום שמת' בלילה ואם אמר אותו היום ולמחרתו גם לילה שנכתיב אמר שכיון שהתחיל נדרו לא פקע עד עובר זמנו ולילה שאחר המחרת מותר :

ג' היה עומד באמצע השבוע או קודם לו ואמר קונם יין שאני טועם שבת זו או שבוע זו אסור עד תשלום כל השבוע ויום שבת הבא אסור ג' ואח"כ מותר אפי' בלא שאלת חכם ולא שייך הגא שום גזירה ההכל בקאיין בהבי ואם אמר שבוע א' או שבוע סתם אסור מעת לעת :

ד' היה עומ' באמצע החדש או קודם לו ואמר חרש זה אסור עד תשלום החדש ומותר ביום ראש חרש הבא אפי' ר"ח הבא שני ימים שיום ראשון של ראש חרש הוא לתשלום החדש זה א"ה מותר כיון שבלשון בני אדם קרוין אותו ר"ח וכל שכן אם נדר לעשות דבר קודם ר"ח שצריך לקיימו קודם יום ראשון :

ה' אמר חרש א' או חרש סתם אסור מיום ליום :

ו' היה עומד באמצע השנה או קודם לו ואמר שנה זו אסור עד תשלום השנה ומותר ביום ראש השנה ושנה זו מינין מתשרי עד תשרי שאפילו אם עומ' בכל"ט באלול ואומר שנה זו כיון שתחשך והגיע תשרי מותר ואין אומרים' שמא כיון עד ניסן שהוא גם כן ר"ה לכמה עניינים דבגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

ז' אמר שנה ארת או שנה סתם אסור מעת לעת היו עומד בראש השנה או אחר כך קודם אדר ולא ידע שתעבר השנה ואמר שנה אחת או שנה סתם ואחר כך נודע שנתעברה השנה אסור י"ג חדשי' מיום ליום ולא אמרינן לא היתה דעתו על שנה מעוברת אלא בסתם השנים שהם שני' עשר חרש דבגדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם בין פשוטה בין מעוברת קרויה שנה וזה נמי כיון שאמר שנה כוונתו היה לשנה תמימה כמו שיהיה הן פשוטה הן מעוברת וכן אם עמד בחורף ואמר שנה זו והיא מעוברת אע"פ שלא ידע שהיא מעוברת אסור עד תשרי ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום אלו :

ח' אמר עד ראש חרש אדר עד ראש חרש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר שני דרשני אדר' במעוברת לא נחשבו אלא לחדש אחד והרמב"ם חולק ואמר במה דברים אמרים דעד ראש חרש אדר ראשון שאינו יודע שהשנה מעוברת שכיין שאינו יודע שהשנה מעוברת ודאי כשאמר עד ראש חרש אדר האדר הסמוך לשבט נתכוין אבל אם יודע שהיא מעוברת ואומר עד ראש חרש אדר כוונתו לראש חרש אדר שני דסבור' ליה דבלשון בני אדם אדר ראשון נקרא אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם וסבירא ליה שכן ג' כותבין בגמרא שמתרו' אדר ראשון כותבין אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם :

ט' היה עומד באמצע השמיטה או קודם לה ואמר שמיטה זו אסור עד סוף השמיטה והשנה השביעית עצמה ג' אסור רדיון שמיטה רדיון שבת שיון הן :

י' אמר שמיטה אחת או שמיטה סתם אסור שבועה שנים מעת לעת כמו בשבוע אחר :

יא' האוסר עצמו על דבר אחר עד הפסח או שאומר עד פני הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע פסח בלבד ואם אמר עד שיהיה הפסח הרי זה אסור עד שיצא הפסח ויש אומרים דעד פני הפסח גם כן אסור עד שיצא דסבירא ליה דהאי לישנא דפני יש במשמעותו שלשה עניינים איכא למזמר עד פני ימים הראשונים דהיינו עד שיגיע שכן הוא דעת הסברא הראשונים ואיכא למימר נמי עד פני הימים האחרונים ואיכא למימר שהיא לשון פניה עד דפני הפסח כלומר עד רמתני ימי הפסח דהיינו עד שיצא ואלוין לחימרא :

יב' אמר עד הקציר או עד הבציר או שאמר עד שיהא הקציר או הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע שכל דבר שאין זמנו ידוע וקבוע ליום מוגבל בכל לשון שאמ' אינו אסור אלא עד שיגיע יג' ובכל מקו' זמן הנדר לפני מה שמצדדיו או מאחריו לקציר בו ואנו הולכין אחר מקום שעומד בו הנדר בשע' הנדר אפילו אם הלך הנדר אחר כך אל מקום אחר בין להחמיר כגון שהלך למקום שמאחריו לקציר בין להקל כגון שהלך למקום שממחריו איתו :

יג' קציר סתם הוא קציר חטים ואם המקום שנדר בו ריבוי קציר שעורים הולכין אחריו וילא דמי לספק רלעיל דסימן ר"ו סעיף ג' וסעיף י"ז דהתם מספקין במה היתה מחשבתו אם לרוב לשון של העיר או לרוב סופוק העיר ואלו' לחומרא אבל הכא ודאי דאחשיב היא לאנשי עירו וקריא סתם קציר למה שהוא הרוב בעירו :

יד' אמר לו זמן קבוע למשתה בנו ונדר עד זמן משתה בנו מספקא לן אם חשוב זמנו קבוע או לא דנימא כיון שזמנו קבוע ליום מוגבל הוי דינא כמו הנדר עד הפסח כהאי גוונא או נאמר כיון שבידו להקיימו או לאחריו הוי דינו כמו עד הקציר ולא אפשר לייבך הולכין בו להחמיר ואפי' אם מת הבן קודם שיגיע משתה שלו צריך להמתין עד אותו הזמן וכן הדין אם נדר לעשות דבר מה עד שיהיה הבן בר מצוה ומת הבן קודם שהגיע לשלש עשרה שני' צריך לקיימו עד זמן שהיה בו ראוי להיות בר מצוה אם היה חי ועיין בלבוש התכלת סימן תקס"ט : יחיד או רבים שקבלו עליהם תענית מחמת

איוה צרה ועברה אם צריכים להשלים תעניתם והיא כגורד נדר לעשות צדקה או שאר נדרים , וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לשונו ונראה לי דכל זה מיירי בקבלו עליהם סתם אבל אם פירש בדבריו כגון מי שנדר ואמר אם יהיה פלוני החולה אתענה כך וכך או אתן כך וכך לצדקה אם מת אותו פלוני פטור מנדרו דהא התנה כן כפירוש ולא כענין תנאי כפול בנדרים ולא נרע דבריו כמבנת הנדר כדלעיל סימן ר"ח וכן יתבאר לקמן סימן רל"ב וכ"ש האומר סלע לצדקה כדי שיחיה בני ואם לא יהיה לא אתן אע"פ דעובר על מנת לקבל פרס ולא שפיר עביר מכל מקום פטור אם לא יהיה עכ"ל :

מז' הנדר עד הקיץ זמנו עד שיקצו הרבה שמפנין התאנים בכללות לא בעור שיקצו ארעי :

יז' עד שיעבור הקיץ עד שישמרו הסכנים שקוצצין בהן התנאים להצניע כדי לקצין בהם לשנה הבאה דהיינו שכבר עבר כל זמן קציצתן בשנה זו :

יח' האוסר עצמו בדבר עד הגשם הרי זה אסור עד זמן הגשמים דהיינו רביעה שלישית שהוא בארץ ישראל עד ראש חרש כסליו הגיע זמן הגשמים הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו ואם ירדו גשמים רביעה ראשונה דהיינו בארץ ישראל , משבעה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה דהיינו בשמחולין השאלה הריזה מותר מיד דלשון של עד הגשם תרתי משמע אי שיהיה זמן של עיקר הגשם שהוא זמן האחרון דהיינו רביעה שלישית אף על פי שלא ירדו גשמים וכיון שהוא לשון יחיד משמע נמי אפי' אם לא יגיע רק זמן גשם ראשון שהוא שבועה עשר במרחשון ובלבד שירד בו הגשם דהכי חשיב רביעה ראשונה וירדו כמו רביעה שלישית ולא ירדו לפיכך אמרינן ודאי דעתו של זה הנדר היה לשניהם לאיזה מהם שיהיה ראשונה עד אותו זמן ימשוך נדרו ומשם ואילך יפסק נדרו ויחזור לרתיו ואם אמר עד הגשמים הרי זה אסור עד שירדו הגשמים ממש שכן הוא משמעות לשון של גשמים והוא שירדו מזמן רביעה שניה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכות לה מכל' במרחשון ואילך ובגולה משבעים יום אחר התקופה שכיון שאמר גשמים לשון רבים משמעו ג' שיעבורו שני גשמים דהיינו רביעה ראשונה שהוא בארץ ישראל שבועה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה ושניה שהוא בארץ ישראל כ"ג במרחשון ובגולה ע' יום לתקופה והכל הולך לפי מקום נדרו כמו שנתבאר בסעיף ג' :

יט' אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבור הפסח ונראה לי אע"פ שאנו מופסיקין מלומר משיב הרוח ותן טל ומטר מיום ראשון של פסח דהיינו מיום רק"ל גשמים בחג ס' קללה ואין מתפללין על דבר שהוא קללה אף על פי שזמנם הטבעי עדיין עד שיעבור הפסח אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שזמן להפסקת הגשמים הוא משיעבור הפסח ג'ל' , כ' קונם יין שאני טועם בחג אסור כל ימי חג הסוכות וגם ב"ט האחרון דאע"פ דיום טוב האחרון של חג שהוא שמיני העצרת רגל בפני עצמו הוא כמו שכתבנו בלבוש החור סימן תרס"ה בלשון בני אדם בכלל החג היא ונדרים הלך אחר לשון בני אדם :

כא' האומר לאשתו מה שאת עושה קונם שאני נהנה ממנו עד הפסח ממה שעשתה לפני הפסח מותר ליהנות ממנו אחר הפסח שלא אסר עצמו מזה אלא עד הפסח ואם אמר ממה שאת עושה עד הפסח קונם שאני נהנה ממנו אסור ליהנות לו לעולם במה שעשתה לפני הפסח :

כב' היה עומד קודם הפסח כגון במרחשון או לאחר כך ואמר לאשתו קונם שאת נהנית לי מהיום עד הפסח אם תלכי לבית אביך יג' החג הלכה לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שהלכה עד ד' פסח מן החורה ואם נהנית משעת הליכה לוקח ולא עור אלא אפי' לא הלכה כלל לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד משע' הנדר עד הפסח מהחשש שמא תלך אחר כך ותעביר למפרע : כג' אמר לה קונם שאת נהנית לי עד החג' אם תלכי לבית אביך עד הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שמא תלך ותעבור למפרע ואם הלכה לפני הפסח ונמצא מהנה אותה הרי זה לוקח ואסורה בהנייתו עד החג ומותרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח :

כד' דיני הנדר הנאה מחבירו וכו' י"ד סעיפים :

א' ראובן שאסר נכסיו על שמעון או שאסור עצמו מנכסי שמעון הנאסר אסור אפילו לעכו' על שדה האחר ואפילו בדבר שדרך לוותר אחד לחבירו ואינו מקפיד עליו כגון לעבור בבקעה שלו בימות החמה שאין בני אדם מקפידין על דריסת רגל שבה אסור , ואסור לשאול ממנו כל כלים שבועלים , ואם לא נדר ממנו אלא מאכל אינו אסור אלא לאכול משלו , ואם אמר הנאת מאכלך עלי אסור לאכול משלו ואסור גם כן ללעם חטין ליתן על גבי מכתו דלישנא דהנאת מאכלך הכי משמע שלא יהנה מגוף המאכל אפילו בלא אכילה וכן אסור לחסם ידיו בכבדו אבל לשאול ממנו נפה וככרה אף על גב שהם כ"י תשישי האכל מיתר שלא אסר עליו אלא הנאת גוף המאכל ואם אמר הנאה המביא' לירי מאכל עלי :

עלי אסור לאכול משלו ומותר ללעוס חטין ולתת על גבי מכתו שאין זה הנאה הנאה ליד מאכל אבל אסור ליהנות ממנו כל דבר שמשכירין כיוצא בו שכיון שדרך להשכיר כיוצא בו והוא מחל לו השכירות הרי כאותם הדמים היא יכול לקנות אוכל נפש והוא ליה הנאה המביאה ליד מאכל והוא הדין מהנאה המביאה ליד מאכל ומה שאין משכירין כיוצא בו מותר במה דברים אמורים שאין בו שייכות מאכל אבל אם יש בו שייכות מאכל כגון נפה וכברה אסור שהרי מתקן בו המאכל עצמו ואפילו שק להביא בו פירות והמור להביא עליו פירות נמי אסור דהוא נמי בכלל דבר המביא ליד מאכל שמקרב אליו המאכל עצמו ואפילו סוס לרכוב עליו לבית המשחה וסבעת לדראות בו בבית המשחה אסור שכיון שרואין אותו שבא למעודה והוא רוכב על סוס או סבעת בידו יראה כאדם חשוב ונתנו לו כנה יפה והוא ליה גם כן הנאה המביאה ליד מאכל ולעבור רך שדו לבית המשחה אף על פי שאין משכירין כיוצא בו אסור שכיון שעובר דרך השדה לקצר הדרך שיבא טוהרה לבית המשחה והוא ליה גם כן הנאה המביאה ליד מאכל וכן אסור להשאיל לו קרדום שמבקעין בו עצים לבשל בו מאכל שהרי זה מקדי הגאה המביאה ליד מאכל אבל קרדום לבכש בו מותר להשאיל לו , ואסור גם כן לקנות לו צרכי מעודה שהוא ממש דבר המביא ליד מאכל :

ב המותר הנאה מחבירו יכול המודר לפרוע חובו עכורו ואפילו אין כונתו שהנאסר יחזור וישלם לו אלא נתנו לו במתנה ואפילו היה לו משכון ביד המלוה ופרע זה בשבילו ונטל המשכון מן הממה צריך להחזירו ללוה הנאסר שאין זה מהנהו דכיון דאלו פרעיה לשם הלוואה וזה לא היה מבקשו ממנו שילגו לא הלוואה היא שזה אין צריך לפרוע לו כרבעינן למכתב טעמא בלבוש ע"ש סימן קכ"ב בעזרת השם כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מירי יחב ליה ולא אהגרו כלום אף על גב שמונע ממנו התביעה של המלוה שלא יתבענו עור אין זה נקרא הנאה שיש בה ממש אלא הנאה של דברים כיון דאמרינן שהיה זה יכול לפייסו בדברים עד שיפטרנו מכל וכל כמו שיתבאר טעמא בלבוש ע"ש סימן קכ"ח ויכול לזון את אשתו ובניו אף על פי שהיא חייב במזונות אינו אלא כפועל חובו דרבי נמי היה יכול הנאסר להישמט מהם והם יצמצמו ויפריסו עצמן וכן יכול לזון עבדו לא מבעיא העבדים העברים דמצוה קעביר ואין זה מהנ' אלא אפילו עבדים הכבדים דלאו מצוה קעבירי ממל מקום היה זה יכול לישמט ממנו ולומר לו החור על הפתחים ופרנס עצמך ואינו מהנהו בזה אבל אסור לזון בהמתו בין טמאה בין טהורה שהרי מפטמה ומעלה כדמים והוא ליה הנאה גמורה אסור ללמדו מקרא כיון שמותר ליטול שכר עליה והוא מלמדו חנם נמצא ששהנהו בשכרו אבל מלמדו מדרש הלכות ואגרות פירוש מדרש ספרא וספרי שהוא מדרש הפסוקים הלכות הלכה למשה מסיני אגרות שהסמיכו' על הפסוקים והוא שלא יאמר הנאסר לאוסר שילמדנו דאו הוי בשלוחו ואין לך מהנהו גדול מזה שעושה שליחותו אלא כשהוא בא ומלמדו מעצמו מותר ויש חולקין ומתירין אפי' אסר לו שילמדנו והוא הדין בכל דבר של מצוה אין נקרא הנאה במה שזה עושה שליחותו כיון דמצות לאו ליהנות נתנו וכן הלמוד עצמו אינו הנאה דמצוה קעביר ומצות לאו ליהנות נתנו והא דמותר לטול שכר על המקרא היינו שמלמדו פיסוק טעמים לגן המקראות כהלכתן וכן תרגום שאותו הלימוד אינו דאורייתא כלומר אינה מצוה מן התורה ללמדו עמו לכך מותר ליטול עליה שכר אבל שאר למוד שהוא מצוה ללמוד עמו מן התורה אסור ליטול עליה שכר דילפינן מקרא דכתיב ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חקים ומשפטים וגומר כאשר ציוני ה' אליך מאי כאשר ציוני וגומר , אלא מה אני בחנם למד השם יתברך עמאי אף אני עמכם חייב ללמוד בחנם והוא הדין כל מי שילמדו עם אחרים מהיום והלאה צריך ללמוד עמו בחנם , ודוקא עם ומשפטים בחנם אבל פיסוק טעמים ותרגום אינך מצוה בחנם והאידיגא דקיימא לן דמותר ליטול שכר אף על המדרש ושאר לימודים דשכ' בטלה הוא נוטל הכל אסור ללמדו בחנם דמהנהו במה שאינו נוטל ממנו שכר ולפי מאי דבעינן למכתב במעין המדוך גבי השבת אבידה בשכר הכא גם כן אפילו בשכר אסור דשכר בטלה גם כן הנאה היא נראה לי אבל ללמוד את בנו אפילו פיסוק טעמים מותר ואף על גב שהאב חייב ללמוד את בנו תורה מצוה הוא וכבר אמרנו דמצות לאו ליהנות ניתנו ופיסוק טעמים גם האב אינו מצוה ללמוד לבנו ואינו מהנהו לאב אלא לבן ועור שהרי כל אדם חייב ללמד תורה עם כן חבירו כמו שיתבאר לקמן סימן רמ"ח ואין זה מהנהו הנאסר אלא מקיים המצוה המוטלת עליו , ומותר לשמשו בכוס של בית האבל ובכוס של בית המרחץ פירוש שאם אירע בו אבלות כנאסר שמכירין אותו בכוס של תחומין יכול המדיר לשמשו עם אותו הכוס להשקותו והוא כהכוס משל הנאסר דאם לא כן הוי מהנהו אבל הנאה שימוש ההשקאה אינה אלא מצוה לוכס של בית המרחץ הוא כשיוצאין מבית המרחץ היה דרכן לשנות כוס של חמין להפואה מותר גם כן לשמשו בו כשהוא של הנאסר והוא אינו עושה אלא שימוש ההשקאה ומצוה קעביר שיש בו חיי נפש ,

ג ראובן שאסר נכסיו על שמעון אסור להשיאו בתו לקנה או נערה לפי שעדיין הוא כרשותו והרי הוא מהנהו עור בשרו או שפחה לשמשו ומותר להשיאו בתו כוננת שזויה אינה עור בשרו אלא מדרעתה היא נשאת לו , ואם נכסי שמעון אסורין עליו מותר לישא בתו בעודה קטנה או בעודה נערה אף על פי שפטור מחיוב מזונות' שהייב אדם לזון בניו ובנותיו הקטנים הא כבר אמרנו במענין שקורם זה שיכול המדיר לזון אשתו ובניו של הנאסר וכל שכן הכא שנושא אותה ונתחייב לו בדין לפרנסה ומחזיר לו אבדתו בין שנכסי בעל אבידה אסורין למחזיר בין שנכסי מחזיר אסורין לבעל האבידה שאם נכסי בעל אבידה אסורין למחזיר פשיטא דשפיר קמהדר ליה שהרי הבעל אבידה לא נאסר מליתנות מן המחזיר מאי את לך לומר הרי גם המחזיר נהנה בהשבת האבידה לעושה מצוה מצות לאו ליהנות ניתנו ואי משום פרוטה דרב יוסף דאם נזדמן לו עני באותו פעם שמחזירה נהנה המחזיר שפטור מלתת לו פרוטה לעני דעוסק במצוה פטור מן המצוה והו דבר שלא שיכח שיוזמן לו עני באותו עת שמחזיר ולא חשיב הנאה כלל ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבידה נמי שפיר קמהדר ליה דרא רידיה קמהדר ליה ואין הבעל אביד' נהנ' משלו כלום ובמקו' שנוטלין שכר בטלה על הדרג' אביד' אם נכסי הבעל אביד' אסורין למחזיר אסור לו לקבל דאע"ג דשכר כולל הוא נוטל מ' מהנא' היא לפיכך יתוורנה לו חנם דהא נכסיו אינם אסורין על בעל האבידה ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבידה אינו ראוי להחזיר לו בחנם אלא צריך לקבל השכר דאם לא כן הוה ליה הבעל אבידה נהנה ממנו ואם נכסי שניהם אסורים זה על זה אין לו תקנה בהחזרה אלא שיהורנה לקיים מצות השבה ויפול השכר להקדש שהמחזיר אינו ראוי לקבל השכר שאם כן הוה נהנה ולא יענינו בידו שאם כן הוה מהנהו אלא יתוורנה ויפול השכר להקדש . ד ראובן שאסר נכסיו על שמעון וחלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקריו בין עומד בין יושב אע"ג ששמעון נהנה משיביתו ביותר דאית ליה צוואת כשהו יושב אצלו ומתירי ביה מכל מקום כיון שראובן מצוה קעביר בביקורו זה שרי ליה לשמעון לתתני מיניה הנאה זו ולא יתבטל זה מצוה ובמקום שנותנין שכר למי שיושב אצל החולה להיות לו לצוואת לא ישב אצלו דוה מתהני מיניה שכרו ואיפשר לי לומר אפילו נתן לו שכרו לא ישב אצלו דמכל מקום מתנהו זה מיניה אף על פי שנותן לו שכרו ואין כאן מצות ביקור לזה כיון שבשכר שכרו הוא עושה נראה לי אלא מבקריו מעומד שאין כאן אלא מצות ביקור שרי אין דרך לקבל שכר . ו אם ראובן הוא רופא אם אין דרך לתן שכר לרופא יכול להפאותו אפילו בדים אפילו אם יש רופא אחר שירפאנו דוה מצוה קעביר דלא מן הכל אדם וזכה להתרפאות ואם דרך לתן שכר לרופא לא ירפאנו בחנם דוה מתנהו מיניה שכרו מיהו נראה לי בשכר יכול להפאותו אפי' יש רופא אחר מטעמא דלא מוקבל אדם וזכה להתרפאו' והיו מצוה אפילו בנמילת שכר נראה לי ולא ירפא לברמתו אפילו אין דרך לתן שכר לרופא דהא מכל מקום מהנהו ברפואת ברמתו ולא מצוה קעביר אבל יכול לומר לו סם פלוגי יפה לה והוא לא יעשנה אלא אחר ומה שתתקפא על ידי שגלה הסם אין זה הנאה דהנאה ממילא אתיא ואם אין אחר יכול לעשות הרפואה כה שגלה והברמה תמות אם לא יעשנה מותר המדיר לעשותה דהוה ליה כמחזיר אבידה וצוה קעביר ויש אומרים שאם אין שם אחר שיכול להפאותו אפילו אינה בספק משתמת מותר כוה להפאותו דזה גם כן הוי בכלל מחזיר אבידה ומצוה קעביר , ואם מת שמת המחזיר יכול המדיר להביא ארון ותכריכין שאין הנאה למתים ואם חלה כן שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולבקריו אפילו מיושב ואפילו במקום שנוטלין שכר על השיבה דהא לא אסר ראובן הנאותו אלא על שמעון ולא על הבן וכשישיבה זו אף על פי שהיה יכול ליטול עליה שכר והוא עושה בחנם אינו מהנהו אלא את הבן והנאת האב ממילא אתיא ואינה אסורה ואם נכסי שמעון אסורין על ראובן שהדירו שמעון נכסיו וחלה שמעון נכנס ראובן לביתו לבקריו דאע"ג שאסר זה נכסיו עליו ואפילו הריסת הרגל בביתו אסור לו ומשום מצוה לית לן לאתרגוי מאיסורא מכל מקום אמרינן מסתמא מחיותיה לא אדריה כלומר מסתמא כי אדריה חולה זה למבקר לא אדריה במילתא דצריכה ליה כן הכא שהחולה נהנה מביקורו מהו גם זה לא שרינן ליה אלא מעומד אבל לא במיושב דכולי האי לא שרינן ליה להתרגי' מיניה במה דברים אמורים שהחולה הדיר נכסיו על המבקר דאומרינן דעתי' דמחיותיה לא אדריה אבל היכא שהמבקר אסר עצמו על נכסיו של החולה לא יכנס לביתו כלל דככה"ל ליכא אומרינן ואם חלה בנו של שמעון בין שראובן המבקר אסר עצמו על נכסיו של שמעון בין ששמעון הדיר מנכסיו אינו נכנס כלל לביתו לבקריו דהא הריסת רגלו אסור עליו אלא שואל עליו בשוק דאף על גב דמחיותיה לא אדריה איפשר דאפילו מחיותיה דכריה אדריה , ושמעון הנאסר שלא ליתנות מראובן יכול ראובן להעיד לו בין עדות שמעון בין עדות נפשות בין הדין ראובן מהנאותו בין אסר שמעון ע"ע רגאת ראובן עכ"פ מצוה שלא לכבשו ערותו ואם לא יגיד וגו' ואין נדרים לבטל לאין כראיתא לעיל סי' רל"ח ; ד ראובן שאסר נכסיו על שמעון יכול לישן עמו במטה אמת בימות

כימות החמה שאין גוף נהנה מן הגוף אבל לא בימות הגשמים מפני שהיא מהנהו ובגדולה מותר בין בימות החמה בין בימות הגשמים ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה מפני שמהנהו במה שמגביה עליו המים ומזויע עמו אף בקטנה דבוע בעלמא ליכא תוספות חום אפי' בקטנה ומיסב עמו במטה אפי' במטה קטנה ולא חיישינן שמא ישן אצלו ואוכל עמו על השולחן ולא חיישינן שמא יאכל עמו דכיון שהדירו מסתמא שונאין זה את זה ואין אוכלין יחד אבל לא יאכלו בקערה שמא יאכל מחלקו ואם דרך שבעל הבית חוזר וממלא הקערה לאחר שאכלו כל מה שהיה בו עד שגולם יאכלו כל שבעם מותר דאין שייך לומר שמא זה יאכל חלקו של זה דהא כולם יאכלו כל שבעם וכן אם היה תחלה הרבה בקערה עד שוראי לא יאכלו הכל כי יאכלו וישבעו ויחזירו זה נמי מותר ואם היו שניהם חופרים בכים ביחד לא יחפרו בשורה הקרובה לו מפני שמהנהו שמרפה הקרקע לפניו אבל ברחיק ממנו מותר ולא ישאלנו ולא ילוננו ולא ישאל ממנו גזירה שמא ישאלנו וכן לא ילוננו ממנו גזירה שמא ילוננו ולא ימכור לו שמא יווייל לו והנהו וכן לא יקח ממנו שמא יקח ביוקר ויהנהו

יא מי שאסר ספרו על חבירו אסור לנאסר ללמוד בו ולא אמרינן שלא יאסר עליו משום מצות קריאה שיש לו הנאה מן הקריאה בו חוץ מן הקריאה :

יב הנודר הנאה מחבירו אסור בגזלתו שיש בו ממש אבל מותר בשלהבתו כלומר מותר לו להחליק נר בשלהבת נר בשלהבת חבירו דשלהבת אין בה ממש ומותר המריר לשווט לו בהמה למורר דמקלקלה ואינו מהנהו ודוקא בהמה בריאה אבל לא מסוכנת דמתקנה שלא תמות ומנהו ומותר לתקוע לו תקיעה של מצות דמצו' לאו להנות ניתנו :

יג וכן המורר הנאה משופר מותר לצאת בו ידי תקיעה של מצוה ועיין בלבוש החור סימן תקצ"ז סעיף ה' וכן המורר הנאה ממעיין טובל בו טבילת מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה דמיקר ביה :

יד הנודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב לצאת בו בימים שני יצא דמצות לאו להנות נתנו אבל ביום ראשון לא יצא דבעינן ולקחתם לכם משלבם ולא משל אימורי הנאה :

רכב מי שחתנו מורר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות לבתו ובו סעיף אחד

א בלבוש הבוץ וארגמן יתכאר בע"ה כל מה שקנתה אשה קניו לבעלה לפירותיהן ומי שנותן מתנה לאשה הרי היא של בעלה לפיכך מי שחתנו מורר הנאה ממנו והוא רוצה לתת לבתו מעות שתהא נהנית מהם ותוציאם אותה בחפצים ותכשיטים היאך יעשה באופן שלא יהיו נקזין לבעלה לפירותיהן ושלא יתנה הבעל ממתנות צריך שיאמר לה הרי המעות הללו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא יהיו למה שאת נותנת לתוך פיך או אי למה שתלכשי וכיוצא בזה וכשיאמר כן או כיוצא בזה קונה היא המתנה לבריה לעשות בה מה שתצוה ואין לבעלה רשות בה ואף על פי שחתנו נהנה מהם שזן את אשתו ככר אמרנו המורר הנאה מחבירו זן את אשתו כמו שנתכאר מעמא לעיל סימן רכ"א סעיף ב' ואם לא אמר כן יזכה הבעל בפירותיהן ונהנה ואסור ואפילו אמר על מנת שאין לבעליך רשות בהם אלא מה שתצו עשי בהם לא קנה הבעל ומה שתצוה היא תעשה בהם אבל אם נתן לה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהם ולא פירש שתהא המתנה הזאת לכך ולכך או למה שתצוה תעשה בהם הרי זה יקנה אותה הבעל לאכול פירותיהן ודבר זה אסור שררי הוא אסור בהנחת חותנו ויש אומרים דאפילו באמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ומה שתצו תעשי בהם קנאם הבעל ואסור בהם וטעמא דמילתא דדוקא כשאמר לה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן או למה שאת נותנת לפיך וכיוצא הרי פיר' שמה שאמר בתחלה המעות הללו נתונים לך במתנה דאפילו לגבי דברה לא הוי מתנה לכל דבר אלא למה שפירש הלכך ארביי נמי מבי שאומר על מנת שאין לבעליך רשות בזה אבל אם אמר מה שתצו עשי וכל שכן אם לא אמר אלא על מנת שאין לבעליך רשות בהם כיון דהוי לגבי דברה מתנה לכל דבר מיד קני יתרון בעלה ותי לא איהי מה שאומר על מנת שאין לבעליך רשות בהן ודוקא כשרוצה לתת לה מעות או דבר אחר שאינו מין מוזן צריך שיאמר כן אלא אי יהיב לה מיני מוזנות אין צריך לומר לה כלום דבלאו אסירה אין לבעל זכיה בהם דהא תנן המורר הנאה מחבירו זן את אשתו ב' ברעיל סימן רכ"א סעיף ב'

רכג רין המריר בנו לתלמוד תורה וכו' ד' סעיפים

א המריר עצמו שלא יתנה ממנו ועושה כן כדי שלא יתבטל בנו מלימודו בשבילו מותר הבן למלאות לו חבית של מים ולהחליק לו את הגר ולצלות לו דג קטן דלא כיון זה אלא שלא להינות ממנו מטרחי' גדולות שמא יטריח עבורו ולא יתבטל מלימודו אבל מילין אילו מילי זוטרי ניהו ואין מבטלין אותו הריבה ועל דרך כן לא אדריה וכן מותר לקנות לו מן השוק מה שצריך אם היא אדם שאין דרכו לקני' בעצמו וכן הדין באשה שהדירה את בנה דוראי אדעתא דהכי לא אדריה :

ב האומר לבנו הרי אתה אסור בהנאתי או שנשבע שלא יתנה ממנו אין כונתו אלא בחייו לפיכך אם מת יירשנו אבל אם אמר הנאתי עליך ופירש בין בחייו בין במותו אם מת לא יירשנו ועיין לעיל סימן רי"ז :

ג אסר בנו בהנאתו ואמר אם יהיה בן בני זה תלמוד חכם יקנה בני זה נכסי' כדי להקנותם לבנו הרי הבן הוא אסור כנכסי' האב וכן הבן מותר בהם אם יהיה ת"ח כמו שהתנה :

ד וכן המורר הנאה מחבירו אסור לנאסר ללמוד בו ולא אמרינן שלא יאסר עליו משום מצות קריאה שיש לו הנאה מן הקריאה בו חוץ מן הקריאה :

ה הנודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב לצאת בו בימים שני יצא דמצות לאו להנות נתנו אבל ביום ראשון לא יצא דבעינן ולקחתם לכם משלבם ולא משל אימורי הנאה :

רכב מי שחתנו מורר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות לבתו ובו סעיף אחד

א וכן המורר הנאה מחבירו ונותן לו לולב לצאת בו בימים שני יצא דמצות לאו להנות נתנו אבל ביום ראשון לא יצא דבעינן ולקחתם לכם משלבם ולא משל אימורי הנאה :

ב הנודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב לצאת בו בימים שני יצא דמצות לאו להנות נתנו אבל ביום ראשון לא יצא דבעינן ולקחתם לכם משלבם ולא משל אימורי הנאה :

ד זה הבן האסור בירושת אביו אם נתן ירושת אביו לאחיו או לבנו הרי זה כותר וכן אם פרעה בחובו או בכתובת אשתו מות' ובלבד שצריך להודיעם אלו הן נכסי אביו שאסרו עליו וטעמא דמילתא שצריך להודיעם כן משום דכי אמרינן לעיל אם מת לא יירשנו לאו למימר דכיון דנכסים אלו אסורין לו בהנאה לא יוכה בהם דאם כן ירושתו להיבא אלא ודאי נכסים דידיה נינהו מכח ירושתו שהתורה זכתה לו אלא שאינו רשאי ליהנות מהם מכח נדרו של האב לפיכך בעל חוב וכתובת האשה שפיר נפרעין מהן אף על גב דאסורין עליו בהנאה מאי איכפת להו כדכי הם נפרעין בעל כרחו דבית דין מגבין להן דאף על גב דאיהו ממילא מתהני לא איפכת להן אבל כשנותנן לאחיו או לבנו ודאי לינתם להם כהדיא במתנה אסור רטובת הנאה שיתנם למי שירצה ודאי הנאה היא ואסורה לו אלא כיצד יעשה מראה להם מקום ואומר להם נכסי אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם מלו לעצמיכם ועשו בהם מה שתצו וכי האי גוונא לאו מתנה הוא אלא גוונא דהפקד הוא ולפי זה אפילו לבעל חובו ולאשתו בכתובתה מותר לעשות כן ואינה צריכה להטריחו לבית דין דדרך הפקר הוא ולא דרך תשלומין ויש אומרים דדוקא לאחיו ולבנו צריך לעשות כן דכיון דלדירוחו יש נמי שייכות בממון זה הילכך אין לו עליהם טובת הנאה כשיעשה כן אבל לבעל חובו לא יעשה כן דרוי כאלו פרעם ממש. ה"ל הנאה ממש אלא ב"ד מגבין אותן בעל כרחו וכדאמרן :

רכד מי שאומר נכסין עלי חרם וכו' סעיף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון הרי אתה אסור בהנאתי וכן אם אמר היני עליך חרם פירושו גם כן שתהא הנאתו עליו אסור כהרמי בדיק הבית הרי ראובן מותר בהנאת שמעון ושמעון אסור בהנאת ראובן ואם נהגה אינו לוקה שהרי אינו עובר בכל יחל שהוא לא אמר כלום ואם אמר ראובן לשמעון הרי אתה עלי חרם שמעון אסור בהנאת שמעון ואם נהגה לוקה שעובר בכל יחל דברו ושמעון מותר בהנאת ראובן ואם אמר היני עליך חרם ואתה עלי שניהם אסורין ליהנות זה מזה ומותרין בדברים שהם בשותפות לכל ישראל כמזכיר הבית והעזרות ואסורין בדברים שהם בשותפות לבני אותה העיר שהם דרים בה כמו בית הכנסת והתיבה והספרים מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהם שהרי שבעה טובי העיר יכולין למוכרם כמעמד אנשי העיר והוי ליה כשותפין שאסורין זה על זה ומה תקנת' יקנו חלקם שיש להם בו לאח' לשם מתנה ויהיו מסולקין לגמרי וגמטא כשנהגין אחר כך מאותן הדבר' שאין אחד מהם נהנה משל חבירו ויש אומרים שהם מותרים בכל דבר שאין בו דין חלוקה יש בתקנת רבינו גרשם מי שהשאיל ביתו לבית הכנסת אינו רשאי לאסרה על אחד מבני הקהל אלא אם כן יאסרה על כולם ומילתא דמתכבד הוא וטעמא רבה אית ביה שמרבה מרלוקת גדולות אם יאסרה על אחד או שנים מהם אלא אם ירצה יאסרה על כולם או לא יאסרה על שום אחד מהם :

רכה בו סעיף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון הרי פירותיו של פלוני אסורין עליך אינו כלום שאין אדם אסור דבר שאינו שלו וילפינן ליה מקראי איש כי יקדיש ביתו וגומר מיהו אם יענה הנאסר ואמר אמן הרי קבלו על עצמו ואסור בהן :

רכו שותפין שהדירו זה את זה וכו' ג' סעיפים

א שנים שהם שותפין בהצר ונדרו הנאה זה מזה אם יש בו דין חלוקה חל הנדר ואסורין ליכנס בו כל זמן שלא חלקו הוא אסור לכל אחד לדרום על חלק חבירו שאסרו עליו וכל זמן שלא חלקו בכל מקום שירוסם כף רגלו שמא על חלק חבירו הוא דורס ואף על גב שדרך העולם לוותר על זה במודר הנאה אסור דודאי קפיד ולאחר שחלקו מיהא מותרין כל אחד ליכנס בחלקו שיפול בגורלו אף על גב דקיימא לן דבדאורייתא אין ברירה ואם כן אף על גב שחלקו מאין הוברר לנו למפרע שזהו חלקו שמא בשעה שנקו זה החצר אם חלקוהו מקודם היה זה נופל לחלק חבירו וחבירו הא אמר חצרו אסור עליך וכי תמא לא גרע זה מלוקה דאפילו אם תמצא לומר זה היה חלקו של חבירו הרי החליף עמו ונתן ה' לו חלקו בעדו והוי כלוקה הא אמרינן לעיל דהאומר נכסי עליך אם קנאו המורד עצמו אסור בו אא"כ ימכרנה המדיר לאחר ואותו האחר מוכרו למורד הנאה אפי' הכי הכא בשותפין מותר דאמרינן אג' שהי ומתחלה כשנשתתפו על מנת כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהם לאסרו על חבירו כ"כ עד שתהא נאסרת עליו אפי' אחר חלקו דא"כ יאסור על עצמו נכסי דידיה דכולי האי לא עבדי אינשי והחלוקה תהא בירם לחלק בכל עת שירצו כך היה דעתם מתחלה ועל מנת כן לקחיה , וכל שכן אם אחד מהם הדיר לאחר מן השוק מנכסיו שאסור ליכנס בו אותו הנאסר לחצו זה כל זמן שלא חלקו דשמא על חלק המדיר הוא דורס ואפילו אם רוצה ליכנס לצורך השותף

שהוא צריך לשותף או השותף צריך לו אסור כיון שיש בו דין חלוקה דאפילו לשותף עצמו יכול לאסור כל שכן לו ולאחר שחלקו מותר ליכנס בחלק של שותף השני שלא הדירו ואם אין בחצר זה דין חלוקה לא חל הנדר מעיקרו ומותרין ליכנס בו כיון הדירו זה את זה או שהדי' ארד מהם לאחד מן השוק מנכסיו שכיון שאין בחצר זה דין חלוקה ואי אפשר לאחד מן השותפין לעכב על חבירו מלהשתמ' בו לעולם ולא לכופו לחלק אמרינן ודאי מתחלה כשקנאוה על מנת כן קנאוה שתהא גופה קנויה לגמרי לכל אחר לתשמישו בשע' תשמישו וכשמשתמש בה אמרינן הוברר הדבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו ואף עב גב דבעלמא קיימא לן דאין ברירה הכא יש ברירה לפי שצריך הקנייה נתבררה משעה ראשונה וכי תמצא אם כן ביש בו דין חלוקה נמי יהא מותר אפילו קודם שחלקו מטעמא דהוברר למפרע דעל מנת כן קנאוה לא דמי דהתם כיון שיש בו דין חלוקה אי אפשר לומר דמתחלה כשקנאוה קנאו' כולה כל אחד לתשמישו דשמא האחד יכופ את חבירו לחלק לפיכך אסור כל זמן שלא חלקו והא דאמרינן באין בו דין חלוקה כשהדיר ארד מהן לאחד מן השוק דלא חל הנדר ומותר אותו דמן השוק לכנס בו היינו בשכנס לצורך השותף השני בין שהשותף צריך לו בין שהוא צריך לשותף אבל לכנס בו שלא לצורך השותף חל הנדר ואסור אותו דמן השוק הנאסר לכנס בו בו לפי שהחצר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם וכן הדין בשנים שהיה להם מקום בבית הכנסת ביחד דלא חל הנדר והא סתם מקום בבית הכנסת אין בו דין חלוקה ואם הוא מקום גדול שיש בו דין חלוקה אם אמר חלקי יהא לך הקדש ודאי כונתו לאוסרו עליו כהקדש ואסורה אבל אם אמר תהא הקדש ולא אמר לך לא קאמר אלא שתהא הקדש לעניים ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה שלא הקדש זה אלא שכרו שיתננו לעניים והוא הדין בכל כיוצא בזה וכן אם היו שותפין בדבר המטלטל אם יש בו דין חלוקה ונדרו זה מזה אסורין בו ואם אין בו דין חלוקה מותרין בו :

ב וכשהדירו שניהם זה את זה אפילו באין בו דין חלוקה אף על פי שמתרים ברביסת הרגל ומותרין לכנס בו מ"מ אסורים להעמיד בו תנור וכירים וריחים ותרינגולם דאע"ג דשאר שותפות קיימא לן דדרך הוא שאינן מקפידין זה על זה להעמיד דברים אלו ברצף שהם צריכי הבית כיון דגם בשאר שותפין דאי קפדי יכולין למחות ברין הכא גבי מורדי הנאה ודאי קפדי ואסורים אפי' באין בו דין חלוקה היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו ה' אסור בהעמדת תנור וריחיו ותרינגולים אפילו אין בו דין חלוקה ואסור ליכנס בו אם יש בו דין חלוקה וחבירו מותר בכל אבן כופין את הנדר למכור חלקו בין שהדיר את עצמו מחלק חבירו בין שהדיר חבירו מחלקו וטעמא דכפיהו זה הוא כפי שלא יבא המודר לירי מכשול בה עמדת תנור וריחים ב' ואין כאן דין כפיהו למכור אלא כשאחד מהם מודר והשני מותר דכיון דאיהו אסיר והבירו מותר חיישינן שמא יתקנא בחבירו וישתמש בה אף ה' ולפיכך כרי שלא יכשל כופין אותו למכור אבל כששנייהם נדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן דכל חד וחד מזדדיר באיסוריה וכן באוסר נכסיו על עצמו מהאין טעמא גופיה אין כופין אותו למכור דחוקה ה' דודאי יזהר באיסורה שאין לו כמי להתקנא אבל כשאחד אסור והשני מותר יש כאן קנאוה ואתי לירי מכשול לפי' לא מבעיא כשהוא עצמו הנודר ואסור על עצמו הנאת חבירו הרי ה' הנודר לעצמו חשש דאתי לירי מכשול ודאי טעמא דמתכבד דרינא הוא שנקוף אותו למכור דמי דכריחו שיאסור על עצמו נכסי חבירו במקום שיש חשש שיביא את עצמו לירי מכשול לכד קנסוהו שימכור חלקו ולא יבא לירי מכשול אפילו הדיר הוא את חבירו שלא יהנה מנכסיו אע"ג דודאי יש לו קצת אמתלא שחטא כנגדו מכל מקום חשיב פשיעה וכפינן ליה למכור את חלקו כדי שלא יבא חבירו לירי מכשול על ידו ואין להקשות מ"מ אמאי כפינן את הנודר למכור כיון שהנאסר מותר ברביסת הרגל אי משום שיבא לירי מכשול שיתקנא בחבירו שמשתמש בו בהעמדת תנור וריחים ב' ליעכב עליו ולא יעמדם גם הוא דהא אמרינן לעיל דמדינא פל השותפין אי קפדי על זה יכולין למחות דיש לומר כיון דשאר שותפין דרובא דעלמא כהא גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי ואפילו בהדירו חבירו שפשיע כנגדו אפילו הכי חיישינן שמא הוא יאמר כסיפא לי מילתא לעכובי ומתוך שיראה חבירו מעמד תנור וריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני והא דכפינן למכור במה דברים אמורים בשנאסר בלשון חצור עלי או חצרי עליך שבוה הלשון מהני' כפי' המכיר' שיחזור להתירו כשימכרנו הנודר כדכתיבנא לעיל ס' ר"ף א' אבל אם אמר חצר זו לא מהניא כפיית המכירה שהרי אסור בו אפילו לאחר שימכור כדכתיבנא גם כן לעיל סימן ר"ף :

ג מי שאסר הנאתו על אחרים אסורים לכנס גם בנכסי מלוג של אשתו אפילו לצורך אשתו דאינו דומה לשותף שהדיר את אחד מן השוק בשאין בו דין חלוקה שמתיר ליכנס לצורך השותף דהתם טעמא משום ברירה כדכתיבנא בסעיף א' וברירה זו לא שיבא בנכסי מלוג וזה פשוט :

רכז דין מי שאמר עצמו מכל ישראל וכו' ג' סעיפים

א מי שאמר עצמו מכל ישראל אסור לקנות מהם ולמכור להם ובינא מציעא שוה בשוה דאית ביה הנאה ללוקח ולמכיר אלא לוקח ביותר ומוכרה בפחות ואם אסר הנאתו עליהם לוקח מהם בפחות ומוכר להם ביותר אם ישמעו לו וזכינא חריפא הוא הנאת הלוקח ולא המוכר הילכך אם אסר עצמו מהם יקנו מהם ביותר ומוכר להם שוה בשוה ואם אסרם עליו ימכרנו להם ביותר אם ישמעו לו ויקנו מהם שוה בשוה וזכינא דרמי ליה באפיה הוי הגאת המוכר ולא הגאת הלוקח הילכך אם אסר עצמו מהם ימכרנו להם בפחות ויקנו מהם שוה בשוה , ואם אסרם עליו יקנו מהם בפחות אם ישמעו לו וימכרנו להם שוה בשוה ולא גזרינן הבא לוקח מהם אטו למכור להם או איפכא כי הוי גזרינן באסר עצמו מאיש אחד שאסור עמו בכל משא ומתן דהתם אם לא ישא ויתן עם זה ישא ויתן עם איש אחר אבל הבא אי אפשר לו לפיכך לא גזרינן ;

ב ולענין שאלה והלוואה אם אסר הנייתו עליו משאלין ומלוה אדם אבל הוא לא ישאל ולא ילוה מהם ואם אסר הנייתו עליהם והגאתן עליו לא ישא ויתן עמהם והם לא ישאו ויתנו עמו ולא ישאל ולא ילוה להם ולא הם ממנו ;

ג מי שאסר הנאתו על הבהנים ועל הליים אסור לתת תרומותיו ומעשרותיו לאיזה כהן או לוי שהוא רוצה דהוי ליה הנאה מטובת הנאה שבה אלא הם באים ונוטלין ממנו בעל כרחו ואם אסר הבהנים אלו וליים אלו יתן לבהנים וליים אחרים וכן הדין במתנות עניים לעניים וכן הדין בצדקה הויכא דכופין על הצדקה אע"פ שאסר הנאתו על העניים סתם כופין אותו בעל כרחו לתת צדקה ונותנין אותה לעניים ואם אסר עניים אלו נותנין אותה לעני' אחר'

רכח דיני התרת נדרים וההכרל שבין פתח לחרטה והיאך נקרא על רעת רבים וכו' נ"א סעיפים :

א קבלו חכמים ז"ל שמי שנדר ונתחרט יש לו תקנה על ידי חרטה ומה היא תקנתו שילך אצל יחיד מוטח' והוא חכם דגמיר וסביר ויתירו לו כמו שיתבאר בעזרת השם ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדייטות ויתירו לו ודבר זה ילפינן מדרא דכתיב לא יחל דבריו ואע"פ דעיקר לשנא דלא יחל הוא מלשון חלל שפירושו לא יחלל דברו כלומר לא יעשה אותן חולין אלא יקיימן בהקדשן כמו שאמרנו פעמים שעיקר לשון נדר הוא שאסר החפץ עליו ועשהו בהקדש לכך נופל עליו לומר לא יחלל דבריו לומר שלא יולל בדבריו כמו שמזולל החולין שאינו חושש בשמירתן מן הטומאה אלא יתרו נחשבין לו הקדש שחושש בשמירתן מ"מ אמרו רז"ל מדרא כתיב לא יחלל וכתיב יחל הוא מלשון מחילה ואמרו לא יחל דברו הוא אינו מוחל אכל אחרים מוחלין לו כלומר מתירין לו שאומרים לו מותר לך מחול לך וכמו שיתבאר ולמחילה גרידא ליכא למימ' דא"כ לא ימזול מבעי ליה ושמע מינה תתני ויחיד רומחה ילפינן מקרא כמו שפירש רש"י בפירש החומש מרבתיך רחמנא ראשי המטות בפרשת נדרים ולא באחת משאר פרשיות שבתורה דדא כל התורה כולה כך למדוה מפי משה תחלה לנשיאים ואח"כ לכל בני ישראל ולמה כתב כאן ראשי המטות יותר מכלל הפרשיות שבתורה אלא ללמדך שזפרת נדרים יהיו ביחוד מומחה כלומר כמו שהיו ראשי המטות שהם הנשיאים שהיו הגדולים והגמחין בדרום כן יהיה המתיר הנדרים יחיד מומח' שברורו ואע"פ דכתיב ראש לשון רבים ראשי דעלמ' קאמר כמזערי פסחי' ואין לומר דשמו דוקא רבים מומחין בעינן כרמשמע לשון ראשי דאם כן ע"כ היינו צריכין שלשה דאי שנים מומחין משום דמייעט רבים שנים הוה בית דין שקול והיינו צריכים להוסיף עוד אחד שלא יהיו בית דין שקול והיינו שלשה וא"כ מה הפרש היה בין יחידים מומחין ובין הדייטות המתירין דעל כרחיך הדייטות יבולין ג"כ להתיר דילפינן מגזירה שוה דזה פירב כמו שפירש רש"י ג"כ נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוט' חוץ זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנאמר שם בשחוט' חוץ דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל וגו' אף זה נאמרה לכלן ופרכינן בגמרא הך ג"ש למאי אתיא אי לסדר הלימוד תחלה דאין לאהרן כו' הא כל התורה כולה הוי הוה סדר לימודים מפי משה רבינו ע"ה אלא להקיש כל בני ישראל שהם הדייטות לאהרן ולבניו לענין היתר נדרים וא"כ סתרי אהרדי ראשי המטות משמע דוקא יחידים מומחין וג"ש דזה הדבר משמע אפי' הדייטות ומשגיגין מומחים אפי' יחיד מומחה פני וראשי לראשי דעלמא כדאמין והדייטות ג' כמו ברינו ממונות ולומר שאם אין יחיד מומחה יתירו ג' הדייטות דאין לומר שנים דהוי בית דין שקול ועוד פירב רש"י בגמרא נדרים פרק נערה המאורסה דג' ילפינן מהבא ארזן חד ובניו חד וכל ישראל חד הרי תלתא ומרבתיב בהן ישראל שמע מינה הדייטות עכ"ל , לפיכך מי שנדר ונתחרט אפי' נדר באלקין ישראל ילך אצל יחיד מומחה ויתירו לו והאידיא בזמן הזה שאין יחיד מומחה נמצא שיהא ראוי להתיר ביחוד דבעינן סמוכים או רב מבורך מומחה בכל התורה כמו שהיו הנשיאים ילך אצל ג' אפילו הם הדייטות כלומר שאינם מומחים אבל מכל מקום יהיו דגמיר לזו

וסברי קצת כדו שידעו מהיתירו וגם שידעו לפתוח לו פתח כמו שיתבאר לפנינו בע"ה .

ב וביון שחלקה התורה כבוד למומחה בהיתר נדרים לפיכך לתתלה לא יתיר אדם נדר במקום רבו ולא במקום שיש גרול ממנו כדו שחלקו לו כבוד אלא אם כן נתן לו רשות וכו' בריעבר שהתירו אפי' ג' הדייטות דעלמא היתר הנדר :

ג ביצר הוא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שריו לך או מחול לך דלשונות אלו וכיוצא בהן כל לשון שיאמרה משמענן הוא בארם המתיר את הקשר וחזור העניין כאלו לא היה כלומר כאדם שמצא חבל קשור והתירו כאלו לא היה קשור ה"נ עוקר הנדר מעיקרו כאלו לא נדר מעולם ומחול לך שהוא לשון מחילה גם כן הוא כמו שעשה את החוב או החטא כאלו לא היה זה שסמכן אלשון לא יחל אבל אחרים מחלין מה שאין כן בלשון הפרה שהיא דבר שישנו אלא שיש כאן מעכב מלהשלמו כמו מפר מחשבות עיזמים להפר ברית ולפיכך אסור דבעל מינו גיזו וחכם עוקר הנדר מעיקרו ואמרו ג"כ חכם שאמר בלשון הכעל ובעל שאמר בלשון החכם לא אמר כלום וילפינן לה מקרא דזה הרבר מיעוטא כמו שיתבאר עוד לפנינו בע"ה סימן רל"ד סעוף ל"ו ויכולין להתיר ב' או ג' נדרים ביחד לומר לו מותרים לך כו' וכן יכולים להתיר לב' או ג' אנשים ביחד לומר מותר לכם ועל סעוף מ"ו ומה שמתירין לומר ג' פעמים מותר לך לאו דוקא דבחד ג"כ סגי אלא ששולין כן לחוק הענין ויכולין להתיר אפי' מעומד וכדרכים ובלילה ובשבת אפילו היה אע"פ לו מאתמול לשאלו עליו אע"פ הדייט' שצריכים ב"ד אין דנין מעומד אלא מיושב ושלא יהיו קרובי' ואין דנין בלילה אלא ביום ואין דנין בשבת כמו שיתבאר כל זה בע"ש בע"ה בהתרת נדרים כולוה מתירין דלאו דין היא מיהו בשמירתין בשבת לא יתירו אלא שיהיה לצורך שבת כגון שנדר שלא לאטל או לבטל מעונג שבת אבל לצורך חול למה יתירו בשבת שלא ממצא הפצ'ד ואסור מיהו ה"מ שאין מתירין לצורך חול נדרי' יחיד אבל חרמי ציבור נהגו להתיר בשבת אע"פ שאינם לצורך שבת מפני שבשבת כולם מקובצים ואם לא יתירו אז לא יוכלו להתירו ;

ד כמה דברים אמורים ששאלין מעומד כשמתיירין ע"ה חרטה בלא פתח שוה אין צריך עיון רב ולכך מותר כמעמיד שאין צריכין ישוב הדעת אבל מי שאינו מתחרט מעיקרו צריך למצא לו פתח הוא דבר שצריך להתיישב בו וצריך עיון גדול דמה עאינו מתחרט מעיקרו היינו מפני שהי' לו תועלת כנדר כגון שהיו אוהבים רוצין להעבירו על דעתו כגון שיאכל עמהם או שישאו בנו או בתו לפי דעתם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלט מהם ולא היה רוצה עירוי' שלא יהי' נדר הילכך צריך למצוא פתח שאלו היה יודע שיבא לידי כך היה נמנע מלידור אע"פ שהיה צריך לשמוע לקול אוהביו ולעבור על דעתו וכל כיוצא בזה ואם הוא משיך לחכם או להדייטות המתירי' אין החרתו כלום וכיון שצריך ישוב הדעת צריך שיהיה במושב ;

ה אסר על עצמו הנאת בני עירו שלא ינהה מהם והרי גם החכם אשר שם בכלל שמה ינהה ממנו לפיכך אסור להישאל על נדרו לחכם מכני אותה העיר שאם כן הוא נהנה מכני אותה העיר והיינו מן החכם שבעיר שיתיר לו נדרו מיהו אם נשאל לו והתירו נדרו מותר דאף על גב שעבר על נדרו ונהנה מני העיר בהתרתו או מכל מקו' החרתו החרה ואם אסר הנאתו על בני העיר שהם לא ינהו ממנו נשאל לחכם אשר שם אף על פי שעל ידי כן יהיה מותר להם ליהנות ממנו אח"כ מה בכך הם לא אסרו הנאה ממש הו' אסר עליהם ולמה לא יתירו לו אע"פ שיש להם הנאה ותועלת בהתירו .

ו נשבע שלא יהיה נבאי או נאמנה העיר אינו נשאל לחכם שבעיר כן כתב רבינו יוסף בסמחן ערוך ונ"ל לפרשו דלמצייה אויל וסבבתו שכתבנו בסעף הסמוך שקודם זה גבי אסר על עצמו הנאת בני עירו כו' שהוא סברת עצמו כמו שיראה מי שיעיין בפנים בבית יוסף ה"נ הוי מעמ' בזה מפני שהנשבע כן שלא יהיה נבאי כו' הוי כנשבע שלא ינהה משררות זו שיתנו לו בני אותה העיר ואם נשאל לחכם ששם הרי נהנה משררות זו שיתנו לו בני אותה העיר שהיא החכם שבעיר שעל ידי שיתיר לו נדרו יוכל להמנות נבאי או נאמ' והרי נהנה משררות זו העיר מן החכם שהוא גם כן מכני אותה העיר כן ג"ל סברתו ז"ל בזה ;

ז כבר ידעת שעיקר טעם החרת הנדר אינו אלא שיהא הנדר נעקר מעיקרו כמו שמתיר את הקשר שהוא כאלו לא היה קשור מעולם ה"נ צריך שהא הנדר כאלו לא היה נדר מעיקרו לפיכך מי שנתחרט בעיקר הנדר דיו ואינו צריך למצא פתח אלא שישאלו החכם חפץ אתה כנדר זה והוא אומר איני חפץ בו ומתחרט אני שצדדתי מעיקר' והייתי רוצה שלא הייתי נדר מעולם ומתיר לו ומיהו צריך שיתחרט בעיקר הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם ושהו פירושו של לא יחל אבל אחרים מוחלים אבל אם אסר עתה הוא מתחרט בו מכאן ואילך אבל מה שהיה עד אתה הוא אפי' כמה שצדד לא הוי חרמו ויודר הנדר מאד שלא יאמ' לפני הדיים בעת שמתירו שמתחרט מעיקרו אלא כן הוא כחר לו שהיה רוצה שלא נדר

גדר מעולם שאם לא בן אין בהתירה התרה והוא באיסור גדר כל ימיו ואם אינו מתחרט מעיקרו צריך לבקש לו פתח לומר לו אלו היית יודע דבר זה לא היית נודר ונמצא הנדר נעקר מעיקרו ע"פ הפתח וכן מצינו שהש"י בעצמו כביכול מצא פתח למשה שיתרו את נדרו שנדר ליתרו שלא לשוב למצרי' ואומר לו ית' לך שוב מצרים כי מתו כל האנשים וגומר וכמו שיתבאר לקמן בע"ה סעי' י"ב וכיצד הוא הפתח כגון שנדר על דבר אחד ומפצירין בו הרבה שישאל עליי אומרים לו אלו ידעת שיפצירו בך כל כך ולא תוכל להשיב פניהם לא היית נודר והוא אומר בן או מתירין לו שבה נעקר גם כן הנדר מעיקרו ואף על גב שזה שאומרים לו אלו ידעת שיפצירו בך כו' הוא דבר שנולד אחר הנדר ולקמן יתבאר בעזרת השם שאין פתחין כנולד גולד כי האי שהוא דבר מצוי ושכיח דדבר מצוי הוא שקרוביו ואוהביו של אדם יקפידו על מה שנודר לא חשוב גולד שדרך בני אדם לאסוקי מילתא כי האי אדעתיה אלא שזה מתוך מהירותו ונל אסיק אדעתיה לפיכך פותחין לו בזה אלו ידעת כו' דדבר רגיל ושכיח הוא להיות כן וי"א דמ"מ אחר שמצאו לו פתח חוורין ושואלין לו אם מתחרט והוא יאמר כן ואח"כ מתירין לו וכי תימא מאי אילמיה דפתח מתרטה דרמי פתח אילמא היא שכל נדר שהוא נותר בפתח כמו שאמרנו הרי הנודר אומר בפירוש שאפי' בתחלה כשנדר אלו היה נתון אל לבו איתו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו כמו טעות אבל נדר שהוא נותר בהרטה אינו מוצא עם עצמו שום עניין שאלו היה נתון אל לבו מעיקרא שלא היה נודר אלא שהיא אומר עכשיו סתם כלי שום אמתלא מתוך הכעס או מתוך מהירות גדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם ולפיכך אילמא פתח מתרטה אלא שהתורה לא הצריכה פתח במקום חרטה דסגי בהרטה ובמקום שאין חרטה הצריכה לפתח ויש אומרים עוד יש הבדל בין חרטה לפתח כנודר לדבר מצוה כגון להתענות איוה ימים וכה"ג והוא התחיל כבר לקיים נדרו והתענה כמה ימים מהם והוא רוצה עכשיו להתירו שאסתירו ע"י חרט' יאכד שכר תעניתו שהתענה דהוי כתיחה על הראשונות אבל כשמתירו על ידי פתח אע"ג שגם הוא עוקר הנדר מכל מקום לא יאכד שכר מה שקיים אלא יאמר ודאי אם הייתי מעלה על לבי דבר זה שנולד לי עכשיו לא הייתי נודר כמו שנדרתי אלא הייתי מתנה כשיארע דבר זה לא יהא נדר לפיכך עכשיו שנולד לי דבר זה איני מתחרט על מה שקיימתי אבל מתחרט אני על שנדרתי סתם שלא התניתו כלו' לפיכך יהא נדרו בטל מעיקרו על מה שמכאן ואילך מה שאין שייך לומר כן כלא דבר גולד וע"ל סעיף י"ב ואפילו פתח שמנוף הנדר הוי פתח כיצד כגון שהדיר פלוני מנגסו או יעשה דבר פלוני ועבר ועשא פותחין לו אלו היית יודע שיעבור על דבריך לא היית נודר מתחלה והוא אומר כן ואע"ג שזה עיקר הנדר הוא ואדעתא דהכי נדר שאם יעבור יאסר נכסיו אמרין לא אומר כן אלא לאימו ולהתירו שלא יעבור אבל אם היה יודע שלא ישגח באימו לא היה נודר מעיקרא ומתירין לו ויש מי שמצריך שניהם פתח וגם חרטה ונהגו עכשיו להחמיר עשושין מן החרטה פתח כיצד שלאחר שאמר שמתחרט מעיקרא אומרים לו אלו ידעת שמתחרט כלום נדרת והוא אומר לא ואו מתירין לו *

ק חרם אינו צריך לא פתח ולא חרטה שאין צריכין לעוקרו מעיקר' אלא מבטלין ומתירין אותו מוכא ואילך :

מ ופותחין לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו פותחין לו אלו ידעת שלמחר יהיו אומרים עליך מה ראה פלוני לגרש את אשתו אלא שמצ' עליה שם רע ונמצאת פוגם בניך או שאמר אלו ידעת' שאתה צריך לפרוע לה כתובה לא היית נודר והוא אומר כן ומתירין לו :

ו נדר שלא להשאיל כלי לחבירו או שלא לשאיל בשלימו פותחין לו אלו ידעת שאתה עיבר על לא תקום או על לא תשגא את אורך בלבבך לא היית נודר אבל אין פותחין בכבוד המקום לומר אלו היית יודע שהיית מקבל בכבוד המקום שהנדר הוא כנודר בחיי המלך או שיאמר לו אלו היית יודע שהנדר רע בעיני המק' שאין אדם חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך והוא אומר שהיה נמנע אפילו אינו אמת ונמצא שאין הנדר נעקר מעיקרו ודוקא באלו אמרין שאין אדם חצוף לומר כו' מפני שאלו הם עבירות גדולות ואין לך רשע וחצוף בישראל שלא יתבייש לומר לא הייתי נמנע בשביל כך אבל בפתח דלא תקום או לא תשגא אע"פ שהם ג"כ עבירות' שעיש' כנגד רצון הש"י שהזהיר עליהם מ"מ כיוון דאתם הלואין לא חמירו להו לאינשי כולי האי ואי כאמת אפילו אדעתא דהכי היה נודר לא ישקר לומר אלו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר שיאמר אע"פ שידעתי דלאו שפי' עבידנא אפילו הכי נדרתי ויתן אמתלא לדבריו קצת מה שאין שייך לומר כן כשמזכירין לו כבוד המקום בסתם ומטעם זה ג"כ אין פותחין בהדיא דאלו ידעת ופותחין פנקסך ומשמשין בעוברך לא היית נודר ולא בהדיא דכל הנודר ראו לרקורו כחבר דכתוב יש בוטה במדקדוקו הרב ולא בהדיא דכל הנודר כאלו בנה כמה וכל המקיימו כאלו הקריב עליו קרבן משום שכל אלו ג"כ עבירות גדולות הן ולא חצוף אינש

לומר אפילו על דעת כן נדרתי וישקר ולא יאמר האמת *
יא ואין פותחין בכבוד אביו ואמו לומר אלו ידעת שיאמר לנכדך ולנכדך ראו גדולים שגדלתם כמה נכנס קל בנדרים ונמצאת מולול בכבוד אביו ואמך מהאי טעמא גמי שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך ששכר הוקש כבודו לכבוד המקום ומהאי טעמא גמי אין פותחין לו כבודו רבו אבל פותחין לו בדרכיו שבניו לאביו ואמו כגון אם הדרו מנכסיו שפותחין לו לומר אלו ידעת שאתה חייב במוגותיהן לא היית נודר שבה חצוף אינש לומר אע"פ ידעתי ונדרתי ואינו מתבייש לומר אמתלא לגירי *

יב אין פותחין אלא בדבר ההוה ורגיל ושכיח טובא שג' לו אלו היית יודע שיארע דבר זה לא היית נודר דכיון דאיתו גולד שכיח טובא אמרו דעתיה שאלו היה מעלה בלבו גולד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא העלה דבר זה באות' שעה על לבו היה כנדר טעות אבל אין פותחין בדבר דלא שכיח טובא אלא נעשה גולד לעתי' רחוקי' כיצד כגון אמר קונם שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו פלוני תלמיד חכם שהכל צריכין לו או אותו בית הבגסות אין פותחין לו לומר אלו ידעת שיעשה פלוני זה תלמיד חכם או אותו בית הבגסות לא היית נודר שעל ידי הפתח נעקר הנדר מעיקרו כדפירשנו ופתח כזה אינו עוקרו שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע בשבילו מלידור כיון דלא שכיח טובא כי היה סבור שלא יהיה זה לעולם ואפילו הוא אומר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר אין בכך כלום דאנן סחרי שאינו אמת והני מילי כשאנו פותחין לו בהאי גולד או אין מאמינין לו אבל כשיבא לפנינו סתם ואמר מתחרט אני אע"פ שאפשר שעיקר החרטה באה לו מכח הנולד הזה הוי חרטה ומתירין לו כיון שהוא יאמר מתחרט אני מעיקרו ומיתת לא חשיב גולד שכיח שנאמר אלו היית מעלה על לבך שימות זה לא היית נודר וכך אלא חשבינן לה לגילד דלא שכיח טובא ואין פותחין בה ואע"ג דחוינין דמיתה מצוייה בכל יום ואין לך מילת' דשכיח טפי מינה מ"מ שימות שונאו כחיינו וכהאי גוונא לא שכיח שהרי גוד המלך עמד וצווח ואיביו חיים עצמו אי גמי שכיח כ"כ שימות זה בחייו של זה כמו איפכא אף על פי שזה בחורו והזקן כראמרי אינשי כמה נגיד סני טעונה ממשכי דרוגני וכיון דשקלים לא חשבינן מיתה דהיינו בחיי זה שכיח ולא פותחין בה אף על גב שמצינו שפתח לו הקדוש ברוך הוא למשה במיתה שאמר לו כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך פירש שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותם האנשים המבקשים את נפשו שנאמר ויואל משה שפיר' נשבע לו ופתח לו המקום בלך שוב מצרים ומותר לך ברין שבשביל אותם שנדרת כבר מתים הם כבר פירושו בגמרא דהאי מתו לא מיתה ממש היא דהא דתן ואכרים היו והם עדיין חיים היו וקרא להם מתים לפי שירדו מנכסיה' ונעשו עניים ולא היה להם עוד יד במלכות ולפי' אמרו שפותחין בעניות דעניות השיב שכח ספי ממתיה וכן הרוין אשה מקרי שכיח ולא השיב גולד ואם תאמר כיון דשמעא דפתחין בגולד דשכיח היינו משום דהוי נדר טעות א"כ לא ליצריכה לישאל להכנס עליו דהא חד מד' נדרים שהתירו חכמים הוא נדרים שגגות כמו שיתבאר בע"ה בס' ר"ב י"ל דנדר טעות הוי אבל לא נדר טעות ממש דהתם מיירי שיש בעיקר הנדר טעות גמור כמו שיתבאר בע"ה אבל הבא אין בעיקר הנדר שום שגגה משום אונס אלא שנדר משופי אלב אלו שיש לו פתח של טעות או אונס הרי זה הל הנדר והאונס או הטעות המכיואו לכך שיתחרט הוא מסייע לזה שיהא לו התרה בקל :

יג ואף על פי שאין פותחין בגולד פותחין בתנאי גולד כיצד כגון נדר להיות נזיר קודם שחרב הבית ואח"כ חרב אין פותחין לו לומר אלו ידעת שחרב הבית כלום היית נודר אבל פותחין לומר אלו בא אדם והיה משקר לך ואומר שבאחתה שעה הרב הבית כלום היית נודר וכן כל כיוצא בזה :

יד אחו"ל שקודם שיתירו לו צריך שיפרט להם הנדר כדי ליהדר מן הרמאין שמא ידרו דברים שאין מתירין כגון שנדר להתרחק מן האיסור או מן הגבל וכה"ג שיתבאר שאין מתירין לפיכך יפרט להם הנדר והסבה שבשבילה נדר ואם לא פרט אין התרתן התרה מדרבנן שגזרו כן מיהו שפרט לאחר מן המתירין סגי כיון שיאמר להם איתו האחד הפרט בין שיאמר להם סתם שהוא יודע שנדר זה מן הנדרים הגתרים הוא סומכין עליו אע"פ שהשנים האחרים אינם יודעים לא הנדר ולא הסבה שנדר עברה :

טו נדר להתרחק מדרבן איסור אין מתירין לו אפילו אינו אלא איסור דרבנן כגון נדר שלא לשחוק וכה"ג אין מתירין לו כדי שישחוק ואפילו אם התירו י"א שאינו מותר ויש מתירין מיהו אם נראה למתירין שיש ממשול בנדר זה כגון שיש לחוש שיעבור בלא התרה מתירין לו לכתחלה וכן מי שנדר שלא לשחוק ונשתטה ולפעמים כששחוק ריווח לו מתירין לו וע"ל סוף סימן ר"יו :

טז אין מתירין הנדר אלא בפני הנדר כדלפינן מעוברא דבת יפתח עם פנחס לפיכך צריך הנודר לבא לפני המתירין כשיתירו לו ולא יעשה שליח לשאול על נדרו ומיהו אם הנודר לפניו מתירין אפי' כשעושה חריגמן לפניו דרא מ"מ הוא תמן קאי :

הוא כאלו התנו כן מתחלה ואם החרימו שלא להתירו מתירין חרם האחרון וזהו כדו שלא יעברו עליו בהתרת החרם הראשון ואחר כך מתירין חרם הראשון וע"ל סימן רכ"ט :

כך וכיון שחרמי ציבור אינן תלוין אלא ברעתן כשיצו להתירן ואינן עקרין מעיקרן כשאר נדרים לפיכך אין נדרו ציבור ניתירין אלא מבואר ולהבא ולא על מה שעבר ומי שעבר עונשין אותו אעפ"י שעכשיו התירוהו הרי הוא כבר עבר :

כך ויכולין הציבור להתיר חרמיהו אפילו לא בטלה הסבה שבשבילה תקנו והחרימו ואפילו בתוך הזמן שקבעו להמשך התקנה ואפי"ל לא בא זמן הנדר ולא חל הנדר כמו הפרת הבעל לאשתו ויכולין להתיר קצתו ולהניח קצתו בכל אשר יסכימו כולם או רובם במעמד כולם כמו שהדין בן ברייתא דעלמא :

כך ואם היתה הסכמה נדר לרבים או סיוג לתורה ולכרם מצוה אינם רשאים להתיר אפילו יסכימו כולם וכן בנדר של שחוק שהסכימו והחרימו שלא לשחוק ואחר כך רצו להתיר אפילו כולם מסכימים להתיר אינם יכולים להתיר דשחוק עבירה ואין מתירין לעשות עבירה :

כך יש מי שאומר שאם קהל אחד עשו הסכמה בחרם למגדר מילתא והלכו קצתם לעיר אחרת לדור ואין דעתם לחזור אם הפרצה היא מצויה גם שם חייבין להתנהג בנדר שקבלו בעירם הראשונה ואם עברו הרי הם עבריינים ומוטעם זה מי שיצא ממקו שנוהג חרם רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים למקום שאין נוהג שם אותה התקנה אסור לו לישא גם שם שתי נשים שמה שהחריס רבינו גרשום במקומות עליהם ועל זרעם אחרים החרים ושבטיל שיצא זה ממקומו אינו מסולק בשביל זה מן החרם שאין המקום גורם אותו אלא אקיקפתא דנברי' מונח בכל מקום שהם כיון שהם מבני בניהם של המקבלים החרם וזהו החרם חל עליו בעירו היתה במקומו שנוהגין שם החרם וכל שכן אם נשא פה אשה שכבר קבל עליו החרם ונושא אשה זו על דעת החרם הוה והלך אחר כך למקום שאין נוהגין זה החרם שאסור לו לישא שם אשה על אשתו שיש לו פה עמנו :

ל צבור שהסכימו על עניין אחר ונשבע כל איש מהם עליו ואחר כך רצו להתיר אין להם תקנה עד שיתחרטו כולם וימצאו פתח לשבועתם כשאר שבוע' דעלמא ויתירו להם ג' אנשים שאינם מבני העיר דבני העיר הם כולם בשבועה זו ואין אדם מתיר נדרו עצמו או שבועתו עצמו דלא יחל כתיב הוא אינו מוחל אלא אחרים מוחלין ואם פתחם וחרטתם שוה אחת ללילם יכולים המתירין להת' לכולם יחד ואם לאו מתירין לכל א' ואח' כפי פתחו וחרטתו ואע"ג דכבר כתבו סעוף כ"א דאפי"ל ארבע שנשבעו יחד הוי שבועתם על דעת רבים נ"ל דצנ"ו שאני ובצנור מקילין בהתרתם יותר מפני רכל מעשה ציבור' כאלו התנו ואף על פי שהתמיד ממנהגם כ"כ לא החמירו שיהא כעל דעת רבים אלא כשבועה דידויהם דעלמא נ"ל :

לא קהל שהסכימו בחרם על דבר מה ורוצים להתירו ויש בקהל קצת שמחים מלהתירו הולכים אחר הרוב ואם הרוב מכחי מין להתיר מתירין ומי שלא הסכים בהתרה ליתירה לא הותר ואם נתנו רשות לטיב העי' הם עומדים במקום כל הקהל וגם ביניה' הולכים אחר הרוב שבהם .

לב במקום שלא נהגו לנהוג עם העיב' על הסכמת הקהל כדון מוחרם עד שיכריזו עליו אנו אומרים כן בכל התקנות שהם מתקנים סתם שמי שיעבור עליהם אין צריכין לנהוג בו מנהג מוחרם עד שיכריזו עליו אם לא שהתנו בפירוש שכל מי שיעבור יהא מוחרם ומנודה מעצמו בלי שום הכרזה שאו חייב אפילו בעצמו לנהוג בעצמו דין מוחרם שנתבאר בע"ה :

לג הנשבע שלא לנכס בתקת הקהל הרי זה שבועות שוא דרעתו בטל אצל הקהל וחרם התקנה חל עליו בעל כרחו ואם אינו נוהג כמותם נכשל בחרם תקנתם ולוקה על שבועתו וצריך לישאל עליה ואפילו אם נשבע על איזה דבר שלא לגלותו ואח"כ נתנו עליו חרם שיגדנו הייב להגיד ולא יוכל שום אדם לומר לא שמעתי החרם כי אע"פ שלא שמענו כלל אפ"ל חל חרם הציבור על כל אדם וציבור' שגזרו חרם על כל בני עירם כולם בכלל אפילו אותם שאין נותנין מסים ואסור' לעבור על חרמי המקום כל זמן שהוא בתחום העיר וע"ל סימן של"ד .

לד אם מקצת הקהל מסכימים לעשות דבר מה והם הרוב אף על פי שהשאר שהם המיעוט מוחין אין המחאה מועלת כלום :

לה קהל שמטילין חרם ומשבעין על דבר שלא לעשות ומי שיעבור עליו יוחרם ועניש על שעבר כגון פילגש בגבעה שהשביעו שלא לתת נשים לשבת בנימינן ושבועות שאול ושבוע' יהושע שלא היה אלא כל מי שיעבור' על גזירתם יהא כבדו' בכגון אלו אי אפשר להשביע הגוללים אחר' זמן אבל אם החרימו נדרו וחרם מעכשיו על כל מי שיעבור הוא חל מעכשיו אפי"ל על כל הירוות הכאים .

לז מי שנדר לעלות לא"י יש לו הותר כשאר נדרים שאין כאן נדנדו עבירה כשאנו עולה .

עוד זמן פליגי מתירין לו גם כן אפילו נדר על דעת רבים הוי נמו דבר מצוה וכל כהאי גוונא ואין נקראים רבים בפחות משלשה ובר לדבר שכן מצונו גבי זבה ימים רבים ימים שנים רבים שלשה ובין שיפרוט אותם שאומר הינו נדר על דעת פלוני ופלוני ופלוני ופלוני בין אמר כן שלא בפניהם אבל אם אינו סתם על דעת רבים ואינו פורט שום אדם יש לו התרה דודאי לא היתה דעת הנודר שיסכימו בהתרתו כל העולם דהא לא ידעינן איזה ג' הוי ברעתו לכך מתירין בלי שום הסכמה ויש אומרי' שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרט אותם אלא אמר סתם על דעת רבים אלים נדריה ואין לו התרה המסתמא על דעת רבי' אותם שעומדים לפניו קאמר וה"ה אם נשבע או נדר סתם וידענו על מי נשבעו כגון שנשבע על דעת הקהל או שאמר שנשבע על דעת שלשה רבני העיר ויש שם שלשה רבנים דודאי לאלו נתכיון ומקרי' על דעת רבים יש אומרים ארבעה שנשבעו יחד לעשות דבר אחד מקרי' על דעת רבים שכל אחד נשבע לשלשה חבריו ועל דעתן נשבע וע"ל סעי' ל' מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשת ג' אנשים נקובים בשמותם לא מקרי' על דעת רבים דאדרכה אלו הרבים הנקט להקל עליו נקטם לעשות היכר ברשותם בלא התרה וכן כל כיוצא בזה יש אומרים אף על גב דנדר שעל דעת רבים אין לו התרה לדבר הרשות אם התירוהו בדעבר הותר ואין לסמוך על זה כי אם בשעת הרחק ויש צורך ברבר . ואם נשבע או נדר על דעת רבים לעשות דבר שיש בו נדנדו עבירה כגון שנדר ללכת לדור למקום פלוני ואשתו אינו מתרצה ואם יקום נדרו יצטרך לפרוש מאשתו מותר להתיר לו בלא דעתם שיהו דבר מצוה הוא שלא להפריד בין איש לאשתו ובודאי אין דעת הרבים מסכמת בדבר שיש בו נדנדו עבירה אפילו אמר על דעת המקום מתירין לו דודאי אין דעתו של מקום ברך הוא מצירף ברבר' שיש בו נדנדו עבירה מי שתפשה לו אשתו ראשונה נכסיו והבריחתם ולא רצתה להחזירם לו עד שיגרש אשתו שנייה שנשא לפרות ולרבות וישבע על דעת המקום ועל דעת רבים שלא להחזירה עולמות ואחר כך החזירה לו נכסיו מותר להתיר לו אפילו שלא מדעת הרבים דאנן סהדי שרבי' מסכימי בפחות של זה שלא אסרה אלא מפני האונס ושאר שתיחזיר לו ממנו ושאל על נדרו ועל דעת המקום שאמר בכאן אנו מפלישי' ש נדר על דעת המקום שיודע דעתו שהוא אנוס ולא ידעת אשתו האונסת אותו הוא נשבע ואף על פי שנשבע בפני אשתו אין צריך להתירו בפניה רק שיודיעה מפני החשד ואין צריך שתככים ה"ה בהותר שאין צריך שיהיה המדיר בהותר אלא כשיעשה עמו טובה כמשה וצדקה ובגדון זה לא עשתה עמו טובה בהחזרת ממנו דבגזילה בא לידה ולא דמי לטובת נכוד נצר עם צדקה שהיה יכול להורגו בדינא דמלכותא אם היה חושש שיגלה סודו והכא הוא שלא כדון תפסה לו וכן כל כיוצא בזה מתירין היכא דירעינן אונסיה :

כב נדר שנדר מעצמו על דעת אחד או על דעת שנים יש לו התרה אפילו בלא דעתם מיהו אם נדר להם על דעת המקום הוי דינו כנודר על דעת רבים ויש מקילין אם נשבע לדבר הרשות אפילו אמר על דעת המקום שלא הוכיר דעת המקום אלא שלא יערים אבל התרה יש לו :

כג נדר שהודר ברבים ולא אמר על דעת רבים יש לו התרה שהרי לא תלה כלום ברעתם אלא נדר בפניהם :

כד והא נדר שהודר על דעת רבים אין לו התרה היינו שאין חכם מתירו כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל מפר נדר שהיריה אשתו אפילו על דעת רבים ואפילו לדבר הרשות וטעמא משום דכיון דאינו תלוי ברעתה שהרי הבעל מפר אפילו בלא חרטה יורה כשם שאין דעתה מעכבת בעלה מלהפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ועדיין לקמן סימן רל"ז :

כה ונדרים וחרמים שמטילין הקהל לא מקרי' על דעת רבים אף על פי שאמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ויש להם התרה בלא פתח וחרטה ואין צריך לא יחיד מומחה ולא ג' הדייטות שאינם אלא כעין גזירה וניהי על כל מי שיעבור על גזירתם הלא כך נודרי' ומתירין הם בעצמם אפי"ל הוכירו שביעה עם החרם שמה שהוכירו על דעת המקום ושבעה לא הוכירו אלא כרי שיגדנו בהן חומר יותר ולאיים עליהם שלא ינהגו בהן קלות ראש אבל תלוי דעת הקהל לא משום שיהא כעל דעת רבים וכן מצונו בשבט' שהתירו עצמם חרם מכירת יוסף כשמצארוהו הי שגלו לאביהם ולא מצונו שנשאלו עליו יאם התנו בפירוש שלא יוכלו להתירו או שאסרו על דעת הקהלות הרחוק' וכיוצא בזה שמוחשבת' גיבר שהם מוציאין אותו מכלל מנהגם וכן אם הוסיפי בחרם זה על מנהגם הראשון כגון התרעות או נודות נפוחים או כניפי' נודות וכיוצא באלו גלו אדעתיהו דלהחמיר באו ואינו ניתר כשאר חרמות אלא על דרך שאלת התרת שאר נדרים ואם הותרם או הודר על דעת רבים אין לו התרה ויש אומרים דאפילו התנו בפירוש שלא יהא לו התרה אפילו הבי יכולין לחזור ולהתירו דכל מעשה ציבור

לפי הגשבע מעצמו על דעת חבירו כבר אמרנו בסעיף כ"ב שיכול להתירו שלא מדעתו לפיכך אם נשבע מעצמו על דעת חבירו שלא לעשות דבר פלוני אע"פ שנתן לו חבירו זה רשות לעשותו אין הגדר נותר בכך וצריך ג' אחרים שיתירו לו שהרי אין איסורו ולא התירו תלוי בחבירו אלא אומ' שדעתו היה כשנשבע כשיתן לו אותו חבירו רשו' לעשותו שיעשונו שאז הוא נאמן וע"ל סימן ר"ל א: לך ואם נשבע בלשון זה שלא אעשה דבר פלוני שלא ברשות פלו' הרי זה משמעותו שאם יתן לו אותו פלו' רשות שיעשונו לפיכך כיון שנתן לו אותו פלו' רשות הוה' ואין צורך התרה אחרת: לט' הגשבע לחבירו לפרוע לו ממונו לזמן פלו' יכול להתיר גדרו שלא על פי חכם רק שיאמ' הריני כאלו התקבלתי אבל להאריך לו זמנו ושימאמר בחיובו לא כל כמינהי אלא אם כן התנו כך בשעת השבועה ותקן דבר זה שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי ואחר כך ישבע שיפרענו לזמן האחר שהסכימו ביניהם ואם המלוה חושש שמא אחר שיאמ' הריני כאלו התקבלתי ישחק בו הלוה ולא ירצה לשבע לפרוע לאותו זמן האחר אין לו תקן אחר אלא שיאמר לו הריני כאלו התקבלתי על מנת שישבע לפרועני לזמן פלוני שאז אם לא ישבע גם כאלו התקבלתי דקאמר המלוה אינו כלום וחייב זה לפרועני לזמן הראשון אבל אין לתקן בזה שזה ישבע לו שיפרע לו לזמן האחר שייסכימו קודם שיאמר זה הריני כאלו התקבלתי דזה הוי שבועות שאי אפשר להאריך ישבע זה שיפרענו לזמן האחר ועדיין שבועות הראשונה קיימת שהוא משבע בזה ועומד שיפרענו לזמן הראשון לפיכך אין כאן תיקון אחר אלא בע"מ כמו שאמרנו וע"ל סימן ר"ל ב:

ב' אב שהשיב את בנו שלא ילוה ממונו לשום אדם כי אם ברשו' שמעון וקוי מותר להלות ברשות אחד מהם דאביו או שמעון או קוי קאמר ולא דווקא שניהם ביחד דהא ק"ל בכל התורה היבא דבתיב כה"ג או זה או זה משמע עד שיפרוט לומר יחדיו כמו שאמרו תורה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו משמע דאי לא כתיב יחדיו הוי גמי או זה או זה משמע ה"ג משמע או ברשות שניהם או ברשות אחד מהם איזה שתרצה :

ב' מ' מי שהייב לעשות ולקיים דבר מה וכדי להחזיק הענין נשבע לקיים תוך זמן פלוני כשעבר איתו הזמן ולא קיימו הרי עובר על שבועתו וגם מכאן ואילך כל זמן שאינו מקיימו הוא עובר בכל יום על שבועתו בין שעל כל פנים הייב לעשות דבר זה אפילו בלא שבועתו נמשב' חומר שבועתו עמו עד שיקיימו כיצד כגון מי שהייב לחבירו מנה לזמן פלוני על כל פנים חייב לשלמו או שישירך להשיא בתו לזמן אחר כך נשבע גם כן לשלם לאותו זמן או להשיא במונה ועבר הזמן הרי עובר בכל יום על שבועתו אבל נשבע לעשות דבר ביום פלוני והוא ענין שאינו חייב לעשות בלא שבועתו ועבר אותו היום לוקח על מה שעבר אבל מכאן ואילך אינו חייב לעשותו עוד אותו הענין מכה השבועה ואינו עובר כלום אם לא יעשנה דבר ומנו כטל קרבנו ומע' לא יוכל לתקן הוא ויש מ' שחולק ואמר גם כזה עדיין חומ' השבועה עליו וצריך לעשותו עוד מכה שבועתו ואם לא יעשונו עובר עליו מחמת שבועתו גם מכאן ואילך וב"ד מנדין אותו עד שיעשונו ויקיים שבועתו ועדיין בלבוש ע"ש סימן ע"ג :

ב' נ' מי שנד' להתענות או לתת דבר לצדקה יש לו התרה ע"י פתח והרטה שמותרים לו ואין צורך להתענות ולא לתת צדקה אפי' נדרה ברביס אלא שלא גדר על דעת רבים והוא שלא באת הצדקה ליד הגבאי ואפי' נתן קצת ממה שנדר יוכל לשאל על השאר כגון מי שנשבע לתת בתו לאשה פלוני לזמן פלוני ובתוך הזמן נתקלקל המשוך במעשיו פטור הלה משבועתו וה"ה אם המירה אחות המשוך וכה"ג שלא נתכוין זה אלא להגן לה ואפילו התרה אינו צריך ולא דמי זה לגולד דאמרין שאין פותחין בגולד לרא' שכיח ואפילו התרה אינה מועילה בו ובגולד דשכיח התרה מיהא בעי זה גם כן דבר דלא שכיח הוא דשאני הכא דאגן סהדי שלא כיון זה אלא להגן לה ופשיטא לן שהגדר או השבועה לא הלה מעיקרא על דבר כזה ולפיכך אפילו התרה אינה צריכה אבל שאר גולדים כבר אמרנו שהם דברים שאי אפשר לומר בהם דאפילו אדעת' דדכי נדר אלא שעכשיו מתחרט למפרע לפיכך בלא שכיח התרה אינה מועלת ובשכיח התרה מיהא בעי וי"א דוקא שבא זה לביד בעורו בקלקלו ולא היה אפשר להנשא לו כגון שנשחמד שהיה פטור משבועתו מחמת אונס שלא היה יכול להנשא לו אפי' הצה' ולא שייך כזה התרה וכיון שהותרה שבועתו שוב לא יצא מהתירו אפילו אם אה"כ יחזור זה בתשובה וב"ש שפטור מן הקנס אבל אם לא בא זה לביד' עד שחזר זה בתשובה ואה"כ בא הגשבע לביד' אף על פי דודא' פטור מן הקנס ששעבר עצמו בתנאים מכל מקום צריך התרה לשבועתו :

ב' ס' שנים שנדרו ללכת יחד לא' תוך שתי שנים והאח' מתעכב הן מתעכב כדיון מחמת שום אמתלא או מתעכב שלא כדיון השני פטור' גם הוא מנדרו שלא נדר אלא על דעת החברה ופטור אפי' בלא התרה וע"ל סוף סימן ר"ל :

ה' נידוי של עולם הכא כגון המנדה עצמו ואומר אם יעשה או אם לא יעשה כך וכך יהא מנודה בעולם הכא יש מי שאומר

שיש לו התרה וב"ת אם כן עצמותיו של יהודה למה היו מוגבלות בארון מפני שיהודה היה טועה שהיה סבור נידוי על תניאם נתקיים התנאי אין צריך הפרה ועל כן לא שאל בחייו על נידוי הא אם היה שואל עליו בחייו היה מפר' וי"א דיהודה לא היה כעה ונשאל עליו בחייו ואף על פי כן היו עצמותיו מוגבלות בארון משו' נידוי מע"ה אין לו התרה כלל בעולם הזה אף ע"ג דחל הנדוי מיד בעולם הזה אין מי שיוכל להתירו אלא השם ית' כביכול בעצמו כמו גבי יהודה דשרייה רחמנא ע"י תפילת משה שלא מסר השם ית' ההתרה בידו אדם אלא נידוי חבירו' שבעולם הזה ולא כנידוי של ע"ה לפיכך יש' לומר שלא לנדות עצמו בעולם הבא על שום דבר ואם כבר נדר כך אין להתירו אלא במקום מצוה כדיון נדר שהוד' על דעת רבים וכן נדר שנדר בשע' צוה אין להתיר אלא לצורך מצוה או לצורך גדול כמו נדר שעל דעת רבים שכן מצונו ביעקב אע"ה שנדר בעת צרה וסבל אח"כ כמה סבלות בדרך כדי לקיימו ולא נשאל עליו ומיהו אם התירוהו בדיעבד מותר כמו בנדר שעל דעת רבים :

ב' כ' בהתרה אחת יכולין להתיר לכמה אנשים נדרים אפילו אין נדרים שוין בענין אחד דעל כולם נופל לומר לשון אחד שהוא מותר לכם או מחול לכם וה"ה לאיש א' מתירין כמה נדרים בהתרה אחד שאומרים לו מותר' לך מיהו לאיש א' אין יכולין להתיר בכת א' אלא הרבה נדרים מחולפים שכולם כבר חלו אבל לאיש אחד שנשבע פעמים ושלוש על דבר אחד אי אפשר להתיר כולם בבת אחת דהא אין נדר חל על נדר ואין הגדר הב' חל על הגדר הראשון עד שיות' נדר הראשון ואז חל השני במקומו וכבר אמרנו שאין חכם יכול להתיר הגדר עד שיחול לפיכך צריך שיתיר לו בתחלה הגדר הראשון שעל זה הדבר ואז יחול השני ואה"כ מתירין לו גם השני וכן השלישי וכן לעולם :

ב' ל' אם צוה המלך שלא יחרימו שום חרם כי אם בהסכמת ראובן ואם יחרימו שלא בהסכמתו שהיא מבוטל ואה"כ החרימו הקהל שלא בהסכמת ראובן החרם חל שאין כח ביד שום אדם לבטל חרם גזיר אחרים וזלתי איש לאשתו ואב לבתו ואם מוכרחים לעבו' מכה ושרת המלך אין איסור דבריר דאונס החמנא פטירה מ"מ החרם הוא צתקפו עומ' ואם יעבור גזירת המלך חייבים לקיימו ויש להם להשתדל בכל מאמצים כחס לבטל הציווי וע"ל סוף סימן ש"לד :

ב' מ' הגשבע לפרוע לחבירו מנה ברה"ח אדר או אייר וכה"ג חדש שעושים שני ימים ר"ח חייב לפרוע כיום ראשון של ר"ח אף על פי שהוא נחשב למפמר ימי החודש שעבר כבר ירדת בשבועו' ונדרים חולקין אחר לשון בני אדם וכו' עלמא יום ראשון ר"ח קרו ליה :

ב' נ' קהל שיש להם חובות אצל גוים בריבית והסכימו שיגבו אותן הריבית מן חגיג' ויפרעו מן אותן הריבית החובות שהם חייבים וגם יכנו ממנו בית הנכנס ועכשיו כשגבו הריבית מן הגוים אין בו כדי לפרוע חובותיהם אינם רשאים לקח מאלו המעות לפרוע חובותיהם אלא מחצה המעות ומחצה השני יקחו לכה"כ שכיון שפרטו מתחלה גביית הריבית לשם שניהם הרי נדרו מחצה לזה ומחצה לזה כמו שדרשו ז"ל גבי לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו :

ב' ס' קהל שהסכימו על ענין בחרם וכתבירו בישר ואה"כ נפל ספק בלשון הרי זה נידון כפי מה שיאמרו רוב הקהל אין היתה כוונתם בשעת החרם וכן בכל הדברים שהקהל מחולקים בו בענין תקנתם וחרם שלהם חולקין אח' דרוב ואם התנו שכל לשון המסופ' יהא נדון על פי פלוני לא היתה הכוונה שהוא ידון אותם על פי אמד דעתו אע"פ שאינו משמעות השטר אלא ידון אותו על הלשון שנראה לו משמעות לשון ההסכמה והתקנה ואם קצת מהם יאמרו שלא היתה כוונת' לכך לא הוי אלא דברי' שכלב ואינן דברי' והקהל שגזרו תקנו חרמות שאין הצבור יכולין לעמוד מהן אין צריכין לקיימם :

ב' ט' קהל שעשו תקנה וחרם ביניהם והתירוהו ע"י אונס כגון על ידי צווי השר אם הם מסכימים אחר כך בהתיר זה מדרתם צריכין שיתירוהו שנית שאין בהתיר הראשון כלום הואיל והיה ע"י אונס :

כ"א דין נדר שהותר מקצתו או מי שנדר על דבר אחד ב' פעמים ובז' מ' מעיפים

א' נדר שהותר מקצתו הותר כולו אי בעית אימא סברא אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא דכיון שעיקר דתרת הגדר הוא שעוקרו מעיקרו כמי שמתיר את הקשר כמו שכתבנו מלא יחל ומסת' קשר שניתר קצת הוא נפתח כולו ואי בעית אימא קרא דכתיב ככל היוצא מפיו יעשה אם ירצה לקיימו כולו ככל שיוצא מפיו יעשה ויקיימו ואם אינו רוצה לקיימו כולו אלא להתיר במקצת אינו צריך לקיים כלום ממנו כיצד נדר להתענות או שלא לאכול בשר זמן ידוע ויאיערו בו שבתות וי"ט וכבר ידעת' שהגדר חל אפילו על דבר מצוה אלא שעכשיו מתחרט אומרים לו אלו נתת

נתת אל לבך שיארעו ב' שבתות וי'ט כלום היית נודר ומתירין לו וכיון ששבתו וי'ט הותרו הותר כולו וכן אם אמ' להבזרת אנשים קונם שאני נהנה לכולכם אושארמר קונם שאני נהנה לך לך לך שאמר קונם אח' לכולם הוי כלל ואם הותר אחד מהם הותרו כולם אבל אם אמר קונם לכל אחד שאמר קונם שאני נהנה לך קונם שאני נהנה לך הוי כל אח' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם : ולהרמב"ם אפי' לא אמר קונם בין כל אחד אלא אמר קונם לך לך לך בלא ווין הוי כל אח' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם עד שיאמר קונם שאני נהנה לזה ולזה ולזה עם ווין בנתיים אז הוי נדר אח' וגם בזה לא אמרינן הותר ואז הותרו כולם אלא כשהותר הראשון אז ממילא הותרו כולם כמו קשר שהותר מעיקרו אבל אם הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורים כמו קשר שהותר עליו ועדיין תחתנות וקיים י"א דאפי' כבולל לא אמרינן הותר מקצתו הותר כולו אלא בשניתר על ידי פתח דבפתח שהוא כמו נדר של טעות שייך לומר נעקר מעיקרו אבל אם הותר ע"י חרטה לא שייך לומר הותר מקצתו הותר כולו דבמה שנתחרט נתחרט ובמה שלא נתחרט למה נעקרנו ר"א דלא שנא פתח ולא שנא חרטה כיון שלא נעקר אלא על ידי החכם המתירו או הג' מתירין הוי עקירת החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו ואין דברים אלו אמורים אלא כנודר לעצמו אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרועו או לעשות לו מלאכה והתיר לו חבירו מקצתו לא שייך לומר הותר כולו דמה שמחל מחל ומה שלא מחל עודנו עומד בכויבו וכן אם הוי שנים והותר האחד האחד הותר ולא חשני :

ב אשה שנדרה והזפר לה בעלה במקצת לא הותר כולו שאין הפרת הכפל עוקר הנודר מעיקרו דמיני גיזין וכן אם החרימו או נידו עשרה בני אדם והתירו אחד מהם הוא מותר וכולם אסורים שאין בהתרת חכם עקירה מעיקרו :

ג מי שנדר מאחד ואמר על אחר יהא כפלוגי כולם אסורים אפילו עד מאה הותר הראשון הותרו כולם כולם מבחו באו וכיון שהותר הוא ממילא פקע האיסור מכולהו הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורים הותר האמצעי כל שקודם לו אסורים והוא וכל של אחריו מותרים וכן מי שנדר ושמע חבירו ואמר תוך כדי דיבור ואני ושמע ג' ואמר ואני ונשאל הראשון על נדרו והותר הותרו כולם האחרון והותר האחרון מותר וכולם אסורים נשאל השני והותר השני והאחרון מותרים והראשון אסור והוא הרין לנודר מבשר והתפיש אחר כך פת בבשר ואחר כך התפיש דבש פתת מי שאסר עליו כבר אחד ב' פעמים או שנשבע עליו ב' פעמים אף על פי שנשבע עליו והתירו לו פעם אחת עודנו באיסור עד שישראל עליו פעם שנית שכיון שנשבע עליו שני פעמים האיסור האחרון לא חל על האיסור הראשון שלא היה לו מקום לחול וכשהתירו לו פעם אחת פקע האיסור הראשון ותפק חל עליו האיסור השני לפיכך צריך שיתירו לו פעם שנית :

ד נשבע על דבר אחד ואחר כך נשבע שלא ישאל על שבוועתו נשאל תחלה על האחרונה שנשבע שלא יתירו לו ואחר כך ישאל על הראשונה וכן אם נשבע או נדר שלא לעשות דבר פלוגי בלא התרה ובלא הפרה נשאל תחלה על מה שאמר בלא התרה ובלא הפרה ואחר כך נשאל על עיקר הנדר וכן ציבור שהסתילו חרם והתנו שלא יעשו התרה ולא התרה להתרה עד סוף העולם יתירו תחלה חרם האחרון שהחרימו שלא להתיר ואחר כך יתירו הראשון מי שנשבע על דבר אחד ואמר שאם ישאל על נדרו אינו יהודי זה הלשון משמע אם ישאל לא יעשה מעשה יהודי לפיכך אסור לשאול על נדרו שעושה עצמו לכופר ואפילו אם נשאל עליו בדעבר יש להוכיחו וליסרו שתלה אמונתו בנדרו וצריך בפרה וסליחה ודוקא ככה'ג אין להתיר לו אבל אמר אם אעשה דבר פלוגי לא אהיה יהודי אפי' הותר אינו צריך שזה הלשון משמע אם יעשה דבר פלוגי שאינו יהודי בעצמותו והיכי ישנה את הדויע שהרי אנן ידעינן שרוא יהודי מ"מ יש להוכיחו גם על זה שעל כל פנים לי שנא דחציפותא הוא כנגד אמונתו ולא שפיר עבדי :

ה אסר על עצמו מין מאכל אם יעשה דבר פלוגי ואמר אחר כך בכל פעם ופעם שישאל עליו יהא באיסורו יותר מהאיסור שהל ע"ז כבר נזכר וכן לעולם יתירו לו פעמים רבות כמו שישערו כמה פעמים אסר וכן בכל פעם ופעם כו' ואחר כך יתירו לו עוד על מה שאמר וכן לעולם דאף על פי דלשון וכן לעולם משמע אפילו כמה פעמים בלי שיעור מכל מקום אינו אלא נדר אחד וכמו שנדרו בפעם אחד כן הותר בפעם אחד :

ו מי שנשבע על דבר אחד והתנה שלא יוכל להתיר לו שום אר' רק פלוגי ופלוגי שהם בארץ מרחקים ונתחרט יתחרט על התנאי הראשונה ויתירו לו אחרים אותה התנאי ואח"כ יתירו לו הדבר שנשבע עליו

ז אם התנה בשעת שבוועתו שלא תהא ניתרת לעולם אין כאן אלא דברים שאין כאן דבר שיהא חל עליו התנאי דעל מה יחל תורה הניאך ויכל לומר שלא תהא ניתרת שאם ישאל עליה על כדיו תהא ניתרת לפיכך אין בתנאי כלום עד שיאמר שלא ישאל על שבוועתו שהוא נדר שיחול על עצמו ואז מתירין לו תחלה השני'

ואחר כך הראשונה כאמור :
ח קבל עליו חרם ונדרו לעשות דבר פלוגי בלי שום פתח וחרטה מתירין לו שאין חרם צריך לא פתח ולא חרטה שאינו נדר אלא כאלו אמר שאם לא יעשה דבר פלוגי יחול עליו עונש החרם והנידוי מיהו אם אמר בלי שום פתח הותר וחרטה יש להושי למילת הותר שאמר דמשמע שלא יתירו לו הותרה לפיכך מתירין לו תחלה השנייה ואחר כך הראשונה :

ט נשבע שלא ידבר עם פלוגי אחר כך נשבע שאם ידבר עמו שיאסר בבשר נשאל על הראשונה תחלה ואחר כך על השנייה שהרי השנייה לא חל עד שנשאל על הראשונה וכבר אמרנו פעמים שאין מתירין לא נדר ולא שבועה כל זמן שלא חלו וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוגי או לחכם שישאל לו על השבועה נשאל תחלה על הראשונה ואחר כך על השנייה של החכם וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוגי ואחר כך נשבע שיהא נזיר אם ישאל על שבוועתו נשאל על שבוועתו תחלה ואז תחול עליו נזירות' ואחר כך ישאל על נזירותו וכן כל ליוצא בזה :

קל ובו סעיף אחר

א מן הרין מתירין שבוועת ונדרין אפי' נשבע בהזכרת השם מ"מ לא ישאל אדם על נדרו אלא מדווחק דהרבה צריכין לרקדק בו וכ"ש כנדר שיש בו נגודו עבירה שאין להתירו יש מי שאומר שמי שנשבע שלא לעשות איוה דבר כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוגי ועבר ומכרו אין חכמיהם מכירה הואיל ועבר בה על שבוועתו :

קלא הנדר על תנאי או שתולה נדרו ברעת אחרים ובו סעיף אחר

א לא רתירה התורה לחתור נדרו ולעוקרו אלא ע"פ חכם מומחה או ג' הדיוטות כמו שנתבאר לעיל ריש סימן רכ"ח ואפילו אם פירש והתנה בשעת הנדר אימתי שארצה אבטלנו מעיקרו או שתלאו באחר שיבטלנו אימתי שירצה אינו כלום דמיד בשחל הנדר אין לו התרה אלא על ידי חכם ואפי' אם תלאו ברעת אחר וקימו ושוב נשאל על הקיום אינו מועיל דמיד כשקיימו האחר חל עליו הנדר וצריך חכם או ג' הדיוטות להתירו אבל אם לא קיימו האחר אלא מיד ששמעו אמר שלא יהיה נדר אין כאן נדר כלל וכ"ש אם התנה בפרוש שחבירו יוכל לבטלו שיוכל לבטלו מיד שישמענו כ"ו שלא חל הנדר ועל"מ סי' רכ"ח סעיף ל"ז ול"ח ואם נדר לזמן אין צריך התרה אלא לכשיגיע הזמן הנדר בטל ממילא .

קלב דין נדרי זירוויין והבאי ושגגת ואנסין וכו' כ"ם :

א יש דברים שאין צריכין התרת חכם כגון נדרי זירוויין ונדרי הבאי ונדרי שנג' ונדרי אונסין והתולה בדבר ולא נתקיים וכולם יתבארו לפנינו בע"ה בסיומן זה :

ב נדרי זירוויין כיצד היה מוכר חפץ לחבירו ואמר קונם עלי ככ' זה אם אפחות מסלע ואמר הלוקח קונם עלי כבר זה אם אוסף על שקל ואחר כך נתרצו שניהם בג' דינרים או בפחות מעט או ביותר מעט לא נאסר אחר מהם שכן דרך התגרים לידור או לישבע כדי לזרז חבירו ואין בלבו לשום נדר ורק בנדר פיו ולבו שוין בעיניו אע"ג דקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים הא כיון שדרך התגרים בכך עדיפי משאר דברים שבלב דאנן סהדי בכך שלא היה כונתו לנדר מכל מקום י"א אף על גב דאמינן לזרוזי נתכוונו מכל מקום לא יוכל המוכר ליתנו בשקל ולא יוכל הלוקח לקנותו בסלע שכיון שכיון שזה אמר בסלע וזה אמר בשקל ועל הדברים הללו נדרו אמינן דמאי היה דעת שניהם לפחות לנדר זה שלא ימלא אחד מהם דברי חבירו אלא זה יפחות מעט וזה יוסף מעט ויש מקילין ודוקא כשאין מעמדין דבריהם אלא מיד באותו מעמד נתרצו שניהם בג' דינרין אבל אם לא נתרצה אלא זה בסלע וזה בשקל ונתכטל המקח ונתפרדו זה מזה ודאי לנדר נמור נתכמך וחל הנדר וכל מי שיעבור אחר כך על נדרו זה חלל דבריו ואם האחר העמיד דבריו והשני לא העמיד אלא תרצה זה בג' דינרים מתוך שנתכטל לאחד נתכטל גם לשני ומותרין שניהם לקיים המקח בג' דינרים וכל זה מימי בתתם אבל אם אומרים שג' נדר נמור נתכוונו הוי נדר ואם המוכר אומר קונם אם אפחות מיותר מסלע או שאמר הלוקח קונם אם אוסף לך על המעט פחר משקל הרי זה נדר שאין דרך לזרוזי כשמשליגין כל כך ולנדר גמול נתכוונו ואם נתרצו אחר כך בשלשה דינרים שניהם חללו דבריהם נדר לשנים שרוצים לקנות ממנו ואמר אינני פוחת מסלע ואמ' אחר כך לאחד מהם לנדר נמור כונתו ולאחר לזרוזי נתכוין כיון שהנדר בטל לגבי אחד בטל גם לגבי השני הואיל ונדר אחד היה אין שייך לומר לזה יהא נדר ולזה לא יהא נדר וכדאמרין התנאי מקצתו הולך כולו :

ג המזמין את חבירו שיאכל עמו ומסרב וזה מדירוים אינו אוכל עמו או שאמר לו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי

עמי ואוכל פת חסה ושתה: כוס של צנון זה מסרב ואינו מתארח אצלו הרי זה נדר של ורז ואינו נדר אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והיו מומינים אותו גם כן במקום אחר וחפץ לאכול יותר עם ראובן ואמר לו הריני מצבידך אם לא אוכל עמך כרי שלא יפצירו בו במקום אחר הרי זה נדר גמור אם לא יאכל עמו הרי אלו נדרים ירוזין מדין התלמוד ואנו אין לנו כח לתלמוד למקום אחר לדמות לאלו שאין להם כח אלא מה שאמרו חכמים:

נדר הבאי פ' גומא ושפת יתר שמוסיף למר יותר ממה שראה והוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאמר אלא שרדך בני דוד להוסיף על מה שראה ולא היה דעתו לנדר כיצד כגון שאמר קונם כבר זה עלי אם לא ראיתי בדרך זה כיצד מצרים או אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד או חומה גובה לשמים הרי זה נדר של הבאי ואינו נדר שכן דרך השלם להפליג ולא כיון לשם נדר והוא שאמר שראה עם רב או ראה נחש או חומה אלא שהפליג דבריו אבל אם לא ראה כלל ואמר כן הרי זה כיון לנדר ואסור ואפילו אם ראה ומעמד דבריו שאומר בדוקא אמרתי וכונתי לנדר הרי זה נדר:

האומר כל פירות שבעולם עלי אינו נדר רכיון שאדם יודע שאי אפשר לחיות בלא כל הפירות הרי לשוא נדר והיא לא לנדר אסור ואינו אסור בכלום וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי אם לא עשיתי דבר פלוני אף על גב שלא עשהו אינו נדר ואף על גב דלעיל סימן ר"ז סעיף כ"ב אמרינן דהנודר מן הפירות מותר בגדיים וכלאים כו' ה"מ מן הפירות סתם אבל כל פירות שבעולם כולל כל מדי שבעולם שהכל מקרי פירות שבעולם ודוקא בלשון עבר אבל אם אמר בלשון עתיד יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני ו"א דאסור שכיון שאי אפשר שיוהר ולא יעשה אותו דבר ולא יאסר עליו כל הפירות הרי זה נדר גמור וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי חוץ מחטין ו"א דהוי נדר דהא איפשר לחיות בחטין ויש חולקין:

נדר שגנת כיצד אמר קונם עלי כבר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שיוין הלכך לא הוי נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם כבר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתה מכל מקום כיון דנדרו באכילה קביעת' חייל והי'א שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כסי או שהבתה בני ונמצא שלא נגנבה ושלא הבתה וכן אם אמר אם היה פלוני אצלו זה הדבר אתן אלהיך זה לצדקה ונודע שהיה שם פטור דהוי נדר בשוגג וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הגדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להחזיר הנדר על ידי פתח זו די'פיה דגולד דלא שכיח הו'א כמו שיתבאר לקמן:

וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלין פרותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפ"י נמצא עמהם וזים כולם מותרין רכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדרים שגנת כיצד אמר קונם עלי כבר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שיוין הלכך לא הוי נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם כבר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתה מכל מקום כיון דנדרו באכילה קביעת' חייל והי'א שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הגדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להחזיר הנדר על ידי פתח זו די'פיה דגולד דלא שכיח הו'א כמו שיתבאר לקמן:

וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלין פרותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפ"י נמצא עמהם וזים כולם מותרין רכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדרים שגנת כיצד אמר קונם עלי כבר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שיוין הלכך לא הוי נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם כבר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתה מכל מקום כיון דנדרו באכילה קביעת' חייל והי'א שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הגדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להחזיר הנדר על ידי פתח זו די'פיה דגולד דלא שכיח הו'א כמו שיתבאר לקמן:

עליו איסור שבועה משום הדראתו ,

בשעות והי' נשאמר בשעת האיסורא אסורים לזה ולזה הראה על כל אחד שבהם וגם על אביו שהיה בתוכם ולא חבירו ובשעת חזרה אמר ג"כ אלו הייתי יודע שאבא בניהם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר שלא החליף לשון הנדר הראשון בין שעת האיסור לשעת חזרה ונשאר הכל בלשון פרט נשאר כל הפרטים ודרושינן באיסור הראשון חוץ מאביו שחזר בו מחמת פעותיו ובשביל זה לא הותרו הפרטים והאחרים שאין זה בכלל הותר מקצתו הותר כולו רק הוא לבדו הותר:

אמר קונם יין עלי מפני שהוא רע למקיים ואמר לו הרי המיושן יפה למקיים ואמר אלו הייתי יודע לא הייתי נודר אפי' אמר אלו הייתי יודע הייתי אומר החדש אסור והשן מותר מותר בשין ובחדש דה"ל כמו נדר שכותר מקצתו שהרי מתחלה סתם יין אסור והותר כולו אבל אם אמר אלו הייתי יודע הייתי אומר כל הינות אסורים עלי חוץ מן המיושן הרי זה אינו מותר אלא במיושן לבדו וכן כל כיוצא בזה שלא החליף לשונו דמתחלה גם כן אמר סתם יין ויכול כל הינות:

מי שנשבע שלא יעשה דבר זה מפני שהיה סבור שהוא איסור גדול ואחר כך נודע לו שאין בו איסור כ"כ לא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות:

מי שאמר לחבירו שהשך כלל אותו בפשרה שלו וע"י כך נשבע לו לתת לו כך וכך מעות ואיגלאי מלתא ששקך היה שהשך פטור לזה אין ממש באותה שבועה כיון שהטעמו גרוע זה מהאדם בשבועה דרשינן פרט לאונם שאין לה אונם גדול מזה שזה כחש לו ואדעת' דהכי לא נשבע:

נדרים שגנת כיצד אמר קונם עלי כבר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שיוין הלכך לא הוי נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם כבר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתה מכל מקום כיון דנדרו באכילה קביעת' חייל והי'א שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה כסי או שהבתה בני ונמצא שלא נגנבה ושלא הבתה וכן אם אמר אם היה פלוני אצלו זה הדבר אתן אלהיך זה לצדקה ונודע שהיה שם פטור דהוי נדר בשוגג וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הגדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להחזיר הנדר על ידי פתח זו די'פיה דגולד דלא שכיח הו'א כמו שיתבאר לקמן:

וכן אם ראה מרחוק אנשים שאוכלין פרותיו ולא הכירם ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם עליהם אינו נדר אע"פ שלא פירש כיון שהדבר מוכח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפ"י נמצא עמהם וזים כולם מותרין רכיון שבטל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם אצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו:

נדרים שגנת כיצד אמר קונם עלי כבר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה או אם אוכל ואשתה ושכח ואכל ושתה אינו נדר ופעמא באם אכלתי כולו כיון שהוא שוגג בשעת הוצאת הנדר מפיו היה סבור שלא אכל ושלא שתה ולא הי' דעתו לנדר כלל ולא היו פיו ולבו שיוין הלכך לא הוי נדר וכאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שוגג שהרי אמר קונם כבר זה עלי אני אוכל ואם אני שתה ופשיטא דכפי כן היה לבו אלא שאהר כך שכח ואכל ושתה מכל מקום כיון דנדרו באכילה קביעת' חייל והי'א שעתא ה"ל שוגג כלומר שלא נזכר שהיא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרה כלל וילפינן לה משבועות דכתיב גבי שבועה לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשינן שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכר את השבועה או הוא חייב על שבועת ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שבועת ביטוי ה"ג גבי נדר וכן אם אמר קונם לי שאני נושא פלונית שהיא כעורה והיתה יפה בשעת הגדר שהם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כעורה ויפה הרי חל הנדר ונ"ל דאפילו פתח אינו להחזיר הנדר על ידי פתח זו די'פיה דגולד דלא שכיח הו'א כמו שיתבאר לקמן:

עליו איסור שבועה משום הדראתו ,

יך ואע"ג דר' נדרים אלו שאמרנו אינם צריכין התרה אסור לרור בהם לכתחלה אם לא שרוצה לקיים דבריו ואסמכתו אקרא דכתבי לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין כלומר שלא לדבר בתחלת דבריו כמדבר בחולין על תנא אפי' שלא לעשותו ;

יד הנדר או הנשבע לאנס לא הוי נדר ולא שבועה לפיכך נדרין להרגים ולמוכסים אם הוא מיכס העומד בלא ציווי המלך או אפילו מוכס עומד בציווי המלך והוצה לקח ממנו יותר מקצבתו ויכל לידור או לישבע כדי שיפטר ממנו כיצד אומר לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם אינו מבית המלך ליפטר מן ההרג או אם אין מה שאני מביא מבית המלך כדי ליפטר מן המכס והושב בלבי יאסרו עלי רק היום אף על פי שמוציא מפיו סתם וקו"ל דברים שכלב אינם דברים גבי אונס שרי ובלבד שלא יוצא בפיו דבר שהוא בפירו' נגד מה שכלבו כגון שפירש יאסרו כל פירות לעולם ואיך יחשוב הוא שלא יאסרו רק היום דבכנין כזה ודאי דברים שכלב אינם מבטלים מה שהוציא ואפעל פי שהוא אינם לפיכך אם משכיעהו המושל ונגלגל דבריו שהבחיח לומר לעולם יחשוב כל זמן שאני באימה תחת ממשלתך וכו' וכן אם הכריחו לומר כל ימי חייו יכול לחשוב תנאי אם לא אצטרףך כו' ואם יוכל גבטלו בלחש בשפתיו תוך כדי דבור עדיף טפי ואפילו לא בקש ממנו ההרג או המוכס שדרי והוא נדרר לו מעצמו או הוסף לידור יותר ממה שבקש כגון שאמר לו אמור קוני' שחנה מאשתך אם אינו כרבורך והוא או קונם אשתי ובני נהמים לי או שבקש ממנו שידור והוא נשבע אינו כלום שכל מה שהוא עושה אינו עושה אלא מחמת אונס ולחוק דבריו נגד האג' וכולם בכלל אונס יחשב וכל זה דוקא כשנשבע לו בפיו או צריך לבטל בלבו באיזה תנאי ודרך שיוכל שלא יסתיר מה שהוציא בפיו אבל שר או שלטון שצוה להחרים על איזה דבר שלא כדון אין באותו חרם כלום ואפילו בטול בלב אינו צריך וכל זה לא מיירי אלא כשאפשר לו לעבור על שבועתו ועל נדרו ושלא ידע לגוי האנס אבל אם אי אפשר לעבור אם לא שיוודע לגוי האנס אסור מפני חילול השם ימזה הטעם נעשה צדקה כשעבר על שבועתו לנכבד נצר אף על פי שהיתה בדרך אונס מיהו אם יודיע לגוי אחר שיצא מאונסו שהיה לו תנאי בלבו ושלכן עובר על שבועתו לוכ' למיחש לחילול השם האילו היה אונס מתחלה שנגם הגוי יודע זה והכל לפי צורך הענין מלך או שלטון שצוה לישבע להגיד על אחד אם בא על הגיהי כרי להענישו מיירי שבע' אונס ויש לבטלה בלבו וכן אם ראובן הפק' ממון ביד שמעון וצוה המלך או השר להחרים על מי שיוודע ממון של ראובן אם הגוי רוצה לקח ממון של ראובן באונס שלא כדון אין בחרם כלום וכן יוכל הנפקד לישבע שאין לו משל ראובן כל' ובלבד שיבטלנו בלבו ובלבד שלא יחל חילול השם בדבר וכמו שכתבנו שני יודעים שהובו זה את זה ונזר השלטון להגיד עדות בחרם שנתבע' אם יענוש המכה יותר מדינו נקרא אונס ואין צריך להגיד ואם אינן יכולין להישטו וצריכין להגיד יעירו וישלמו ליוקנוקו ואל יצילו עצמן בממון חבירהם דלאו כל כמיניהו דמאי חזית דרמ' סוכן טפי כו' ועיין לקמן בסיומן רל"ט עוד מדינים אלו :

טז מי שאנס את חבירו ויסרו במיני יסורין עד שנשבע לתת לו כך וכך מעות אין באותה שבועה או נדר או חרם ממש הדאד' בשבועה בעינן פרט לאונס ואבי' לבטלה בלבו אינו צריך דלא דימי להרגין ולמוכסין דהתם אינם מייסרים אלא רוצים לעשות לו רעה והוא מציל עצמו בזה אבל הכא כל מה שאומר ונשבע אינו עושה אלא מתוך ייסורין ואין בהם כלום ואפילו אומר על דעת המקום ועל דעת הקהל או רבים חלילה שתהא דעת המקום וקהל או רבים מסכמת לזו וכל שכן אם היה כאן יראת מיתה שאינם כלום :

טז מי ששרד בתו ונדר לתת עמה סך מעות ונשבע ואחר כך נתתלקלו החובות שהיו חייבים לו אם אין לו מה לפרוע לא חובות ולא קרקעות וזכצ' חוקמבית דיהוה וכלי תשמישו פטור דאין לך אונס גדול מזה ועל ביתו זכלי תשמישו לא היה דעתו לתת ראובן ושמעון שהיו דרים בעיר אחת ונשבעו שניהם להשיא בניהם זה לזה ואח"כ יצא ראובן ובנו המשוךמן העיר לדור במקום אחר שמעון פטור ואין צריך להודיך בתו אחריו דאדעתה דהכי לא נשבע עם ראובן פטור אם הוצרך לצאת דמיקרי אונס אם לא מתדיר ליה פה וכן אם נשבע הבן והאב הוצרך לצאת ואין לבן פרנסה וולת אביו מקרי אונס ועיין בלבוש ע"ש סימן ע"ג סעיף ח' :

יז מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אונס אם סיבב הוא או אחרים כשבילו איום עליו שלא לילך למקום חמיו אין זה אונס דשמא לאיים עליו יעשה ואין כאן איום של אמת שהוא שנדרה לבעלה בתלוי שלא תינשלא לאיש אחרי מותו או להפך דהוא נדר לה בחליה או מי שנדר לחולה איזה דבר אם עשו זה משום הפצרת החולה שלא תטרף דעתו עליו הוי כנדר של אונס ופטור אבל אם לא עשה כן מפני זה אלא מפני דבר אחר הוי כנדר על דעת חבירו וע"ל דינים כאלו בסיומן רכ"ח :

יח שיתפין שנדרו דינים וקבלו חרם לקיים כל מה שיגזרו עליהם הדינים ואחד מהם מסר מודעא שלא יקבל עליו הנכבדים אלא כדי שיתאמת מה שחייב לו מפני שהיא ירא שמה יכחיש לו מעותיו שכבר התחיל לומר שאין בידו כלום ואחר שנזרו הנכבדים הראה מודעא זו ואמר שאינו רוצה לקבל אלא שידון עליו דין הקהל כדי תורה אסור לו לתת דינים שאין זה בכלל נדר אונסין כלל שהרי לא היו מבדחים אותו לקבל דינם רק הוא קבלם עליו מרצונו ; **יט** מי שפירש בשעת נדרו על מה נדר הרי זה כתולה נדרו באותו דבר ואם לא נתקיים הדבר שנשבע בגללו מותר כגון שאמר איני נושא את פלוגת שאבי' רע ושמעני שמת או שעשה תשובה אין צריך התירה דהוי כאלו פירש שנודר על זה התנאי וכיון שנתכטל נתכטל הנדר ואף על גב דאין פותחין בגילו של מיתה כדאיתא לעיל סימן רכ"ח סעיף י"ב ה"מ שלא תלה בו נדרו בשעת שנדר אבל הכא תלה בו נדרו בפירוש וע"ד זה נדר דכל זמן שאביה רע קאמר ויטעם זה נמי אין להקשות דהכא משמע שאף על פי ששמע שאחר הנדר מת או עשה תשובה מותר וכו' ש ממה ראוינן לעיל בס' זה סעיף ו' בקונם שלא יישא אשה פלוגת כפני שהיא בערה בלוי וי"פיה אדר הנדר דהל הנדר דלא דמי הת' אין אשה כעורה עשויה להיות נאה לכך אמרינן ודאי לא היתה דעתי שתבא זו לדי התר לינשא לו דלא עלה על דעתי שתהא נאה אבל הכא באביה רע עשוי לעשות תשובה ועשוי הוא למית הילכך אמרינן דעתי דכי אמר שאביה רע כל זמן שאביה רע קאמר :

כ ועוד יש נדר שאין צריך התרה כגון שאמר לחבירי קונם שאני נהנה לך אם אין אתה נוטל ממני כד ויכד הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם שיאמר לו כלום נדרת אלא לכבדני זהו כבודי שלא אטיל מלך ואפילו אין המזיר אומר כפי' שכך היתה כונתי אלא מן הסתם וכן אם אמר לו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי כך וכך יש לו ג"כ התרה בלא שאלת חכם שיאמר לו הרי הוא כאלו קבלתי וע"ל סימן רכ"ח סעיף ל"ט ואין להקשות אלו נדרים האחרונים שאמרנו קונם אם אתה נוטל ממני כו' או קנס שאם אין אתה נותן לי כו' מ"ש מן המומין את חבירי שיאכל עמו כו' שכתבנו בסעיף ג' דחש' לנד' של זירוז ואינו נדר אף על פי שאין זה אומר לו הרני כאלו אכלתי כו' או כלום אתה עושה אלא לכבודי זהו כבודי שלא אוכל עמך דאין זה קושיא דוראי גבי מתנה שייך לומר זהו כבודי שלא אטול ממך כלומר ת"ל כבר יש לי רב ואינו צריך לך ואני מחוייב לך על זה כאלו קבלתי המתנה ואין נוגע כזה בכבוד הנותן כמו שאמר עשו לעקב דודאי היתה כונתו לכבדו בפניו ולא היה נוגע בכבודו אבל כדמוין אם יאמר המומין זהו כבודי שלא אוכל עמך הרי נוגע בכבוד המומין כאלו אמר לו שאינו ראוי שהוא יאכל עמו והוי פוגע בכבודו שהרי כן דרך העולם אפי' מלכים ושרים ויועצים דרך ארץ שמכבדין אותן בסעודה באכילה ושתיה והוא כבודם וכבוד המומינים שאוכלים עמו לכך אפי' בל' ר' שובת המיומן אינו אלא נדר של זירוז מה שאין שייך כן כאן שאם לא ישיב לו כלום נדרת כו' דילמא הך בקישטא קאמר ולנדר איכותו וכן בספא אם לא יאמר קבלתי שמתה זה לנדר ממש איכותו שהיה צריך לזה ועשיו נמלך מפני שאין צריך לו עוד נ"ל ו"א דדוקא בדיבר שיש בו קיום מעשה שייך לומר הכי כגון הכא שיאמר הרני כאלו התקבלתי שהרי אפילו אם היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו לפיכך גם עכשיו יכול לומר הרני כאלו התקבלתי והחזרתו דאפוכי משראתה למה לי אבל בבטול מעשה כגון שיאמר קונם נכסי עליך אם תלך למקום פלוני לא שייך לומר לך והרי הוא כאלו לא הלכת שזה הוא דבר שאי אפשר ויש חולקין ואומרים שאפילו בעניין זה יוכל לומר כן לפי שאיתו התנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לא כבר נשלם רצונו וכן כל תנאי שהוא לטובת הנדר יכול לומר לו הרי הוא לי כאלו קיימת התנאי כגון מי שאומר קונם אתה נחנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך אם הבן סמוך על שולחן אביו הרי לא נתכוין האב אלא לטובתו שהרי אם לא יתן זה צריך ליתן הוא לפיכך יוכל האב לומר הרי הוא כאלו קבלתי ופטור אבל אם אין הבן סמוך על שולחן אביו הרי לטובת הבן נתכוין ואין האב יוכל למחול ולומר התקבלתי רק הבן ולי נראה דלפי ה"ש חולקין דבסמוך אפי' אין הבן סמוך על שולחן אביו יכול האב למחול ולומר התקבלתי דה"ל יאמר כלום אמרתי אלא שתעשה רצוני ועכשיו חושש אם תתן לבני או לא תתן הרי הוא לי כאלו קיימת' נ"ל :

י"ג עונות נדרים לומר ולנקבה ובו סעיף א'

א דבר יודע שאין הזכר נקרא גדול עד שיביא שתי שערות ורוב בני אדם הזכרים אינם מביאים שתי שערות עד בני י"ג שנים ויום אחד וזו הוא נקרא איש וקודם לכן עדיין אינו איש אלא קטן ואשה ממהרת להביא שתי שערות שנה ארת מקודם לבן דהיינו מבת שתים עשרה שנה

זמר ומזרח חלקו של שני נשאר קלוש והוקל איסור שאין בו מלקי להרמב"ם צריך שישמעו שניהם ביום אחד אבל אם שמע אחד היום והפר ושמע השני ביום של אחריו אין יכול להפר וילקי לה מקרא דכתיב ואם הגיא אביה אותה ביום שמעו וגומ' וכתוב אחריו ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה ושמע אישה ביום שמעו וגומר משמע ליה דהאי ביום שמעו דגבי אישה קאי על ביום שמעו של האב והי' קרא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה שעדיין לא שמע האב ושמע אישה ביום שמעו של האב וגומ' או והפר לה וגו' כלומר עם האב הא למדת שאחר שהפר האב ושמע הארום ג"כ ביום שמעו של האב הרי זה מופר אבל אם שמע האב והפר ואחד כמה ימים ואחר כמה ימים שמע האב והפר ביום שמעו שאינו מופר והי' אם שמע הארום והפר כתבנו שפסקי זה בארום קא מייירי הי'א שכל אחד מפר ביום שמעו ואף ע"פ שלא שמעו ביום אחד דלא משמע להו דהאי ביום שמעו דגבי הבעל אשמיעת האב קאי והבי מסתבר ואם נתאס' ואין לה אב והי' בוגרת שנתאסרה אין הארום יכול להפר :

ו אם קיים האחד אפילו חור ונשאל על ההקמה אינו יכול להפר עם השני וגו' אפי' נשאל על ההקמה בו ביום של שמיטת שניהם אינו יכול שוב להפר עם השני אפי' דאמרינן לקמן סעיף ט"ט דההקמה נשאל ומפר היינו כשהפירה תלויה בלבד אבל הכא כשהפירה תלויה בשניהם מר שקיי' אחד מהם השני לא העלה על דעתו להפר ביון שיד' שלא יהיה בה ממש והוי כאלו קיימ' כמחשבתו ואמרינן לקמן סעיף ט"א דקיום המחשבה מהני לגבי הדין ולכא למימר שישאל ג"כ על ההקמה דהא לא נדר כלום והתירה אמרה לא יחל דברו אבל אחרים מיהלן דברו משמע ולא מחשבתו כן ג"ל מעמא ודוק :

ז שומרת יבם שנדרה אין היבם מפר אפילו אין שם אלא יבם אחד דוראי זקוקה לו ואפילו עשה בה אותו היבם מאמר אינו כלום שלא אמרה תורה אלא בארוסה אבל מאמר ביבמה אינה אלא מדרבנן וכל שכן זיקה לברה שאינה כלום :

ח הלך האב או שלוחו עם שלוחי הבעל להביאה לו להכניסה לו לחופה עריון היא ברשות שניהם להפרק מסרה האב או שלוחו לשלוחי הבעל יצאה מרשות האב ואין לו עוד חלק בהפירה שאינה עוד ברשותו מיהו גם היא אינה עריון ברשות הבעל ואין הבעל מפר לה עד שתכנס לחופה :

ט נערה מאורסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרה עד שבגרה ויצאה מרשות האב אין הארום יכול להפר לברו שלא נתנה התורה רשות לארום להפר כי אם בשותפות האב ועכשיו יצאה מרשות האב שאינו יכול להפר גם הפרת הארום אינו כלום :

י נדרה ושמע אביה והפר חלקו בעודה ארוסה ולא שמע בעלה עד שכנסה לחופה אינו יכול להפר שאין הבעל מפר לברו נדרים שנדרה קודם לכן דהא בהדיא כתיב ואם בית אישה נדרה והיינו לאחר נישואים שהיא בבית אישה והפר וגו' אבל לא נדרים שנדרה קודם לכן, לכן דרך ת"ח לומר לה קודם שיכנסנה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותו יהו מופרין וכן יאמר האב לכתו קודם שתצ' מביתו כל נדרי' שנדרת עד היום היה זה מופרין :

יא מת הארום בעודה נערה חוזרת לרשות האב ל"מ שמפר מה שנדרה אחר מות הארום אלא אפילו מה שנדרה בחי הארום ושמעו ושחק ומת ביום שמעו ולא הפר מפר האב לברו ביום שמעו אפי' לא שמע ביום שמת הארום ואפי' לא יבם אחי ארוס' ועש' בה מאמר מפר האב לברו ודבר זה למדו מקר' דכתיב ואם היו תהי' לאיש ונדריה עליה היו תהי' בשתי הויית הכתוב מרבר ומקיש קודמי הויית שנייה לקוד' הוייה הראשונה פ' קודם הויית שנייה שמת הארום הראשון וראייה לחזור ולהתקדש הקיש לקודם הוייה הראשונה שלא נתאסרה מעולם והיא יושבת כבי' אביה מה היא קודם הוייה הראשונה אב מפר לחוריה אף קודם הוייה שנייה כלומר שמת הארום הראשון אב מפר לחוריה כלומר שחזרה לרשותו כבראשונה ופרכינן ואימא הי'ם בנדרים שלא שמע הארום הראשון דהו' דומיא כקודם הוייה הראשונה אבל בנדרים ששמע בהן הארום הראשון קודם שמת ולא הספיק להפר אין האב מפר עד שתחזור ותתארם שיפירו הוא והארום האחרון וכמו שיתבאר בסמוך בסעיף י"ג שהארום השני יכול להפר מה שנדרה תחת הארום הראשון ומשנין האי מפכעור' בית אביה נפקא דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה כלומר אף על גב שהיתה ארוסה וחזרה לבית אביה האב יכול להפר לה לברו ואם כן תהיה להקיש הוייה שנייה להוייה ראשונה למה לי אלא לנדריה שנדרת ושמע הארום הראשון ושחק ומת ביום שמעו אפי' יכול האב להפר כל שכן אם לא שמע הארום הראשון כלל ודוקא שמת הארום קודם שמעו או שמת ביום שמעו ולא הפר ולא קיים הנדר וכן אם הפרו צריך האב לחזור ולהפר ביום שמעו אבל אם קיים הארום את הנדר קודם שמת או שמת אחר יום שמעו אין האב יכול להפר דכבר קיימו הארום בשתיקתו ביום שמעו ולהדימב'ם אפילו שמע הארום והפר לה ומת ואחר כך שמע האב אב האב יכול להפר לברו ונראה לי דהרמב"ם לטעמיה אילל רבי חיבי דס"ל לעיל בסעיף ה' שכתבנו בשמו דהואיל דכתב התורה ביום שמעו

יום אחד ואם היא נקראת גדול' והכא גבי נדרים כתיב איש כי יחר נדר לה' וגומר לא יחל דברו וגומר והיינו גדול' וא"כ ש"מ שאין יחיבי' משום כל יחל אלא לכשיגרילו אך מכתבה התור' גבי נזיר איש ואשה כי יפלא לנדר' וגומ' מריבין ממתל כי יפלא אפי' מפלא חכם סמוך לאיש כי פי' כי יפלא כי יפריש כלומר כשהוא מפלא ויודע לפרש לשם מי נדר נדרו נדר ומכתוב איש כי יפלא ש"מ דהפלאה זו ג"כ אינה גורמת להיות נדרו נדר אלא כשהוא סמוך לאיש והיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שתי שערות והיינו בתגוק' כל שתיים עשרה ובתינוק כל י"ג נמצא ר"ן עונת נדרים לזכר ולנקבה הכי נינהו קטן בן י"ב שנה ויום אחד וקטנה בת י"א שנה ויום אחד והיינו שנה סמוך לגדלות של כל א' אם יודעים לשם מי נדרו ונשבעו נדרים נדר ושבעות' שכוונה אף על פי שלא הביאו שתי שערות ומיהו אינן לוקין אם חללו נדרם ועברו על שבעות' עד שיגדלו דלאו רביל יחל לא קאי אלא איש נשאר כלומר גדול' והיינו בן י"ג לזכר וי"ב לנקבה ושנת י"ג לזכר ושנת י"ב לנקבה בדרךין אותם אם יודעין לשם מי נדרו נדרן נדר אם לאו אין נדרן נדר כדכתי' כי יפלא לנדר נזיר להזיר לה' כלומר שיפריש שדר לה' או נדרו נדר ואפילו אם נדרו בתחלת השנה ובליק' אותן יודעו לשם מי נדרו ואחר כך בסוף השנה חזרו ונדרו אינו נדר עד שיבדקום פעם אחת והכי משמע כי יפלא לנדר וגומר וקודם שיש י"ב לזכר וי"א לנקבה אפי' יודעים לשם מי נדרו אינו נדר דסמוך לאיש בעינן מיד גוערין בהן ומכין אותן מדרבנן שלא ילמדו לשונם בנדרים ושבעות' ואם דבר קטן וקל הוא ואין בו עינוי נפש אמרים להם שיעמדו בנדרם כדי שלא ירגילו עצמם בנדרים ויבאו לנהוג קלות ראש בנדרים ומי"ג ויום אחד ואילך לזכר ומי"ב ויום אחד לנקבה הרי הם גדולים ממש ואף על פי שאין יודעים לשם מי נדרים נדרים נדר ולוקין עליהם אם חללו הן איש הן אשה והוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבעתה .

רלך מתי האב והבעל מפירין ומתי מפירין שניהם יחד ובו עיר סעיפים :

א האב מפר נדר בתו כל זמן שהיא קטנה או נערה אפי' נדרה על רעת רבים כמו שכתבתי טעמם לעיל סימן רכ"ח סעיף כ"ד בנרה או נשאת שוב אינו יכול להפר שכן כתיב ואשה כי תדרו נדר לה' ואסרה אסר בבית אביה בער' וגו' וכתוב ואם הגיא אביה אותה וגומר והגיא לשון הפירה הוא וכתוב בתורה לא יקום וגומר ובבית אביה משמע כל זמן שהיא ברשות אביה והיינו קטנה ונערה שהיא כירו להשיאה למי שירצ' כמו שנתבאר בלבוש הבין וארנמן ולא בוגרת שאז אינה ברשותו :

ב והבעל מפר נדר אשתו לברו משתכנס לחופה עד שתתגרש ויגיע הגט לידה דכתיב ואם בית אישה נדרה והיינו נשואה שנכנסה לחופה שאז היא בבית אישה וכתוב ואם הפר יפר אותם אישה וגומר לא יקום וגומר היתה מגורשת מספק לא יפר לה דשמא אינה אשתו ואין ממש בהפרתו ותבא היא לידי מכשול על ידו :

ג נתן לה גט' על תנאי או לאחר זמן לאיפר לה בימים שכתבתיים אפי' שעדיין היא אגודה ביה מ"מ אינה נקרא' בבית אישה כיון שכתב לה גיט' :

ד שמענה שמת בעלה ונשאת לאחר גורע שעדיין בעלה הראשון קיים שניהם אינם יכולין להפר נדריה הראשון לא דטעמא מאי אמרה תורה שהבעל מפר נדר אשתו משום שלא תתנה עליו שהיא לו נתנה לו תורה רשות להפר אלא נדרי עינוי נפש כמו שיתבאר לפנינו וטעמא משום שלא תתנה עליו והכא תתנה ותתנה שהיא להוציא עומדת שנאסרה עליו והשני לא יוכל להפר שהיא אינה אשתו שאין קדושתו תופסין לו בה והוא הדין כל אשה שנשאת לחיוב כריתות אינו יכול להפר לה נדרה שאינה אשתו שאין קדושתו תופסין בחייבי כריתות נשאת לאיסור לאין או לחיובי עשה לא יפר לה לכתחלה כיון שהיא אצלו באיסור' מ"מ כיון דקדושתו תופסין לו בה אם הפר הרי זה מופר :

ה משתתארם עד שתכנס לחופה ועודה נערה אין הבעל מפר לברו אפי' אם הוא חיוב במזונותיה ולא האב מפר לברו אלא שניהם מפירין בשותפות הבעל לברו לא שעדיין אינה בביתו והתורה אמרה ואם בית אישה נדרה והאב לברו לא שכבר יצא' קצת מרשותו על ידי הקדושה אלא שניהם מפירין בשותפות שכן משמע מקרא מלא דכתיב ואם היו תהיה לאיש וגו' והפר את נדרה וגומ' וע"כ לא ר"ל לברו ויכול להפר דא"כ הא דכתיב אחריו ואם בית אישה נדרה וגו' והפר וגו' ל"ל אלא האי קרא בארוס' מרבר וכא ללמד שהוא דהאב יחד מפירין נדריה בעודה נערה דכתיב בנעוריה ביה אביה כל שבעוריה עריון ברשות אביה היא אבל כיון שנתקדשה בתרופקה קצת מרשות אביה ונכנסה קצת לרשות הבעל ושניהם יחד מפירין ואפי' נדרים שהיו עליה קודם שנתאסרה ולא שמע בהן אביה ולא הפירו ולא הוקמו ונתאסרה שניהם מפירין יחד דכתיב ואם היו תהיה לאיש ונדריה עלי' וגומר משמע נדריה שנדרה קודם שנתאסרה יש גם כן כח למאסר' להפר עם האב ואם הפר אחד בלא שני אינו

גבי אישה שלמדנו ממנו הריכא דשמע האב והפר ואחר כמה ימים שמע הארום והפר ביום שמעו דאינו מופר וסבירא ליה להרמב"ם דהוא הדין אם שמע הארום והפר כו' כמו שכתבנו לעיל הכי נמי סבירא ליה הכא דכמו דילפינן מקרא דהיכא דנדרה בשנתארה והפר האב חלקו ומת דשוב אין הארום יכול להפר כדבעינן למכתב בסמו' בסעיף ט"ז בע"ה ה"ה היכא דשמע הארום והפר ומת שוב אין האב יכול להפר ג"ל *

יב כנסה או אפילו לא כנסה ממש אלא שנסתרה האב או שלוחיו לו או לשלוחיו להבטיח לחופה ומת הבעל בעודה נערה אינה חוזרת לרשות האב כיון שכבר יצאה לגמרי מרשותו : זהו

יג נדרה והיא ארוסה ונתגרשה וחזרה ונתארסה לארוס זה או לאחר אביה וארוסה האחרון מפירין לה אפי' מה שנדרה תחת הארום הראשון דגבי ארוס כתיב ונדריה עליה והאי עליה יתירה הוא ומשמע אפילו מה שנדרה תחת ארוס אחר קודם שנתארסה לו הוא והאב יכול להפר , והוא שלא שמע הארוס הראשון קודם שגירש' שנדרה אבל אם שמע קודם שגירש' שנדרה אין הארום האחרון ולא האב יכולים להפר כמו שכתבנו לקמן סעיף ג' , אבל אם כנסה ונדרה ולא שמע הבעל וגירשה ואחר כך חזר ואירסה אינו יכול להפר אותו נדר שנדרה תחתיו בעודה היתה נשואה לו משו' דאין ארוס מיפר אלא בשותפות האב והאב כיון שבכרי יצאה מרשות האב לגמרי ע"י כניסה הראשונה שוב אינה חוזרת לעולם לרשות האב ואין האב יכול להפר והואיל ואין האב יכול להפר גם הארוס אינו יכול להפר לברו ,

טז מת האב משנתארסה אין הארום יכול להפר ל"מ אם לא הפר האב חלקו קודם שמת אלא אפילו אם הפר חלקו ומת אין הארום יכול להפר דלעולם אין הארוס מפר אלא בשותפות עם האב ואע"פ שהאב כבר הפר חלקו ונקלש מותר הנדר שעליה לא יוכל הארוס להפר , דבענין בית אביה משמע אפילו בית אבא אלא שמת כ"ז שהיא נערה היא ברשות בית אביה כלומר יורשי אביה ואין לארוסה רשות עליה לברו וכיון דיורשי אביה אינם יכולין להפר שלא נתנה התורה רשות להפר אלא לאביה גם הארוס אינו יכול להפר אפילו אם שמעו הארוס והאב יחד והפר האב קודם שמת והיה איפשר לארוס ג"כ להפר בחיי האב ובתוך כך מת האב נפלה היא לרשות בית אביה ולא נתרוקנה לארוסה ואינו יכול להפר המותר וכל שכן אם שמע הארוס והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת שאין הארוס יכול להפר חלק האב ,

מז שמע אביה והפר לה ולא הספיק הארוס לשמוע עד שמת אין האב יכול להפר חלקו של ארוס שכיון שכבר הוא הפר חלקו בנדר זה כבר יצתה מרשותו לגמרי בזה הנדר ושוב אינו יכול להפירו לה לברו ולא אמרינן מותר הנדר של חלק ארוס כיון שמת הארוס חוזר וניתק למקומו על האב דכיון דנקלש לא אמרינן דנתוק ניתק על האב ולא דמי להא דאמרינן בסעיף י"א מת הארוס חזרה לרשות האב אפי' חלקו של הארוס דהתם מגו שעדיין יש לו חלק לאב בנדר זה להפר חלקו מיפר גם חלק הארוס אבל הכא אגב קולשה נדר לא יוכל להנתק עליו , ודוקא שמת אחר יום שמיעה של האב אבל אם מת ביום שמיעה של האב חזר האב ומיפר הכל ביחד דלא גרע מאלו לא שמעו ולא הפר כלל קודם שמת הארוס ומת הארוס דקיל לעיל סעיף י"א דחזרה לרשות האב ה"ל ל"ש ואם חזרה ונתארסה בו ביום שמת הארוס הראשון אף על פי שמת הארוס הראשון אחר יום שמיעת האב חוזר ומיפר עם הארוס השני וטעמא דמילתא משום דאע"ג דכשלא חזרה ונתארסה אמרינן דהואיל ונקלש לא מצי מינתק מן הארוס לאב , דהיינו משום דאב גבי ארוס שינוי רשות הוא ולא מצי מינתק משום לכאן אבל היכא דאיכא ארוס אחרון שרבתה התורה שארוס אחרון יוכל להפר מה שנדרה תחת ארוס הראשון מדכתיב עליה כדכתיבין לעיל סעיף י"ג חזינן האי ארוס אחרון ככרעיה דראשון וכיון דמארוס אמרינן אנתוקי הוא ומיהו יש חולקין ואומרים גם בזה אין האב חוזר ומיפר עם הארוס השני דכיון דהוקלש הנדר לא מינתק כלל לגבי האב וממילא גם הארוס השני לא יוכל להפר לברו *

יז נדרה והיא ארוסה ומת הארוס בין קודם שמיעה בין לאחר שמיעה ושמע האב וחזרה ונתארסה בו ביום אפי' כמה פעמים האב והארוס מפירין נדריה ואם לא שמע האב בו ביום ונתארסה לאחריים ושמע אח"כ אפי' אחר כמה ימים האב והארוס האחרון מפירים ביחד ביום ששמעו וטעמא דהך מילתא התבונן בסעיף י"א וי"ג ע"ש *

יח נדרה והיא ארוסה ושמע אביה ולא שמע ארוס' ונתגרשה בו ביום ונתארסה לאחר בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני ארוס הראשון מפני שלא יצתה לרשות עצמה שעה אחת שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערה וע"ל סעיף י"ג :

יט נערה המתארסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחר אפילו לאחר כמה ימים כשישמע האב והארוס האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני הארוס הראשון הואיל ולא

שמע אותם הראשון דאי שמען קוד' שיגרשה הוה גירושין כמו ספק הקמה שיש לחוש שקיים נדריה דכיון שגירשה ודאי לא היה דעתו להפר לה דמח לו ולנדריה של עיניו נפשה שיפירם הא שנאה וכיון שקיים כבר אמרנו סעיף י"א שאין האב ולא הארוס האחרון יכולין שוב להפר :

ך לפיכך הא דאמרינן לעיל סעיף י"ז דחוזרת לרשות האב מה שנדרה תחת הארוס אף על פי ששמען דוקא כשמת הבעל מן הארוסין אבל אם גירש' לא דמספקא לן אי גירושין כהקמה דמי או לא הילכך אם שמע נדרה וגירשה אין האב יכול להפר לא לברו ולא בשותפו' עם ארוס אחר ואפילו עם הראשון נמי לא אם החזירה אפי' ביום השמיעה אבל אם לא שמע הארוס הראשון שנדרה וגירשה הוי דינם לכל דבר כמו נדרה ומת הארוס הראשון בין שמע בין לא שמע : כ"א אין האב מיפר נדרו בתו ולא הבעל נדרי אשתו אלא ביו' שמע' דהכי כתיב בהדיא גבי שניהם ביום שמעו וגומר וסתם ביום משמע כל אותו היום ולא מעת לעת שאם שמע בתחלת הלילה מיפר כל הלילה וכל יום המחזרת ואם שמע סמוך לתשיבה אינה אלא לצערה וזכרתו היה שהא מופר אינו מופר דדברים שנכתב אינם דברים ואדרבה שתוקתו הוי קיום ואינו יכול להפר עוד אותו הנדר ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או אפילו יודע אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר בגו' שסבור שאין נדר זה מנדרי עיניו נפש יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הוי שתוקתו קיום ושעת ידיעתו שהוא מנדר עיניו נפש הוה כאלו הוא שעת הנדר או יום השמיעה ויפר לה אותו היום :

כב נדרה אשתו וקיים לה באחד מלשונות של הקמה והוא סבור שאינו לשון של הקמה ובו ביום הפר לה הקמתו והוא סבור ולא דמי לאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או לאינו יודע שזה הנדר הוא מן הנדרים של עיניו הנפש שאמרתו בסעיף שקודם זה דשעת ידיעתו הוא חשיב שעת השמיעה דהתם כיון שאינו יודע שיוכל להפר זה הנדר אף ע"פ ששמע בנדר אינו קרוי ביום שמעו כל זמן שאינו יודע שיש בידו להפר דהפר דמה אהני שמיעתו אבל הכא שיודע שיש בידו להפר על כל פנים היא שמיעתו שמיעה אלא שהוא מועה בלשונו זאירו דאשתיה אנפשיה למה לא הפר בלשון יודע ומפורסם ואדרבה הוא קיימו ומה לנו שלא למד לשונו לרבר דהוא הדין למי שיודע שיש בידו להפר אותו נדר שנדרה אלא שלא ידע שצריך להפר ביום שמעו ועבר יום השמיעה ששוב אינו יכול להפר כיון שידע שיוכל להפר והא שמע ביום שמעו קיימן ביה מה לנו שלא ידע שצריך להפר ביום השמיעה היה לו לידע והוא דאפסיד אנפשיה מהו אם לשאל על הקמתו הרי נעקרה ההקמה מעיקרה דקיימא לן דהחכם עוקר הגדר מעיקרו וממילא נתקיימא ההפרה למפרע ואין צריך לחזור ולהפר ,

כג בעל שקיים נדריו אשתו והלכה לפני שלשה הינומות והתירו לה יש אומרים שהוא מותר שאין קיימו של בעל אלא חיוניו הנדר שיהא הנדר כשאר נדר דלמא ואם כן ממילא יוכלו חכם או שלשה הינומות להתירו אחר כך כמו כל הנדר' וי"א כיון שאמר חזרה אישה יקיימו וגו' כיון שקיימו שוב אין חכם או שלשה הינומות יכולין להתירו אבל אם לא הקם ולא הפר הבעל אלא דהרשיה לה או הוא כשאר נדר ויכול חכם או שלשה הינומות להתירו לה וטוב להחמיר לענין זה שאם קיים לה הבעל ישאל הבעל על ההקם ואחר כך יפירו לה ואם אינו ביום שמעו יתירו לה חכם או שלשה הינומות אחר שנשאל הבעל על ההקם ועיין לעיל סעיף מ"ט וכל זה לכתלה יש לחוש לסברא האחרונה לחמיר אבל לענין הדין העיקר כסברא הראשונה שחכם או שלשה הינומות שיתירו אפילו אחר קיום הבעל ואפילו לא נשאל על קיימו הותר הנדר שכן הוא סתם משמעות דקרא אחרים מחלין לעולם :

כד וכיון שאין מפירין אלא עד שתחשך אם שמע בשבת מיפר אפילו בשבת ואפילו נדר שאינו לצורך שבת שאם לא יפר היום לא יוכל עוד להפר מהו משום כבוד שבת ישנה מעט ולא יאמר לה בפירוש מופר ליכי כמו שאומר בחול אלא מבטלו בלבו וכדי שתדע היא שפירנו בלבו וגם משום שלא יהיו דברים שנכתב יאמר לה טלי אכלי טלי ושתי וכיוצא בזה דברים המראים שהוא מפר לה וי"ל סעיף ל"ח :

כה הבעל או האב יכולין להפר בלא שמיעה כלומר אפי' לא שמעו שנדרה יכול לומר כל נדרים שנדרה אשתי או בתי יהיו מופרין ודוקא שהוא פיקח שראוי לשמוע וקיימא לן כרבי זירא כל הראוי לביילה אין ביילה מעכבת בו אבל אם הוא חרש שאינו שומע והוא מדבר אינו יכול להפר לה כיון שאמר ראו לשמוע ויש חולקין ואומרים אפילו פקח אינו יכול להפר עד שישמע ומיהו אם הפר קוד' שישמע ואחר כך שמע הוי הפרה ואין צריך לחזור ולהפר .

כו שוטה אינו מיפר לא שנא אב לא שנא בעל דהא אינו יודע מה שמדבר .

כז קטן אינו מפר לפי שאין לו אישות כלום' שאין קדושי קדושתו מן התורה .

לחאנים מה עקיים קיום ומה שהפר מופר וכן כל כיוצא בזה שאין שייך לומר בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כילו שאין הבעל עוקר הנדר מעיקרו אלא יבטלנו לפיכך מה שבטל בטל ומה שלא בטל לא בטל ומקשינין הקמה להפרה יזה הפרה מה שהפר מופר ולא יותר הי' הקמה מה שקיי' מקיים ואם לא קיים אלא מקצתו יכול להפר המותר ויש חולקין ואומרים דבין דבהפרה לא אמרינן הופר מקצתו הופר כילו הופר מקצתו נמי לא אמרינן ואינו מופר כלל ואם קיי' מקצתו הוקם כילו כד' שכללה שניהם בנדר אחד אבל אם אמרה קונם ענבים עלי קונם תאנים עלי או קונם ככר זה עלי קונם ככר זה עלי שני נדרים הם ואין שייך אחד לחברו ומה שקיים קיים ומה שהפר הפר :

ל' כיצד היא הפרה אומר לה מופר ליכי ג' פעמי' כדי לחוק ההפרה אבל בפעם אחד נמי היא הפרה וכן בהקמ' בפע' אחד הקמה היא ומפר אדם או מקיים נדרי אשתו ובתו בכל לשון ואע"פ שהיא אינה מזכרת בו וכל לשון שיאמ' שמורה שקיים לה כגון שיאמר יפה עשית אין כמותך ואם לא נדרת הייתי מודירך היי קיום דכיון דאפילו אם שתק הוי מקיים לפיכ' אמרינן כל לשון כל דהו שיאמר שמשמעו לשון קיום מועיל בו ולא יוכל להפר עוד אפילו בו ביום ואפילו לא עשה אלא כדי לצעירה הוי קיום ובהפר' אם אומר לה ג' פעמים מופר ליכי או בטל ליכי או אין נדר זה כלום וכיוצא בלשונות אלו שענינם מורה עקרת הנדר בין בפניה בין שלא בפניה הוי הפרה אבל אם אמר לה אי אפשר שתדוריו או אין כאן נדר הרי זה לא הפר שאין במשמעותו לשונות הללו לשון הפרה כלל ואם אמר לה לשון השייך בהתרת נדר של דכס כגון שאמר לאשתו ולבתו מהויל לך או מותר לך או שריו לך וכל כיוצא בענין זה לא אמר כלום שהתורה אמרה זה הדבר יעשע נזמר ההכס כשמתי יאמר דוקא בלשון התרה וכלל הלשונות שהיו עוקר הנדר מעיקרו ולא בלשון הפרה מרמזים לא יחל אבל אחרים מוחלין והבעל והאב יאמרו דוק' כלשון דכתיב גבירה והיא שהוא לשון הפרה כלומר שמפירו מעבשיו בעל כרחו ויא' כלשון התרה : ומה שאמרנו דלשון אין נדר זה כלום הוי לשון הפרה יש חולקין ואומרי' שאינו לשון הפרה :

לח' חישב לשון הפרה בלבו ולא הוציא בשפתיו אינו כלום דדברים שבלב אינם דברי' במה דברים אמורים שלא אמר לה טלי אכלי אבל אם אמר לה טלי אכלי וחשיב לשון הפרה בלבו הוי הפרה בין בשבת בין בחול כיון שכזה מגל' מה שבטל הוי כמו דברים מיהו כבר אמרנו בסעי' כ"ד שטוב הוא שבהול יאמר לה בפירושו מופר ליכי ובשבת לא יאמר לה אלא טלי ואכלי טלי ושתי ויחשוב לשון הפרה בלבו כדי לשנות שבת מבחול לכבוד שבת :

לט' כל זמן שלא הפר הנדר לאשתו אינו יכול לכופה שתעבור על הנדר אלא אם כן אמר לה טלי ואכלי ויהיה בטל לשון הפרה ולהרמ"ם המבטל נדרי אשתו ובתו אינו צריך לומר כלום וגם לא לחשוב לשון הפרה בלבו ואפילו די נתבטלו כל הנדרים כיצד הבטול שיכופ אותה ביום שמעו לעשותה דבר שאמרה אותו עליה דבבטול עוקר עוקר בעל כרחו והוי יותר מהתרת חכם שצריך להיות ברצונו אבל בהפרה אינה כופה אותה אלא מפר לה ומניחה אם רצתה עושה ואם רצתה אינה עושה כיצד נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר לך הרי זה מופר ומותרת לאכול ולשתות נטל נתן לה ואמר לה טלי ואכלי טלי ושתי הרי זו שותה ואיכלת והנדר בטל מאילו לפי שענין לשון הפרה הוא שיתיר הקשר מעבשיו ויחזור להיות הענין כמו שהיה קודם שבוטלה והיינו אם תרצה תעשה ואם תרצה לא תעשה והבטול הוא שיתירה לעשות הרבר שנשבע שלא לעשותו ואם נטל נתן לה ואמר לה טלי אכלי טלי ושתי נשבע שלא לעשותו ואינו צריך להוציא בשפתיו והנדר בטל מאילו ע"י הראות מעשיו :

מ' לפיכך לרעת הרמב"ם המפר נדרי אשתו ובתו צריך להוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר אבל המבטל שהוא יותר מהפרה אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטלו בלבו ביום שמעו וכופה אותה ויש להחמיר כסכרא ראשונה דבין בהפרה בין בבטול יוציא בשפתיו ביום שמעו שיאמר לה מופר לך או טלי ואכלי טלי ושתי ויחשוב בלבו לשון הפרה :

מא' המקוי בלבו הרי זה קיים אע"פ שלא הוציא בשפתיו דהא אפילו החריש לה קיים והמפר בלבו אינו מופר לפיכך אם הפר בלבו יכול לחזור ולקיים אפילו אחר כדי דבור אבל קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם כן חזר בו בתוך כדי דבור : מא' אמרו לו אשתך נדרה ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי לה גם בהוצאת שפתי נאמן אבל אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שרואה אותן מעדיין עליה שנדרה אמר בלבי היה להפר והפרתי בשפתי אינו נאמן דהא התיים לומ' מתחלה לא נדרה וכיון שלא האמין שנדרה האידן יוכל לומר שהפר דומה למה שאמ' כל האומר לא ליתי כאומר לא פרתי ימי הי' האומר לא נדרה כאומר לא הפרתי דמי והוא כעל דין כמא עדים :

מג' אמר לה קיים ליכי מופר ליכי ולא תחול ההקמה אלא אם חלה ההפרה הרי זה מופר דהא לא חלה ההקמה אלא חלה הפרה :

כח אין האב ולא הבעל מפירין קודם שתייר כגון האומר לאשתי או לבתי כל נדרים שתדורי עד שאבא ממקום פלוגי הרי הן מופרין אינן מופרין משום דאמר קרא אישה יקמנו ואישה יפירונו את שבת לכלל הקם דהיינו אחר שנדרה בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר אבל משנדרה מפירין אף על פי שלא חל הנדר כיצד אמרה כבר זה עלי אם אירן למקום פלוגי שא על פי שלא חל הנדר כל זמן שלא הלכה יכולין להפירו ואפילו שלא בפניה ג' יכולין להפירו בדילפינן מדכתיב אשר אסרה על נפשה לא יקום וה' יסלח לה כי היא אביה אותה שיש לדקדק כיון שאמר אשר אסרה על נפשה לא יקום מפני שהיא אביה אותה מה זה שאמר וה' יסלח לה איזה סליחה היא צריכה אחר ההפרה אלא במה הכתיב מדבר באשה שנדרה בניזר ושמע אביה או בעלה והפר לה וחיה לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שרוא מופר וא"כ ממילא שמעינן שאם מפירין שלא בפניה הוא מופר וכי תימא מ"מ מאי נפקא מיניה כיון שעל כל פנים צריכה סליחה נפקא מיניה שאם לא היו האב או הבעל אצלה ביום שמעם שרוא רחוקים ממנה במקום אחר יכולין להפר שם ביום שמעם והוא מופר ואח"כ יגידו לה כשיבאו לביתם ואם היא עברה קודם שהגידו לה צריכה סליחה :

כט' הבעל מפר לשתי נשיו ככחת וכן האב לשתי בנותיו שאומר מופר לכן ושניהם מופרין ויש חולקין דסבירא להו מדכתיב אותה הגיא אביה וכן אישה יניא אותה אותה אחת לבדה משמע :

ל' אין יכולין לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה אף על גב דבבמה מצות שכתורה קיימת לן שלוחו של אדם כמותו הבא מעשה רחמנא לשליח דכתיב אישה יקמנו ואשה יפירונו משמע אישה דוקא ולא השליח והוא הדין גבי אב דהוא עצמו צריך להפר ולא השליח דבעל ואב שוין הם לכל דבר :

לא' צריך שיכיון לשם האשה שהפר לה דכתיב יניא אותה משמע שיכיון לאותה אשה שיפר לה וכן צריך לכיון לשם הנדר שנדרה היא דכתיב והפר את נדרה משמע לאותו הנדר שנדרה כיון בהפרתו ואם לא כיון לשם האשה שנדרה או שלא לשם נדר שנדרה אינו מופר כיצד נדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא והפר לה על שמועה זו או שיאמרו לו האמת אם אשתו ואם בתו אלא שהיא נדרה מהתאנ' והם אמרו לו מהענבים נדרה או איפכא והפר לה על שמועה זו לא הוי הפרה אלא אם כן נודע לו תוך כדי דבור ורצה גם בהפרה זו ואין צריך להפר שנית :

לב' ובכשורע לו אחר כדי דבור דלא הוי הפרה יכול להפר כל יום ידיעה שנייה דהא ידיעה קמייתא לא הויא ידיעה ואפ"י אם קיים בידיעה קמייתא לאו כלום הוא ואם רצה להפר בידיעה שנייה מפר שזה לא קיים מעולם :

לג' והוקא שנדרה אשתו ואמרו לו שבתו נדרה או איפכא אז לא הוי הפרה אבל אם אמרו לו סתם נדרה אשה בתוך ביתך ולא אמרו לו יותר והוא סבור שאותה שנדרה היא בתו והפר לה ונמצא שאשתו היא שנדרה אף על פי שלא נמצא אלא לאחד כדי דבור הרי זה מופר שהרי לא אמר בפירושו שמפר לבתי אלא שחשב כך אבל מסתמא ודאי היה דעתו לאותה שנדרה איזה שתהיה והוא שגם עכשיו רוצה בהפרת אשתו :

לד' כל ההפרה תלויה בשעת הנדר כיצד אם בשעת הנדר היא נשואה אע"פ שלא יחול עד שתתאלמן כגון שאמרה קונם ככר זה עלי לאחר שלשים יום והפר לה ונתאלמנה בנתיים הרי זה מופר וכן שאמרה בפירושו קונם ככר זה עלי לאחר שתתאלמן והפר לה הרי זה מופר שכן כתיב ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה משמע מה שאסרה על נפשה והיא אינה אלמנה וגרושה יקום עליה אבל מה שאסרה על נפשה והיא אינה אלמנה וגרושה אלא נדרה בעוד שהיא נשואה יושבת תחת בעלה אע"פ דבשעה שחל הנדר תהא אלמנה וגרושה אם הפר לה בעלה מופר ולא יקום עליה :

לה' והא היתה אלמנה בשעת הנדר ונשאת קודם שיחול והפר לה בעלה אינו מופר ליש אמרה קונם עלי ככר זה לאחר ל' יום ונשאת בנתיים ל' שאמרה בפ' קונם עלי ככר זה לאחר שאנשא אינו יכול להפר זה ג' נשמה מקרא דלעיל ונדר אלמנה וגרושה וגו' כלומר מה שאסרה על נפשה והיא אלמנה או גרושה אע"פ דעכשיו אינה אלמנה וגרושה אלא נשאת אפ"י יקום עליה ואין הבעל יכול להפר וה"ה אם היתה ארוסה בתולה שלא היתה לאיש מעולם בשעה שנדרה חל הנדר אחר שנשאת לו אינו יכול וג"ל דזה גלמ' ג"כ מקרא דכתיב ואם בית אישה נדרה וגומר והפר כלומר מה שנדרה בביתו דהיינו לאחר שנשאת אבל מה שנדרה קודם לכן בעודה ארוסה אינו יכול להפר ג"ל :

לז' אסרה עצמה בשני דברים כגון בתאנים וענבים בין בנדר בין בשמועה בין שאמרה עצמה בכל המין בין שאמר תאנים וענבים אלו וקיים לתאנים והפר לענבים או שקיים לענבים והפר לתאנים

ההפרה והרי ההפרה חלה בהוצאת שפתיו ושוב אין בידו לקיים וי"א דספק הוי ולחומרא הוי קיום :

מד אמר לה בבת אחת קיים ליכי ומופר ליכי אין כאן לא הקמה ולא הפרה ויכול אח"כ לעשות מה שירצה או הקמה מעלייתא או הפרה מעלייתא ווע"ג דאמרינן לעיל סעיף מ"א דאם קיים בלבו יכול לחזור ולהפר תוך כדי דבור שאני התם דקיים בלבו אבל הכא הא הוציא הקיום בשפתיו ומה שמיציא אחר כך ההפרה בפיו אינו מכטל הקוף לגמרי שיהא אפילו מופר דסגי שנאמר דארגיא אמרתו תוך כדי דבור מופר ליכי לבטל הקיום שלא יחא בו ממש אבל גם ההפרה אין בה ממש שנתכטל ג"כ ע"י הקיום שהוציא בשפתיו עכשיו תוך כדי דבור הקודם ואין כאן לא הקמה ולא הפרה וכ"ש אם לא אמר שני פעמי' ליכי אלא שאמר קוף ליכי ומופר בבת אחת או שאמר בפירוש קוף ליכי ומופר ליכי בבת אחת שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ולהרמב"ם בכלה הוי קוף דקיום כל דהו הוי קיום כמו שנתבאר מעמא לעיל סעיף ל"ז :

מה אמר לה קיים ליכי היום הרי זה קיים לעולם דפשטא שלא יוכל להפירו למחר דהא היום שמע :

מו ואם אמר מופר ליכי למחר אינו לא קוף ולא מופר ויכול אח"כ לקיימו או להפירו בו כיום ויש אומרים דהוי קיום דכיון שאמר מופר ליכי למחר משמע הא היום הוי קיום והוי קיום כל דהו דהוי קיום :

מז אמר לה קיים ליכי שעה אחת אע"ג דמשמע הא אחר כך יחא מופר אינו אלא הפרה בלב ואם עבר היום ולא הפר הרי זה קיום דהא הפרה בלב אינו הפרה :

מח אמר לה קיים ליכי שעה אחת וכשעבר השעה אמר לה מופר לתי הרי זה ספק דמספקין כיון שאמר קיים ליכי אף על גב שאמר מיד שעה אחת דמשמע ולא יותר אפ"ה הוי קיום כל דהו וקיים כולה או דילמא כיון דהאי יומא כוליה בר הקמה ובר הפרה הוא כי אומר מופר ליכי לאחר שעה מהני דהא לא קיים בתחלה אלא שעה אחת וספיקא דאורייתא לחומרא :

מט הדמקים נדרו אשתו ובתו ונתהרט אין התקנתו אלא כמו נדר שנדר הוא לפיכך נשאל לחכם על הקמתו ומתירו לו ואח"כ חוזר ומפר לה בו כיום שנשאל אפי' לא נשאל אלא כמה ימים אחר ההקמה הוי ליה יום שאלתו כיום שמיעה וקודם השאלה הוי ליה כמו שאינו יודע שיוכל להפר שאין שתוקתו קיום ומפר אפילו אחר כמה ימים וי"א שאינו יכול להשאל על ההקם כדי להפירו אח"כ אלא ביאם השמיעה דלא גרע משתיקה ויש להחמי' כן וע"ל סעיף כ"ג אבל אם הפר לה ונתהרט אינו יכול להשאל לחכם על ההפרה כדי שיחזור ויקים שמיד שהפר לה אזיל לה נדרה והותר ושוב לא יחזור ויהיה עליה אם לא שתחזור ותהור היא בעצמה :

נ אמר לה קיים ליכי שני פעמים ונשאל על הראשון או חל השני :

נא האשה שנדרה והתפיש אחר בנדרה או שאסרה עליה כבר בנדר ואחר התפיש בו והפר לה הכעל או האב היא מותרת והמתפיש בה אסור שאין הבעל והאב עוקרים הנדר מעיקרו כמו החכם לפיכך מה שהפר הפר והתפוסה קיימת :

נב נדרה היא והתפיש בה הבעל או האב הרי גילה דעתו דניחא ליה בנדרה והוי קיום ושוב אינם יכולים להפר :

נג נדר האב או הבעל והתפוסה היא בו מפר שלה ושלזו קיים :

נד נדר לעצמו והדירה כמותו ונמר בלבו להדירה ואמרה אמן אין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול להפר ואם נדר הוא והדירה דרך שאלה מה בלבה כגון שאמר לה התיציי בנדרה זה להיות כמותי או לא ואמרה אמן הרי זה מפר לה שאין השאלה קיום-אלא לדעת מה בלבה כיצר אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר לה אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי את האת נזיר' כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר לה גם שלזו בטל שזה כמו שתלה נדרו בנדריה ואם היא ואמרת לו הריני נזירה ואתה אמר אמן הוי קיום ואינו יכול להפר וכל כיוצא בזה :

נה לא נתנה התורה רשות לבעל להפר נדריו אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש דכתיב כל נדר וכל שבועת איסור לענות נפש אישה יקמנו ואישה יפידנו ועוד התירה לו התירה גם כן להפר נדרים שביניה לבניה דכתיב בסוף הפרשה אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו וגומר וכולם יתבארו לפנינו בע"ה איזה הם נדריו עינוי נפש ואיזה הם דברים שביניה לבניה כיון שהלקן התורה לשנים שמע מיניה דהפרש יש ביניהם ומהו דהפרש שביניהם דברים שיש בהם עינוי נפש כשהוא מפרין לה מותרת בהם לעולם דסתם אמרה התורה אישה יפידנה וכשהוא מפר מפרין לה לעולם משמע ודברים שביניה לבניה אין ההתרה אלא לעצמו כל זמן שיש לו בה תועלת דהיינו כל זמן שהיא אשתו דכתיב בין איש לאשתו משמע כל זמן שהיא אשתו וגם לאחר שתתגרש כל זמן שלא תישא לאחר שאיפשר שתחזור אליו להיות עו' אשתו אבל לאחר שתתגרש לאחר דשוב נאסרה עליו חל הנדר גם לדירה ונדרים שאין בהן לא עינוי נפש ולא בינה לבניה לא נתנה לו התורה רשות להפר אלא היא כמו אחר והחכם או ג' הדיוטות מתירין לה :

נו וכשנדרה נדר שאין הבעל יכול להפר נעשה לה שליח להשאל על נדרה אע"פ שהיא אינה לפנינו אפי' למ"ד שאין אדם

עושה שליח להתיר לו נדרו כראיתא בסיון רכ"ח מורה הוא בבעל שנעשה שליח לנדרו אשתו מפני שהיא כנופה ובלבד שימצא ג' מקובצים יחד אבל הוא לא יקבצם שיתירו לה דשטא היא אינה רוצה שיתפרס' הרב שנדרה ואדעתא דהכי לא נתחרטה ולא שלחה איתו אלא כשהם נפוצי' שאין הקול מתפרסם כ"כ יביא דברי' בפניה' ויתירו לה לפיכך אם נתנה לו רשות גם לקבצם ולהתיר לה יעשה :

נז וביון שהבעל כנופה אינו מצטרף עם שנים אחרים להתיר לה נדרה דהוה ליה כנדריו עצמו ואין אדם מתיר נדריו עצמו וכ"ש שאינו מתיר לה בתורת יחיד מומחה כשהוא מומחה אבל האב מתיר ודאי נדריו כמו בלשון התרה כיוצא מומחה אם הוא מומחה או מצטרף עם שנים בתורת הדיוטות שאין בתו כנופה :

נח לפי משמעות פשוט' הכתובים משמע שהאב מופר לבתו כל נדריה אפי' דברים שאין בהם עינוי נפש ואפילו דברים שביניה ובין אחרים דהא כתיב ואשה כי תהור נדר לה' וגו' ובתיה ואם היא אביה וגו' כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקום ואע"ג דבסוף הפרשה ג"כ כתיב בין אב לבתו דמשמע גם כן מה שבינו לבניה ולא מה שבינה לבין אחרים באב ובתו הוי כ"ל דבר בינו לבניה מפני שהאב מקפיד על כל מה שבתו עושה וי"א אע"ג דגבי אב שתמא כתיב נלמד סתום מן המפורש מה הפרת הבעל דוקא עינוי נפש ודברי' שבינו לבניה גם האב אינו מפר אלא דוקא עינוי נפש ודברים שבינו לבניה הם הדברי' שבינו לבניה ויש מחלקין ואומרים קודם שנתארסה מופר כל נדריה אפילו שאין בהם עינוי נפש כמשמעות פשוט' דקרא אבל אם נתארסה ומת הארום וחזרה לרשות אביה או אינו מופר אלא נדריו עינוי נפש ודברים שבינו ארוסה ובינה ומעמא משום דבעודה היתה ארוסה לא היה האב יכול להפר רק בשותפות עם הארום והארום פשוטא דלא עדיף מבעל שנשוי שאינו יכול להפר רק דברים של עינוי נפש ובינו לבניה דאישה יפידנה קאי על הארום כמו על הנשוי וביון דבעודה ארוסה לא היה האב יכול להפר יותר מן הארום דהיינו דוקא נדריו עינוי נפש ודברים שבינו ארוסה לא לעינוי נדריו עינוי נפש ודברים שהיו בין ארוסה ובניה ולא לשאר נדרים :

נח איזה הם דברים שיש בהם עינוי נפש כגון רחיצ' וקישוט כיוחל ופרכים כגון שנשבעה שלא תרחץ או שלא תתקשט או שנדרה ואמרה הנאת רחיצה וקישוט עלי אם ארחץ או אתקשט אפילו לא תלתה אלא ברחיצה וקישוט של היום שאמרה אם ארחץ או אתקשט היום תיאסר עלי מוזום ואילך כל הנאת רחיצה או קישוט ואיפשר שלא תרחץ ולא תתקשט היום ולא תיאסר אפילו הרי הוי בכלל נדריו עינוי נפש אע"פ שאין חל אלא ליום אחד דניוויל יום אחד שמהו ניוול יש אומרים דרחיצה וקישוט אינם בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שבינו לבניה כלומר שהוא מקפיד עליהם שלא תתנגה עליו אבל אין לה עינוי נפש אם לא תרחץ ולא תתקשט וכבר ידעת מסעיף ג"ה מה ההבדל שביניהם וכל זה לא מיירי אלא בקישוט הפנים אבל קישוט של מטה לא לגביל עלמא לא הוה אלא מדברים שבינו לבניה :

ס אמרה קונם פירות העולם עלי או אפי' פירות מדינ' אחת או אפילו אסרה עליה פירות של איש אחד לברו הוי עינוי נפש ואפילו אותו האיש האחד אינו חנוני יש לאדם עינוי נפש כשנאסר עליו אפי' פירות איש אחד דשמא מצטרך ממנו ולהרמב"ם פירי' העולם עלי ודאי הוי מנדריו עינוי נפש אבל פירות מדינה אחת וכל שכן פירות של איש אחד אינם מנדריו עינוי נפש דאפשר באחרים אבל מ"מ משום דברים שבינו לבניה יש בהן מפני שהוא צריך לטרוח ולהביא לה ממקום אחר אם מצטרך :

סא אפילו נדרה ממין שהוא רע ולא טעמה אותו טעילס הוי עינוי נפש שכל דבר שאינה רשאה לאוכלו אם תרצה הוי עינוי נפש :

סב נדרה שלא תלך לבית האב או לבית המשת' או לבית אביה ואמה או שלא תלך במחול או שלא לשורר או שלא לשמוע קול שיר כולו הוי נדריו עינוי נפש :

סג נדרה משני ככרות ביחד על אחד מצטרפת אם לא תאכלנו ועל השני אינה מצטרפת והיינו דמי נראה לי כגון שהאחד פת נקיה והאחר פת קיבור והוא אינה רגילה לאכול פת קיבור אם לא מתוך דוחק גדול ועכשיו היא רעבה ואינה רעבה לפיכך אם לא היה נדרה היתה הפצה לאכול עכשיו פת נקיה ומצטרפה שלא תוכל לאוכלו מהמ' נדרה אבל הפת קיבור אפילו לא היתה נדרה לא היתה אוכלת אותו עכשיו אף על פי שהיא רעבה הוי שאינה רעבה כל כך ולא היתה רחוקה לאכול מתוך רעבון גדול אינה מצטרפת עליו שלא תוכל לאוכלו מהמת נדרה ונדרה אינו מעלה יאנו מוריד דבלאו הכי נמי לא היתה אוכלת אותו עכשיו והוא הפר לה סתם על אותה שמצטרפת חלה ההפרה דהוי עינוי נפש ועל השני שאינה מצטרפת עליו עכשיו לא חלה ההפרה דאמרינן מסתמא לא היה דעתו להפר עכשיו אלא אותה שהיא מצטרפת עליו ואע"ג דבסמוך אמרינן דאפילו מין רע יכול להפר דהיינו כשעוד שהיה לה בפרט אותו חנוני כגון שלא נדרה אלא : מאותו חנוני והפר

להציע לו את המזהר אינו צריך להפיר לפני שהיא משועבדת לו לעשותם .
עך אשה שנדרה לשתיים סם להתעבר אף על פי שהעובד מכחיש יוציא והסם קשה לגופה אין הבעל יכול להפיר דוראי על מנת זה נשאת לו שתתעבר ויהיו לה בנים ממנו :

רלה המדיר אשתו מתשמיש או שלא תלך לבית אביה ודומיו וכו' סעיפים .

א המדיר את אשתו מתשמיש המזהר שאומר קונם תשמישך עליו והרי נאסרה עליו כראמינו לעיל סעיף ס"ז נתנו לו חכמים ז"ל זמן שיקיים אותה שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו שיכול להתירו בין שהדירה בש"ל ימים או יותר בין שהדירה סתם ולאחר שבעה ימים אם לא ימצא פתח לנדרו יוציא ויתן כתובה .

ב הדירה שלא תהיה ממנו אינו חל שהרי הוא משועבד לה ואם אמר לה צאי מעישה יורד במוזנותך והוא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתה רגילים באותו דברים קטנים אינו חל שהרי הוא משועבד לה גם בהם ואם אין כל משפחתה רגילים בהם אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהם ובעלה אינה עשיר ואינו רגיל בהם חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהם ז"ל בלבוש הבין וארגמן סימן ע"ב ומ"מ כיון שהדירה ממנו והיא צריכה לחזור לבית אביה היא מתחייב לה עתה בהם הילכך עד שלשים יום ופרנסתה באלו הדברים הקטנים ע"י פרנס שאמר כל הון אינו מפסיד וזוין אותה אחר ויקח מהבעל ל"ש הדירה שלשים יום או יותר אי שהרי יסתם דהכ"גני שלא תהי' ממנו כיון שאין צערה ב"כ גדול כמו נבי מדירה מתשמיש נתנו לו זמן ל"ו יום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא ימצא פתח לנדרו תהי' השלש' יום או יוציא אותה לאחר שלשים יותן כתובה והוקא ע"י פרנס שיפרנסנה על ידו כל הון אינו מפסיד וכשיתבע איתו לדין אחר כך אין מתחייבין אותו ברין לשלם אלא אם ירצה ישלם אבל הוא לא ימנה פרנס שיפרנסנה תוך השלשים יום דאם כן שליחותיה קעבד והיה חייב לשלם לו והיו מהנה לה ממש ואסור .

ג הדירה שלא תתקשט או שלא תאכל אחר מהמינים אפילו הוא רעולא טעמתו מעולם ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם תתקשטי או תאכלי מין פלו' או שאמר קונם הנאת תשמישך עלי אם תלבי לבית אביך יותר והאריך זמן משך הנדר יותר מחדש והוא דר עמה בעיר או יותר מרגל אם הוא דר בעיר אחרת ככל אלו הרבנים הוא מקניטה וקשה עליה לקיימה והוא תלה בה תשמישה שמצערה לפיכך נתנו לו חכמים זמן שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו ויתירו וגם היא נוחה לה בכך דסבר' מירתח רתח עלי והשת' הוא דמותיב דעתיה ואם לא ימצא פתח לנדרו תוך ה' ימים או מיר אחי"ל יוציא ויתן כתובה ואם היא נדרה קונם תוך פלוני עלי או קונם שלא אתקשט בקישוט פלו' או שאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי אם אוכל מין פלוני או אם אתקשט או אם אלק לבית אבי והוא שמע ולא הפיר לה יוציא מיד ויתן כתובה ולא רצו חכמים לתקן כהא שתמתין י' ימים שמא תמצא פתח דכיון דהיא נדרה והוא שותק לא שייך לומר דסבר' דמרתח רתח הדשת' לא חזינן ביה דרתח שהרי היא התחילה אלא הא איכא למימר דסבר' היא כיון שהו' שותק רדא שנאה נטורה לו כלכו זה כמה ימים ולכך הו' שותק כי לא יתפיים עוד וכיון שסבור' שלא יתפיים עוד מצירה היא וקשה עליה להמתין לפיכך לא תקנו לה שתמתין ולהרמב"ם בנדר' היא ולקיים לה הוא אם רוצה לישב ולא תאכל מאותו המין תש' ואם הוא אומר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וה"ה אם נדרה שלא תלך לבית אביה שאמרה קונם תשמישך עלי אם אלק לבית אבי ושמע הבעל ולא הפיר וכן אמר' קונם תשמישך עלן אם אלק לבי' האכל אי לבית המשתה ושמע ולא הפיר לה וה"ה אם אמרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלם כלי ושמע ולא הפיר אם תרצה ליש' ותקיים מדרה הרשות בידה ואם הוא אומר אי איפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה :

ד נדרה נדר מדברים שבינו לבניה או של עינוי והפיר לה על מנת שתאמר לפלוני דבר של קלון או שתהא כתחפכת אחר התשמיש כרי שלא תתעבר והיא אינה רוצה לעשות אחד מאלו מפני שהם דברים פריצות או שיש בהן נדנדו עכירה או שאמר לה ע"מ שתהא ממלא עשרה כרי מים ותשפכם לאשפה שהוא דבר שלא כדון וכל כיוצא בזה והיא אינה רוצה לעשות ונתקיים הנדר יוציא ויתן כתובה :

ה אמרה קונם תשמישך עלי אם אעשה שום מלאכה ושמע ולא הפיר לה יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תעשה שום מלאכה יוציא לאחר שבעה ימים דבטלה מביאה לירי שיעמום ולא תוכל לקיימו ומעמא דמיד' אם אמרה היא ו' ימים אם אמר הוא כבר נתבאר למעלה סעיף ג' יאם התיר לה שום מלאכה אפי' כל דהוא נתון לשחוק בקלפים כיוצא בו דשוב אין כאן שעמום לא יוציא אסר הבעל כלי ששני עליו או כליו על שכוני

והפיר לה אי נמי הפיר לה בפירוש אבל המא דהפיר לה סתם אמרינן לא היתה דעתו רק על הנקיה ולא דמי ג"כ לתאנים וענבים דסעיף לו דהתם פירש שלא הפיר אלא מקצתו אבל המא הפירה שלימה היא דהא הפיר סתם וכבר ידעת דבהפירה לא אמרינן הפיר מקצתו והפיר כולו אלא גבי תורת חכם :

סד אמרה קונם שאני נהנה לבריות כולו שהיא איסרה הנאת הבריות עליה שלא תהנה מהם ו"ה דהוי בכלל נדריו עינוי נפש דודאי מצטמעת היא ו"ה שאינו משים עינוי נפש שאין שייך לומר עינוי נפש אלא כשפירש בפירוש דבר שדרך נופה להגות בו כגון רחיצה וקישוט ופירות ואכילה ושתיה וכו' אבל סתם הנאת הבריות היא כולל גם כן שלא תקבל מתנית או שאר דברים מהם לפיכך אינו נכלל בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שכונו לבניה דהיינו שלא יהא זקק להאכילה משלו בלבד דודאי היא אינו בכלל הבריות שאסרה עליה :

סה וכיון שהבעל אינו בכלל הבריות שאסרה עליה כל זמן שלא הפיר לה מותרת ליהנות משלו כל זמן שהו' תחתיו ואסר שתתגרש כולל גם הו' בכלל הבריות ואי אפשר לה ליהנות אלא מלקט שכחה ופאה שהם הפקר ואינם של שום אדם עד שיונו בהם וכל הקודם זוכה והוא גם הוא יכולה לנטות בהן כאשר מהם והיו שלה ותהנה משלה .

סו ואלו הם דברים שבינו לבניה דברים שגורמים איבה בינו לבניה כגון תשמיש וכיוצא בו וצריך להפיר .

סז והא דחל נדר מתשמיש הו'ק' שאמר' הנאת תשמישך עלי דאף על גב דמשועבד' לו מ"מ אין מאכילין את האדם דבר האסור לו וצריכה הפירה אבל אם אמרה הנאת תשמישי עליך אינה צריך הפירה שהיא משועבדת לו ולא כל כמינה לאסרה עליו וכן הוא שאמר הנאת תשמישי עליך אינו נדר דהוא גם כן משועבד לה ולא כל כמינה לאסור עליה אבל אם אמר היא הנאת תשמישך עלי הוי נדר וצריך תהיה דאע"ג דמשועבד לה אין מאכילין אותו דבר האסור לו ואין להקשות בהנאת תשמישך עלי אמאי חל הנדר דהא הנאת התשמיש דבר שאין בו ממש הוא ואין נדרים חלון אלא על דבר שיש בו ממש כדכתיבנ' לעיל בהלכות נדרים דמתרצינן דיכירי' לחומרא כאלו אמר גופך להנאת תשמישך עלי בעל שגדר שלא לקרע אל אשתו עד זמן פלוני אם עישה מציון אשתו חל הנדר ואם לאו הנדר אינו חל דהא משועבד לה . אשה שבקשה מבעלה שלא ישמש עמה ונתבעם הוא ונשבע שלא לשמש עמה ובראות האשה שעלה תרון בעלה עליה ורצה לישבע מיד מחתה בו אפילו הכי חל הנדר דכיון שהיא התחילה ובקשה ממנו שלא לשמש עמה הרי מחלה לו שיעבורו ומה שמחתה בו לא עשתה אלא לפייסו כרי שלא יבעם

סח אסרה עליה תשמיש של כל אדם כעולם גם בעלה בכלל והוא יפיר חלקו ותהא משמשתו כל זמן שהיא תחתיו וכשימות או יגרשנה הרי היא אסרה בתשמיש של כל אדם וכן כל כיוצא בזה :

סט אמרה קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה לך או קונם שאני נהנה לך אם אני עושה לאבא ולאביך יכול להפיר מיר אף על פי שלא חל הנדר עריון עד שעושה לו או עד שתעשה לאביה ולאביו מכל מקום יכול להפיר אע"ג דהבס אינו מתיר הנדר עד שיחול בעל מפר קודם שיחול כדכתיבנא טעמא לעיל סימן רכ"ח ודברים אלו הוו דברים שבינו לבניה שגנאי היא לו שבאסימ' כהנא' אביו ואביה אם עושה לו וכן שאינה רשאה לעשות לאביה ולאביו כרי שלא תיאסר עליו הילכך אינו מופר לעולם אלא בעודה תחתיו כרין נדרים שבינו לבניה :

ע אמרה קונם שאני עושה על פי אבא ואביך או על פי אחי ועל פי אחיך נדרה נדר שהרי אינה משועבדת להם וגם הבעל אינו יכול להפיר שאין בזה לא משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבניה :

עא אמרה קונם שאני עושה על פיד אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו ועכשיו אינה צריכה הפירה מכל מקו' יפיר לה דשמא יגרשנה ואו יחול נדר ולא יוכל להחזירה הילכך קרינן ליה חשאת דברים שבינה לבניה ואף על גב שערין אינו חל יכול להפיר כדכתיבנא בסעיף ס"ט ושני הסעיפים הללו מיייר כגון שאמרה יקדשו ידו לעושהו שאם לא כן אינה יכולה לאסור מעשה ידיה לפי שלא בא לעולם אבל הידים הא אותניהו בעולם ואין להקשות שאם כן נקדשו ידיה למעשה מעבשיו אפילו לבעלה ואף על פי שהיא משועבדת לו דהא ק"ל דהקדש מפקיע מידו ושעבוד וקונם נמי לשון הקדש הוא דאלמדה רב' לשיעבודיה דבעל ולא תוכל להפקיע דשויהא כלוקח נמור ולא כמלה ואין הקדש מפקיע מידו שעבוד אלא דומיא דשעבוד דמלוה דעדיין מוחסר גוביינא ועיין לקמן בלבוש הבוין וארגמן סימן פ"א :

עב נדרה שלא תתן תכן לפני בקרו וכיוצא בדברים אלו שאין בהם עינוי נפש ואינם מדברים שבינו לבניה וגם אינם מדברים שהיא משועבדת לו לעשות אינו יכול להפיר :

עג נדרה שלא לרחוץ פניו ודיו ורגליו או שלא למווג לו הכס ושלא

שבוע' ביטוי שהיא דומה לנשבע ליתן דבר לחבירו והוא אינו רוצה לקבלו שפטור משבועתו שלא נשבע שהבירו יקחנו הכי נמי אם היא אינה רוצה להנשא לו הוא פטור אם אינה מתרצת ואם כן הוי דומי' דשבועת ביטוי ואם תתרצה והוא אינו נושא חייב קרבן דשבועת ביטוי כיון שיש בידו לקיים :

ג במה דברים אמורים שאין חבירו מחוייב לעשות כשהוא נשבע על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע על שמעון שלא ילך בסחורה וכיוצא בזה אבל אם משבעו על דבר שהוא שלו כגון שלא יכנס לביתו וכיוצא בו צריך ליהדר בשבועתו :

ד הנשבע לשנות את הדין לאדם כגון נשבע על איש שהוא אישה או על אשה שהוא איש חייב משום שבועת שוא וכן אם נשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידוע לכל כגון על שנים שהם שנים וכיוצא בו וכן הנשבע לעשות דבר שאי אפשר לעשותו כגון נשבע שלא אישן שלשה ימים או שנשבע שלא יאכל ז'מים או שנשבע שלא יאכל מכל פירו' שבועתם הוי שבוע' שוא ומלקין אותו וישן לאלתר ויאכל לאלתר ואין אומרים לא יאכל עד שיתכן והתדרת שבועתו מפני סכנת נפשו/משום הדל' נשבע לעבור על דברי תורה שאסור להחיות את עצמו והוי ליה שבועת שוא ובהנשבע סתם שלא ישן ושלא יאכל משמעותו לעולם והוי שבועת שוא :

ה נשבע שראה גמל פורח באייר הרי זה שבועת שוא אפילו אמר שראה עוף גדול פורח והיא מכהו גמל אינו כלום שאנו הולכין בשבועות ונדרים אחר לשון בני אדם ואין קורין לעוף גמל אבל הנשבע על עניין כדי להחזיק דבריו אף על פי שהיא גזומלקצת לא הוי שבועת שוא שכן היא ררך העולם להחזיק דבריהם בקצת נזומ' הנשבע לבטל את המצוה כבר אמרנו שהיא שבועת שוא שהוי מושבע ועומד מהר כיני הוא לפיכך הנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח לוקח ואוכל מצה בליל פסח וכן הנשבע שלא ישב בצל סיכת מצוה לוקח וישב במה דברים אמורים במפרש כמו שאמרנו אבל אם אמר סתם שלא יאכל מצה או שלא אשב בצל סיכה שהיא כולל יחד כל ימות השנה עם הפסח וסיכות אסור לאכול מצה בליל פסח ואסור לישוב בסוכה בחג הסוכות דמגו דחיללה שבועתו אבל ימות השנה חיללה נמי אפסח ואסיכות ככולל והיא דשבועה - הלה לבטל את המצוה ככולל היינו דוקא כמצות עשה בשבת ואל תעשה כמו שאמרנו אבל הנשבע לעבור על לא תעשה בקום עשה אפילו ככולל לא חיללה כגון שנשבע שיאכל היום ואין לו אלא נבילות וטריפות אין אומרי' שיאכל נבלה וטריפה כדי לקיים שבועתו :

ו שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על השביעי' השני פטור ואינו צריך התרה שלא נשבע אלא ע"מ שגם חבירו יקיימה לפיכך איש ואשה שמתנדבו זו לזה וקבלו חרם לינשא לזמן קביע מי שעייב והעביר המועד אסור לינשא לאחר דאע"פ שעבר הזמן שבועתו קיימת והלה מותר ואין צריך התרה מיהו אם נשא הלה לאחר גם המעכב מותר בלא התרה שהרי אינו יכול לקיים עוד שבועתו ואפי' אם נזעזע זה רעובר המועד שהיה אגוס אינו נאמן שיתחייב זה שבגנדי עדיין כשבועתו וכו' טוב הוא שילך אצל רבם ויתירו לו שבועתו שמא יביא זה שבגנדי עדים שהיה אגוס בדבר שהעביר המועד ונמצא עבר זה על שבועתו אם נשא בלא התרה וכל זה לא מיויר אלא בשנים שנשבעו זה לזה אבל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר אחד כגון שלא לדבר עם פלוני ועבר אחד מהם לא הותר בזה לעבור גם העניי כי ודאי צריך השני לקיים שבועתו לעשות אותו הדבר מיהו דוקא כגון זה שאינם תלויין זה בזה אבל אם תלויים זה בזה וא"א לאחד לקיים שבועתו בלא חבירו כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל והאחד עיבר וקשה לשני לילך לבדו פטור גם השני כמו שכתבנו לעיל סימן רכ"ח סעיף מ"ה ובנשבעו זה לזה דאמרינן דהשני פטור דוקא כשהם שנים אבל אם הם שלשה או יותר אף אם אחד יעבור הנשארים צריכים לקיים שבועתם :

רלז הנשבע אם צריך לשבע בשם או בכינוי וכו' י"ב סעיפים

א לשון שבועה הוא שאמר אני נשבע שאעשה דבר פלוני או שלא אעשה הרי זה שבועה אף על פי שלא הזכיר לא שם ולא כינוי ואין הלוקח הוציא השבועה בלשון הקדש או בכל לשון שיאמר' :
ב השביעי אחד שאמר לו אני משביעך שתעש' דבר פלוני או שלא תעשה ז'ענה אמן או לשון אחר שנשבע ממנו שהוא מקבל שבועתו כגון שאמר הן או קבלתי דברך הוי כאלו נשבע בעצמו שכן מצינו בפירוש גבי סוטה ואמירה האשה אמן ואפילו השביעי גוי או קמן דהא נענש צדקה כשהשביעי נכוד נצח וקמן לא נע עמנו :

ג ולשון אלה וארור לשון שבועה הם אלה דכתוב גבי צדקה עם נכוד נצח ויבא אותו בלאו וכתוב וגם בנכוד נצח מרד אשר הענינו באלהים וארור כל שבועת התורה הוי באייר שכמשה נדרה לפיכך אם אמר אהא באלה או באייר אם לא אעשה דבר פלוני

שבוע' שלא תשא' ולא תשאל מהם יוציא ויתן כתובה מפני שמשאי' שם רע בשבועתה וכן היא שנדרה קונם תשמישך עלי אם אשאל משכני כלום או אם אשאלם שום כלי ושמעו וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונם תשמישך עלי אם תשאל מהם או תשאלם יוציא לאחר שבעה ימים ואם היא אסרה כלי שבועה עליה כדי שלא תשאל מהם ולא תלתה בתנאי דאיסור' תשמיש וכן אם נדרה שלא לארוג בגדים נאים לבנה אינו יכול להפר שאינן דברים שבינו לבניה ואסורה לישאל משכניה ולארוג הבגדים הולכך תצא בלא כתובה שמשאי' שם רע בשבועו :

ו בעל שאמר לאשתו אוסר אני עליך איסור גמור שלא תלך לבית אביך או שאמר לה קונם עליך בית אביך או שלא תדבר עמו זה אינו כלום שאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ה"נ הכא האריך ויכל לאסור בית אביה עליה וע"ל בלבוש הבין אוראמן סימן י"ד :

הלכות שבועות

רלז מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא וכו' ו"ס :

א כתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם וגו' והביא את אשמו וגו' הרי עיקר שבוע' זו של ביטוי לא נאמרה בפירוש אלא להבא שכן לישנא דלהרע או להטיב להבא משמע ופירוש להרע היינו שנשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שלא יאכל ואכל ופירוש להטיב שיטיב לעצמו כגון שנשבע שיאכל ואינו אוכל ומכתיב אחר כך לכל אשר יבטא רבתה התורה לחייב גם לשעבר כגון שנשבע אכלתי ולא אכל או לא אכלתי ואכל ואפי' דבר שלא יוכל לעשותו אלא על ידי אחרים כגון אתן דבר לפלוני או לא אתן או נתתי דבר לפלוני או לא נתתי ואפי' דבר של הרעה והטבה שאין בו ממש כגון שלא ישן וישן או שאישן ולא ישן או לא ישנתי וישן או ישנתי ולא ישן או אפי' דבר שאין בו לא הרעה ולא הטבה כלא כגון שלא אזורק ציור לים וזרק או וזרק ולא זרק או וזרקתי ולא זרק או לא זרקתי וזרק ואפי' נשבע על אחרים כגון שזרק פלוני ציור לים או שלא יזרק כל אלו רבתה התורה בפסוק דלכל אשר יבטא וגו' דשבועות ביטוי הן ואם שיקר בשבועתו חייב קרבן אשם האמור בו :

ב ורדקין ח'ל כיון דסוף סוף ריבת' התורה כל דבר כמו שאמרנו מעוטא דלהרע או להטיב למה לי ואמרו שבה למע' מי שנשבע לקיים דבר מצוה ולא קיים שאינו חייב קרבן האשם האמור כאן ומה שמיעטו נשבע לקיים את המצוה יותר משאר דברים היינו סעמא משום דכבר ידעת שהמדה בתורה כן הוא היכן שיש ריבה ומיע' מריבין כל דבר הדומה למיע' בהרב' צדדי' ודבר שאינו דומה למיע' אלא בחד צד מיעטין ליה לפיכך אמרו באב"ד של רשות שיש בידו וברשותו ואלא לעשותו ושלא לעשותו דומא דלהרע או להטיב שהיא לא אוכל ואוכל שהיא דבר של רשות מריבין מן הריבוי אבל בנשבע לקיים המצוה כיון שאין בידו שלא לעשות' שהרי מושבע ועומד עליו מהר סיני הוא ואם נשבע לבטל את המצוה הרי זו שבועת שוא ולוקח מיד שנשבע כן משום לא תשא וגומ' בין עבר על שבועתו בין לא עבר וכיון שאינו חייב קרבן האמור כאן כשנשבע שלא לעשות לא מחייבין ליה קרבן כשנשבע לעשותה ושיקר שאינו דומא דלהרע ולהטיב בכל צדדין וכן מי שנשבע להרע לאחרים כגון שנשבע להכות חבירו או לקללו אף על פי שיש בידו וברשותו שלא לקללו ושלא להכותו כיון שאין בידו וברשותו להכותו ולקללו שהרי עיבר בלאו אם נשבע עליו ושיקר פטור מקרבן זה וכל שכן הנשבע שיעשה חבירו דבר פלוני כגון שזרק פלוני ציור לים או שלא יזרק וכיוצא בו שהיא פטור מקרבן זה שזה אין בידו כלל לא לעשותו ולא לעשותו אבל מי שנשבע להכות או לקלל את עצמו אף על גב דלאו שפיר קעביד מכל מקום בכלל הרע או להטיב הוא וחייב אף על גב דילפינן מקרא דהשמר לך ושמר את נפשך וגומר שלא יזיק לעצמו אסמכתא בעלמא הוא מיהו כל מקום שאמרנו שפטור הוא דוקא מן הרבין פטור אבל עבירה גדולה היא בכל דבר שנשבע ומשקר בשבועתו שיעיבר כמה לאין האמרים בתורה כגון לא תשא וגומר ולא תשבעו בשמי לשקר ואפילו על חבירו אין לו לישבע ואפילו על אשתו ובניו לא ישבע שיעשה שום דבר שאינו ברשותו שיעשו על כל פנים וחבירו גם כן אינו מחוייב לעשותו אלא אם כן יקבל שבועתו והיינו שיאמר אמן או דבר שעניינו כעניין אמן כגון שאמר הן או מחוייב אני בשבועה זו או קבלתי עלי שבועה זו וכל כיוצא בזה מיהו אף ע"פ שלא קבלו אותם האחרים השבועה אם קיימו דבריו הרי אלו משבוחים שלא יביאו לזה ליד עבירה עלידם וכל שכן שהנשבע עצמו צריך לקיים שבועתו אם אפשר אף על פי שבעת שבועתו הוי שבועת שוא כגון שנשבע שישא אשה פלוגית שזה שבויע' שיהא רשמה היא לא תתמצה מכל מקום כשהיא מתרצת צריך לקיים שבועתו ויש אומרים דככהא' גונא לא מקרי שבועת שוא אלא

פלוגי או שאמר ליה אחר כן וקבל דבריו הוי כשבועה אע"פ שלא הזכיר לא שם ולא כינוי :

ד האימר מכח שאעשה דבר פלוגי או שלא אעשה הוי כשבועה' שכן כתב ונפש כי תשבע לבטא בשפתים :

ה האימר על דבר א' פעמים אעשה או לא אעשה הוי שבועה שכן מצינו הש"י אמר לנח ולא יכרת כל בשר עוד מזי המכול וכתיב ולא יהיה עוד המים למכול וכתיב כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי ומלוא לאי שבועה היא הן הן נמי שבועה והיא שיתכין לשם שבועה כד"א בשאמרם זה אחר זה בלא הפסק כמו שאמרם הש"י לנח שניהם באמירה אחת וכיון לשבועה אבל אם מנקשים אותו על דבר והוא אומר לא אעשה לא הוי שבועה שאינו אלא משיב על מה שבקשוהו :

ו מי שנשבע בשמים ובארץ ובשמש וכיוצא בהם אע"פ שאין כוונתו אלא למי שבראם אינו לשון שבועה וה"ל לנשבע בנביא מהנביאים או בכתב מכתבי הקדש אף על פי שכוונתו כמי ששלח נביא זה או כמי שצוה בכתב זה מ"מ אין זה לשון שבועה ודוקא שלא נטלם בידו אבל אם נטל בידו כתב אשורית אפילו אינה רק חכמה חיצונית או א"ל"ף ב"ת שאין בו רק האותיות אם נטלן בידו ונשבע בהם הרי זה שבועה וה"ל אם לא אחזן בידו אלא שהיו מונחין לפניו ואמר במה שכתבו בהן הוי שבועה ופ"ל סימן ר"י"ב והנשבע בשולחן הגאון או באחד מכלי קדש אינה שבועה מיהו בכל אלו שאמרנו בסע' זה שאינו שבועה אף על פי כן מאימין עליהם ומראין להם שהוא שבועה ומצריכין אותם התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות :

ז הנשבע בשבת הרברים שבועה גמורה הוא וע"ל סימן ר"י"ד :

ח הנשבע בימין הוי שבועה וכן בשמאל שכן כתיב נשבע ה' בימיו וברוע עויו זהו שמאל והוא שכיבין לימין ושמאל שאמר הקדוש ב"רך דהיינו ימינו יתברך ושמאלו יתברך :

ט ידות שבועה וכינויה הוי שבועה כדילפינן מקרא דכל היוצא מפיו יעשה כמו שכתבו לעיל סי' ר"ז ידות שבועה כיצד האומ' כגדר רשעים' שלא אוכל כבר זה הרי זה יד של שבועה כלומר שזה מורה שדעתו זהו לשבועה דסתם רשעים רגילין ליבעו וכיון שאמר כגדר רשעים במ' שרגילים הם לרור קאמר :

י כינוי שבועה כיצד שבות' שקוקה שלא אוכל כר זה או מומי או אומי הוי שבועה שכן היה לשון של קצת בני אדם שלא היו בקיאי' במיב לשון הקודש בימיהם אבל אמר באומתא או באומי ככ"ת אינו כלום וכללא דכינויים הכל לפי המקור והזמן שמדברים בהם בני אדם הן להוסיף על הכינוי' או לגרוע מהם ואתן שרגילין ועשוי לומר בלשון הקדש באמונה אעשה אע"פ שלפעמים נשמעים שהם כגדר ר' זרעון מ"מ צריכין התרה :

יא אמר לחבירו שבועה שאינו אוכל לך או השבועה לא אוכל לך או לשבועה לא אוכל לך בפתח כולם לשון שבועה הם ומשמע שלא יאכל עמו בשבוע' ולשבוע' בפתח משמע לא יהא לי שבוע' מה שלא אוכל אבל מה שאוכל יהא אסור' עלי בשבוע' ואסור לאכול עמו י"ב אמר השבועה שאוכל לך משמעו הוא שנשבע שיאכל עמו ואין חלוק בין הפציר זה בו כבר שיאכל עמו או לא הפציר בו ויש מי שאומר שאם הפציר זה בו בתחלה שיאכל עמו ואומר זה שבועה שאוכל לך משמעו מה שיאכל עמו יהא אסור עליו שבועה ואסור לאכול עמו :

קלח דין שבועה שלא אוכל סתם או אם פירש ובו כ"ג סעיפים

א שבועה שלא אוכל סתם אסור אפי' בכל שהוא כמו דבר האסור שאסור אפי' בכל שהוא דקימא לן מקראי חצי שיעור דאורייתא כמו שכתבתי לעיל אלא שאינו חייב מלקות אלא בכזית מהל"מ ואם פירש ואמר כל שהוא או אמר שלא אטעם חייב אפי' בכל שהו דטעימא כל שהוא משמע :

ב נשבע שלא לאכול אסור אף לשתות דשתיה בכלל אכילה הוא איבעתיא א"מא בלשון בני אדם דכי אמר איניש לחבריה נטעם מידי עיילי ואכלי ושתי ואיבעתיא א"מא קרא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך וכתיב ונתת הכסף בכל אשר תשאלך נפשך כיון ונומר אבל אם נשבע שלא לשתות מותר לאכול דאכילה אינו בכלל שתייה :

ג שבועה שלא אוכל או שלא אשתה ואכל או שתה מאכלים או משקים רעים שאינם ראויים לאכילה ולשתיה פטור אבל אסור :

ד אמר שבועה שלא אוכל נבלות וטריפות ואכל אינו חייב משום שבועה זו שהרי מושבע ועומד מהר סיני הוא ואם אמר שבועה שלא אוכל כ"ש מנבלות וטריפות ואכל פחות מכזית חייב על השבועה דאע"ג דק"ל חצי שיעור כבר מושבע עליו ג"כ דאורייתא כיון שאינו מפורש בתורה אלא מיתורי דרשי ליה שבועה חלה עליו לפיכך חייב על שבועה זו וכן אם אמר שבועה שאוכל פחות מכזית נבלה וטריפה אע"פ שמן התורה כבר אסור לו לאוכלו כיון שאינו מפורש בהדיא בתורה השבועה חלה עליו וע"ל סימן רכ"ט סעיף ו'

ה הנשבע שיאכל נבילה וטריפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה כיון שכבר הוא מושבע ועומד מהר סיני שלא לאוכלה הוי שבועה זו שבועה שראו ולקח משום שבועת שוא' בין אכל בין לא אכל :

ו שבועה שלא אוכל נבילה ושחוטת או אפילו אחר סתם שבועה' שלא אוכל שהוא כולל בין שחוטת או נבלה חלה השבועה גם על הנבלה במנו דחילה על השחוטת וכן אם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחור ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ח"ו שתי השבועות על התאנים אף ע"ג דאם אמר שני פעמים שלא אוכל תאנים אינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על שבועה הא' מנו דחילה שבועה שנייה על הענבים חילה גם כן שנית על התאני' הנשבע לקדש אשה אחת פלוגתא אם תרצה עד הפסח ואחר כך נשבע שלא לקדשה סתם שבועה שנייה חלה לבטל הראשונה ע"י כולל דשבועה שנייה כולל היא שנשבע שלא לקדשה בין קוד' הפסח בין לאחר הפסח ומכח שבועה הראשונה אינו חייב לקדשה אלא כשתרצה עד הפסח ואם תרצה אחר הפסח אינו חייב לקדשה ומנו דחילה שבועה שנייה לאחר הפסח חילה נמי קודם הפסח אפילו אם תרצה ודוקא שנשבע לקדשה שלא ע"י שידוכין או שאין לה תועלת בזה אבל אם השבועה היתה לתועלתה או ע"י שידוכין אין לו כח להפקיע זכותה בשבועה שנייה דלאו כל כמינה לפיכך צריך להתיר השבוע' השנייה ולקיים הראשונה :

ז אמר קונם אשתי נתיית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטריפות אשתו אסרה עליו דאכילות נבילות וטריפות חייב שפיר אכילת דהא חישבה לאכילה והרי אכל :

ח אמר שבועה שאוכל היום ואכל עפר יצא ידי שבועה דהא אחשיבה אכילה :

ט אמר שבועה שלא אוכל היום ואכל עפר פטור שאין עפר בכלל אכילה סתם ואם פ' שלא אוכל עפר ואכלו חייב בכזית ובפחול' מכזית פטור אבל אסור משום דמספקא בגמרא כיון דמיירי דלא אכלי אינשי הוא בכל שהוא קאמר או לא ומספקא לא מחייבין ליה וכן שבועה שלא אוכל חרצין בכזית חייב פחות מכזית פטור אבל אסור משום דמספקא לן כיון דלאו אכלי אינשי דעתיה במשחזו או לא ולא אפשר :

י שבועה שלא אוכל כבר זה חייב על כל כזית וכזית שיאכל ממנו דהא מיד שאכל ממנו כזית אחד חייב וכן בכל כזית וכזית שיאכל אבל איסורא אפילו בכל שהוא א"מא ואם אמר שבועה שלא אוכלת כולה משמע ואינו חייב עד שיאכל' כולה מיהו גם כן או איכא איסורא אפילו בכל שהוא ומ"מ אם אכלו כולו אלא ששייר ממנו פחות מכזית חייב כאלו אכלו כולו הולכך אם אמר בתחלה שבועה שלא אוכלנה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל כבר זה גם שבועה שנייה חלה שמתחלה לא נשבע אלא על כולה אבל על מקצתו אינו חייב ובשאוכל ממנו כזית עובר על השנייה ובשגומר לאוכלן מתחייב אף על הראשונה :

יא אמר בתחלה שבועה שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל' אין השנייה חלה שאי אפשר לו לאכול כולה אם לא שיאכל מתחלה מקצתה ואין מקום לשני' לחול שכבר הוא מושבע על כל כזית וכזית ממנו :

יב שבועה שלא אוכל' וזכור ואמר שבועה שלא אוכל עשר אין השנייה חלה דהא לא מצי למיכל עשר אי לאו דאכיל' ט' ועל ה"ט כבר הוא מושבע ואם אמר שבועה שלא אוכל ט' אלו ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל עשר גם השנייה חלה דכיון שאמר הראשונה ט' אלו אינו חייב אלא על ט' אלו ולא על ט' דעלמא וכשאמר אחר כך קתם עשר חילה השבועה השנייה אבל עשר דעלמא הולכך אפילו אי אכיל ט' אלו ועוד אחר חייב שתי' דמנו דחילה שבועה שנייה אעשר דעלמא חילה נמי אטעם אלו לצרף עם העשירי :

יג שבועה שלא אוכל עשר שבועה שלא אוכל ט' יש כאן שתי שבועות ושתיים הלוח דמדד כשאוכל ט' עובר על השנייה ועל הראשונה אינו חייב עד שיאכל כל העשר ובשאוכל אחר כך העשירית עובר גם על הראשונה כד"א כשלא נדר על כזית ידועות אבל אם נדר מככרות ידועות אינו חייב אלא אחת שהרי כלשבועה הראשונה נאסר בכל אכילה ואכילה שבהם ואין כאן מקום לשנייה לחול :

יד שבועה שאוכל כבר זה מקצתו נמי במשמע שנשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלנה לפיכך אם נשרף מקצתו חייב לאכול המותר שהרי יוצא מן ידי שבועתו שנשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלנו ומיהו בשהוא לפנינו כולו צריך לאוכלו כולו :

טו שבועה שאיכלנה לא יצא ידי חובתי עד שיאכל כולו במשמע לפיכך נשרף מקצתה אין צריך לאכול הנותר שאינו מזיח בו כלום שאינו יוצ' בו ידי חובת שבועתו כיון שאינו יכול לאכול כולו מן שבועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועתו ביטוי והשנייה שבועת שראו שנשבע לבטל המצוה לעבור על שבועתו ועבר מיד אפילו לא יאכלנה ואם יאכלנה קיים שבועתו הראשונה ואינו עובר אלא על השנייה הלכך מוטב שיאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה ואם אמר שבועה שלא

ואין לה התירה והיא כמו כריתת ברית שהיא מפור' בקרא רחוקאל הכתיב על צדקה שמרד בנוכח נצח ובוה אלה להפך ברית והנה נתן ירוכל עושה אלה לא ימלא ויא' דהך נתינת יד הצדקה לא היתה תקיעת כף מנוש אלא דוגמת שימת יד דעכר בידך אברהם לאנקשץ חפצא דמלאה הכי נמי היתה נתינת יד הצדקה אקשזי חפצא כירא כגון ספר תורה וכדו'ג מ"מ נהנו עכשיו הדורות לאחזרי בתקיעת כף לפחות כמו בשבועה ושיהא דינה ממס כמו בשבועה ויש לה התירה ולתחלה יש להחמיר בה כמו בהתרת שבועה שלא יתינה רק במקום שמתינון שבועה וע"ל סימן ר"ג ור"ל וה"ל כשהוא עושה אותה כדרך קבלת שבועה אבל כשהי' בדרך הסוחיים שנתקעים כפס זה לזה לקיים המצוה אין לה דין שבועה כלא והמגביה ירו ואמר אלה תוקע כפי לשמים או לצורי הוי כמו נשבע לשמים וצריך התרה והנותן תקיעת כף לחבירו ותלה הענין בדעתו יכול למחול לו בלא התרת חכם ואם לא תלה בדעתו רק עשאו כדרך שבועה לא יכול למחול לו וצריך התרת חכם או שלשה הירוטות , וגירוי יש לו דין שבועה ו"א דאלו"ג בו לחומרא שחל על כל דבר שחל השבועה ועל כל דבר שחל עליו הגדר .

ג ויש עוד דברים שהשבועה חלוקה מן הגדר והוא שהגדר אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש כמו שנתבא' לעיל סימן ר"ג ושבועה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש כיצד כגון שנשבע שלא יישן או שלא ידבר השבועה חלה אפילו מן התורה והטעם בזה שהשבועה חלה על גוף האדם שנשבע שאומר על גופו לעשות דבר זה או שלא לעשות והגוף יש בו ממש מה שאין דבר בגדר שאוס' החפץ עליו לכך צריך אותו דבר הנאמר להיות דבר שיש בו ממש לחול עליו .

ד ומטעם זה ג"כ השבועה אינה חלה על דבר מצוה בין שהוציא' בלשון שבועה שאמר שבועה שלא אשב בסוכה בין שהוציאה בלשון נדר שאמר ישיבת סוכה עלי בשבועה שכיון שהשבועה חלה על גוף האדם האיד' ישבע שהוא לא ישב בסוכה והיא חלה על גוף האדם עולה מהר סיני שחייב לישב בה לפיכך לוקה על שבועתו משום שבועת שאין יושב בה אבל בגדר כיון שהאיסור חל על החפץ שאיסרו עליו ואם הוא אוסר ישיבת הסוכה עליו האיד' נאכילנו דבר איסור לומר לו שישב בו הסוכה התורה לא צותה עליו שישב בסוכה זו או בו לקיים המצוה על ידה והוא ככר אסר זו עליו ואין לו אחרת וכמי שנאגם שאין לו סוכה רמי משא"כ בנשבע שאין מעכב על גופו אלא שבועתו וגופו כבר נתחייב בישיבתה מיהו גם בשבועה דוקא כשנשבע על המצוה החדר אבל אם נשבע עליה בבולא חלה גם השבועה על דבר מצוה כמו שנתבאר לעיל סימן ר"ל וסימן ר"ל"ה :

ה מלמד שנשבע לעיל סימן ר"ל וסימן ר"ל"ה שבועות יבטל הילדים מלימודם עד שפירעוהו השבועה חלה דמצוה לא עליה רמ"א אלא על אבות וצערם :

ו הנשבע על דבר מצוה שהוא דרבנן כגון שלא להרליק נר הנחנה או שלא לקרות המגילה בשבתות חלה השבועה וכן אם נשבע לקיים מצוה שהיא דרבנן ומכילה חייב גם משו' שבועה וה"ל דלבר שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה ומעמא דשבועה זו דכתובה בפ' בתורה אלימה וחומר' היא ויכולה לחול על דבר שהוא קלוש וקיל מנה במה דברים אמורים בנשבע שלא לעשות מצוה דרבנן בשב ואל תעשה או נשבע לעשותה ולקיימה רמ"א אלימה למצוה אבל אם נשבע לעבור על מצות לא תעשה אפי' דרבנן בקום עשה לא חלה עליו שבו' לעבור על לא תעשה דרבנן שעוב' על לאו דלא תסור אבל מכל מקום טוב הוא שישראל עליה שלא יעבור עליה להריא :

ז הנשבע לחלוף ליבמתו ולא לייבמ' אין זה נשבע לבטל את המצו' של יבום דברידיה תלה רחמנא אי ניהא ליה לייבם או ניהא ליה לחלוף הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילנו מן ההפסד הוי נשבע לבטל את המצוה הרשב' אכירה ממדרש חכמים ואינו חל ומכל מקום ישאל עליה תחלה שלא יעבור להדי' על השבועה ואחר כך יגלה לו קריאת התורה בציפור אינה אלא דרבנן וגדר או שבועה חל עליה :

ח מי שנשבע לדור במקום שנשא אשה אף על פי שעל ידי כך מתבטל מכוונ' אבל ואם לא הוי נשבע לבטל את המצוה כיון שלא היו ניתנין לו אשה זו עד שישבע כן והתורה אמרה על כן יעזב איש אביו ואמו ודבק באשתו ועוד שחדי לא נשבע בפירוש לבטל מצות כבוד אלא שנמשך מזה השבועה זה לא הוי נשבע לבטל את המצו' וכל שכן מי שנשא אשה וקנה ונשבע לה שלא ישא אשה אחרת עליה אף על פי שלא קיים מצות פריה ורביה ועל ידי שבועה זו נמשך שמבטל מצות פריה ורביה חלה שבועה זו מפני שהיא כוללת כל שאר נשים בין ילדות בין זקנות בין עקרות וכדו'ג נשים שאינם ראויות לקיום מצות פריה ורביה ומנו דחילא שבוע' על אלו חלה נמי על ילדות הראויות למצות קיום פריה ורביה וע"ל .

בסימן רכ"ח :

שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שאוכלנו חדי עובר מדי על הפני' שהיא שבועת שאי ואם יאכלנו יעבור גם על הראשונה חילך מוטב שלא יאכלנו כדי שלא יעבור גם על הראשונה , ציבור שההרימו על דבר אחד ואחר כך החרימו על הפכו אם לא התירו החרם הראשון קודם שהחרימו השני אין השני כלי' שכבר מושבע' ועומדים על הפכו ועיין לעיל סימן ר"ח סעיף ל"ה :

י מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועה הראשונה ונשאל אח"כ על הראשונה יש להסתפק אי אמרינן שנפטר מדי שבועת שוא ותחזור שבועה שנייה מושבעת שוא לשבועת ביסוף כיון שמצאה מקום לחול או אם נאמר מיד שנשבע שבועה שנייה עבר משו' שנשבע לישא וישב אינו נפטר ביה ששאל על הראשונה ואין בשנייה משום שבועת ביסוף וחכי מסתבר דנשאר בשבוע' שוא יק' הנשבע לפרוע לפלוני מנה בחדש אדר ואחר כך נשבע לפרוע לאחר ג'כ באותו הזמן וכתיב בשטר הראשון כל זמן שיתבענו וכן בשני תעכשו כא השני לתבעו כל זמן שלא תבעו הראשון חייב לפרוע לשני שהי' מצאה השבועה מקום לחול אך אח"כ יש לו לקיים גם הראשונה אם יוכל :

יט נידוי או איסור חל על השבועה כיצד אמר שבועה לעשות דבר פלוני ואח"כ אמר אם אעשה דבר פלוני הרי הוא בנידוי צריך שייעשה הדבר לקיים שבועתו וכשיעשה הוא בנידוי וטוב הוא שייעשו ואחר כך יתירו לו את הגירוי ולא קודם שייעשו שאין מתירין עד שיחלו וכן באיסור שאמ' שבועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר אם אוכל כבר זה תהיה אשתי אסורה עליו ואם יאכלנו דבר אשתו אסורה עליו או נמי אמר כבר זה עלי' קונם הרי זה אסור לאכול כבר זה עד שיתירו לו את נדרו וכן האומר קונם אשתי אסורה לי אם לא אוכל היום נבלות וטרפות אף על שמושב ויעומד עליהם מהר סיני שלא לאכול אם לא אכל אשתו אסור' עליו וכן אם אמר הרי הוא מנודה אם לא יאכל היום נבלות וטרפות אף על פי שהוא מושבע ועומד שלא לאכול נבלות חל הגירוי ואם עבר היום ולא אכל הרי הוא מנודה ואין זה מתנה על מה שכתוב בתורה שאומרים לא תאכל ותהיה אשתך אסורה לך או לא תאכל ותתנה : נשבע על כבר זה שלא יאכלנו ואבלו אפילו כולו נשאל עליו ונפטר מעניש שבועתו שהחכם עוקר השבועה מעיקרה וכאילו לא היתה שבועה מעול' ולא עביד איסורא באכילתו למפרע : כא שבועה שלא אוכל כבר זה שבועה שלא אוכל כבר זה אין השני' חלה שאין לה מקום לחול עליו ואם נשאל על הראשונה חלה השנייה במקומה :

כב מי שאכל באותו היום ואמר שבועה שלא אכלתי היום שבוע' שלא אכלתי היום אע"ג שאמרנו בסעיף הסמוך שאין שבועה חלה על שבועה היינו בלחבה שאין לה מקום לחול אבל כשעכר יש כאן עניש שתי שבועות שקר שהרי משיצתה שבועה ראשונה מפיו לשקר הלכה לה וזו שבוע' שקר אחרת היא וחייב עליה בפני עצמה .

כג מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אפילו בשבועה לפיכך אם נשבע לתן שום מתנה יכול לתנה בע"מ להחזיר ונתקיימה שבועתו .

קל"ט נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל המצוה וכו' י"ז סעיפים :

א דין השבועה כדיו הגדר לכל דבר דגבי הרדי כתיב כי ידור נדר או השבע שבועה וטמר בין לענין שצריך שיוציא בשפתיו כדלפי' מקרא רלבטא בשפתים כמו שכתבנו לעיל ריש סימן ר"א וה"ל כדיו שנתכוין לומר פת חטין והוציא בפיו פת שעירין או פת טחם כדכתיבנא גם כן כפי' הגזיר והשולכין בה אחר לשון בני אדם כמו שנתבאר כפי' ר"ל ולענין הקמתה וביטולה דאב לבתו ואיש לאשתו שם כתיב בהדיא כפר' וכדכתיבנא כפי' ר"ל וה'לד וסוף סימן ר"א ובין לענין שששיל בה תנאי שכתבנו סימן ר"א ובשבועת וירודין והבאי ואנסים ושגגות יש מחלוקת בין האחרונים י"א הואיל ושבועת חמירי דכתיב בהו ולא ינקה אפילו אלו הר' חייבים ו"א דגם כאלו שיון שבועות לגדרים ומותרים הואיל והקשף והוקש לכל דבר מידו נבי שבועות הבאי אמרו כר"א דמותות היינו כשאנו מעמיד דבריו אבל אם מעמיד רביוני כגון שאמר יאמר עלי כבר זה שבועה אם לא ראיתי בדרך זה כעול מצרים ואח"כ אמר בפירוש שאינו מכוין להבאי ודרך הפלגה אלא אמר שהיא אמת הוא שראה באותו דרך כיוצא מצרים וכדו'ג הכיר אסור עליו ומדברי הרמב"ם משמע דשבועות וירודין גם כן אסורות ובשאר אמר אע"פ שהם פטורות מקרבן איסורא מיהו איכא לפיכך יהודי שגנב לגרם החיובו לישבע במעמד שאר היהודים ויהודים שנשבע' לשקר יאמר שיתפטר עם הגרם והם ישבע לשקר אפילו אם היה אגוס על השבועה והואיל ויש חילול השם בשבועתו ואם היה אגוס וליכא חילול השם בדבר מבטל השבועה בלבד והואיל והוא אגוס בשבועה כדלעיל סימן קל"ב .

ב תקיעת כף יש אימרים שהיא חמורה מאד יותר משבועה

מן המע' שאמרנו דבגד חל האיט' על החפץ ובשבו' חל האיטור על גוף האדם לפיכך אמרו המתנים בגדר נתפס שהרי האיטור הוא על החפץ וכשואמר על כבר אחר שהיא כמורה הר' הוא כמורה דכמו שחל האיטור על הראשון חל על השני אבל המתנים בשבועה כגון שנשבע שלא יאכל ככר זה ואמר אחר כך על אחר שהיא כמורה אינו כלום שדרי' אין שום איטור חל על הראשון שיחול על השני מיהו דוקא שהיא פטור מסלקות ומקרבן על הכבר המתפס אבל איטור' דרבנן מיהו איכא אבל אם אמר על השניאני נשבע על כבר זה כמו שנשבעתי על הראשון' זה מתפס אלא שבו' נגמור' על השני בפני עצמו ואסור בכל איטור' של ראשון וכן הטעם הנזכר בהבדל שבין מתפס בגדר למתפס בשבועה שמענין נמי מי ששטע בשבועה מפי חבירו שנשבע ואסור עליו דבר בשבועה ואמר זה ואני כמותך הרי זה אסור כמותי' שבועה מפי שדרי' התפס טפו לאיטור באיטור טפו של חבירו :

יא ככל עיני שמוכר שבועה בין שאמר בשבועה שלא אעשה דבר זה או שאעשה דבר זה שזוהו עיקר לשון שבועה בין שהוציא בלשון נדר כגון שאמר אכילת ככר זה עלי בשבועה כיון שהזכיר שבועה דינו כשבועה ולא גרע זה מידות שבועה וכן נדר שהוציא בלשון שבועה לא גרע מידות נדרים שהם כנדרים ועיין לעיל סימן ר"ו סעיף ה' :

יב ויש עוד בשבו' מה שאין כן בנדר שאין שבועה חלה על שבועה ואם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שלא אוכל ככר זה אין השנייה חלה ואינו חייב אלא אחת אם אכלה שאין לה לשנייה מקום לחול ואם אמר אם אוכל ככר זה הריני גזיר וחזר ואמר אם אוכל ככר זה הריני גזיר ואכל אותו ככר חלו ב' הגזירות כפעם אחת וצריך לנהוג שני פעמים גזירות דהיינו שני פעמים שלשים יום דסתם גזירות שלשים יום ודבר זה נלמד מקרא דכתיב נדר גזיר להי' ליי' אחו'ל נדר להזיר סכני' לה מאי נזיר להזיר אלא ללמד דגזירות חל על גזירות :

יג מיהו גם בשבועה אע"ג דאין שבועה חלה על שבועה ואינו חייב אלא אחת היינו משום שאין לה מקום ול אכל אם נשאל על הראשונה חלה השנייה מיד במקום' ונשאר באיטור עד ע"שאל גם על-השנייה :

יד וכיון דטעם שאין שבועה חלה על שבועה משום שאין לשנייה מקום לחול אם אמר שבועה שלא אוכל ככר בשני עשרים יום וחזר ואמר שבו' שלא אוכל ככר יום וכתב עליו בעל השולחן ערוך וז"ל ואינו נראה לי אלא אינו אסור אלא כ"ב יום עכ"ל וטעמו הוא משום שרצה לדמותו למה שאמרנו למעלה סימן ר"לח סעיף י"ב שבועה שלא אוכל ס' ככרות אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר דאמר' שאם אוכל תשעה אלו ועוד א' שחייב על ב' השבועות שמצטרפין ט' הראשונה עם העשירי לחייב על השבועה השנייה ה"ל אינו אסור אלא כ"ב יום דמצטרפין ד' הראשונים עם שנים האחרונים לחייב על השנייה והו' טעמו של רבינו יוסף ז"ל בשולחן ערוך אבל לי נראה שאין מכאן קשיא על רבינו יעקב בעל המורים כלל דטעמא דרבינו יעקב בעל המורים שאמר ס' יום בשו' ששום שרצה לדמותו לגזירות דכיון דדבר דתליא בימים הוא דומה יותר לגזירות דומה לפחות וכיון דבגזירות אכרינן דבפעם שנית מוסף כל הל' יום על הל' הראשונים הבי נמי מוסף כל הכ"ב ימים על העשירי הראשון' וסבירא ליה דדוקא בשבועות ימים בשנייה על הראשונה אמרינן כן אבל אם אינו מוסף דהיי' ממש דומיא דגזירות זהו מה שמיעטא רחמנא בנזיר להזיר דדוקא בגז' אמרינן כן ולא בשבועה אבל כשמוסף לא מעמי רחמנא וחלה השנייה מיד לכ"ב ימים אחרים זהו ג"ל טעמה של רבינו יעקב בע' המורי' וראוי לחוש לדבריו וכת' מורי מהרמ"א ז"ל דאפי' באינו מוסף יש חולקין ואמרי' שאם אמר שני פעמים עשרים יום אסור מ' יום כמו בנזיר אמרינן דהיי' כיון בפעמים השני לעשרים יום אחרים דאם לא כן למאי קאמר שדרי' ככר אסורים עליו ד' יום הראשונים ואין אמרי' שאין שבועה חלה על שבועה אלא בככר וכיוצא בו שאינו חייב אלא אחת כדכתובנא ריש סעיף ג' ,

האיטור אח"כ מזהיר אינו באיסוריה אבל של האיטור אסור לאכול תחלה דהא תחילת השבועה מיד שיאכלו במזיד והאדם בשבועה הוא וחיישין שזא ישכח ויאכל אח"כ את התנאי בשונג והיה אוכל איטור למפרע דכתנאי כיון שאין שום איטור חל על גופו של ככר באכילתו אלא כשיאכלנו יחול איטור על זה למפרע וכיון דלא עביר איטור בשעת אכילה זה לא מזהיר' ביה אינוש כל כך דאף על גב שתהיה אכילתו זו בשונג אין זה שבועה בשונג שהשבועה תחילה בעת אכילת ככר הראשון שהיתה מדעתו והיה כאן האדם בשבועה ואפילו אם אכל את האיטור תחלה בשונג אסור לאכול אח"כ את התנאי ונראה לי טעמא דאע"ג דבתחלת חלות השבועה לא היה כאן האדם כשבועה מכל מקום כיון דלא מזהיר אינוש כתנאי חיישין שזא גם כשיאכל את האיטור תחלה במזיד לא יזהיר לאיטורא ויאכל את התנאי אח"כ :

זן ואם תלאן זו בע' שאמר לא אוכל זה אם אוכל זה ולא אוכל זה אם אוכל זה אסור לאכול. לכתחלה כל אחת מהן שכיון שכל אחת מהן היא האסור חיישין שזא יאכל השנייה אח' כך שיחשוב שהשני אינו אלא תנאי לראשון ולא מזהיר אינוש כתנאי ואם אכל האחת בין נזכר לשבו' בשעה שאכלו בין לא נזכר לשבו' בשעה שאכלו אסור לאכול השנייה שאם נזכר בתחלה לשבו' חייב על השני משום שבועה ואם לא נזכר לשבו' בתחלה מ"מ השני אסור לפי מה שכתבתי בסעיף הסמוך שאם אכל את האיטור בתחלה בשונג שאסור לאכול אח"כ את התנאי וכן משמע בפירוש מדברי המור שכתב וזה לשונו ואין נפקות' במחלוקתן אלא לענין קרבן אם אכל האיטור תחלה בשונג ובתנאי באחרונה במזיד לר"ש ולר"י חייב אבל לענין איטורא הכל מודים בו עכ"ל משמע דאפי' לרש"י אסור לאכול התנאי אפי' אם אכל את האיטור בראשונה בשונג והכא הא על כל פנים היה גם הראשון של איטור ועל כן תמיהני מצד מה זה שסיימו כאן המור וגם בעל שולחן הערוך גבי תלאן זו וזה לשונם ואם אכל האחת אם נזכר לשבו' בשעה שאכלו אסור בשנייה ואם לא נזכר לשבו' מותר בשנייה עכ"ל כיון שהראשון שאכל היה ג"כ של האיטור אע"פ שלא נזכר לשבו' מותר בשנייה דהא לר"י דסבירא ליה שתלוי הכל בשעת אכילת התנאי חייב כשאוכל השנייה כמזיד שהרי דא ג"כ אע"פ שהיה שונג על אכילת האיטור ולרש"י דסבירא ליה שתלוי הכל בשעת אכילת הראשון בין של התנאי מ"מ אית ליה כשאוכל האיטור בראשונה אפי' אבל בשונג אח"כ אכל התנאי כמזיד דאע"ג דפטור מקרבן מ"מ איטורא מיהא איכא ולא התיר בשנייה לכתחלה אלא כשאוכל התנאי בראשונה בשונג והרי מתין אחריו וצ"ע ואיפשר לי לומר דמ"ל כיון דלכ"ע ק"ל שאם אכל את התנאי בראשונה בשונג מותר לאכול את האיטור אחריו משו' דהשבועה לא חלה באכילת הראשונה שלא היה כאן האדם בשבו' כל שג' כשאוכל את של האיטור ראשונה בשונג ולא היה כאן האדם בשבועה בעת חלות השבועה ואכילת האסור שלא נחמיר אח"כ כל כך על אכילת התנאי לגזור עליו כיון שאף אם אכל את של האיטור ראשונה כמזיד ואח"כ התנאי אפי' כמזיד לא היה כאן מלקות מן התורה דהא אינו חייב מלקות מן התורה אלא שמתמירין בו בעת עשיית העבירה והכא א"ו מתמירין בו בשעת אכילת האיטור היתה התר' ספק שהיו צריכין להתירות בו אל תאכל זה שזא תאכל אח"כ את השנייה של התנאי ואגן קיימא לן דהתרתא ספק לא שמה התורה לפיכך בתלאן זה בזה גם כן כשאוכל את הראשונה ולא נזכר לשבו' בין שהיה של תנאי בין שהיה של האיטור מותר בשנייה ודלא כר"י ג' ,

הלכות כבוד אב ואם

רמ איהו כבוד ואיהו מורא ודיניהם וכו' כ"ה סעיפים ,

א מצות עשה שיכבד אדם את אביו ואת אמו דכתיב כבוד את אביך ואת אמך וגם מצות עשה שירא מהם דכתיב איש אמו ואביו תראו ומה שדקדים בכבוד האב לאם ובמורא האם לאב מפני שגילוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשדלתו בדברים לפיכך הקד' הטהוב כבוד אב לכבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתירא מאביו יותר מאמו מפני שגלמ' תורה ומיסור לפיכך הקד' הכתיב מורא אם למורא אב וכו' ולמך ששניה' שזים בין לכבו' בין למורא וצריך לזרז מאד בכבודם ובמורא' שהוקש כבוד' לכבוד המקו' כתיב והכא כבוד את אביך ואת אמך וכתוב התם כבוד את ה' מזהיר וכמורא כתיב איש אמו ואביו תיראו וכתוב גבי מורא מקום את ה' אלהיך תירא ואמרו חז"ל ג' שותפין יש גאדם הקב"ה ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו משתתף גם כן הקב"ה בכיבוד עמהם ואומר מעלה אני עליהם כאלו אני הדתי ליניהם וכברוני :